

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ,
СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**УНІВЕРСИТЕТ ВІТАУТАСА МАГНУСА (ЛИТВА)
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТА
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ**

**«МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДИСКУРС
У ДОСЛІДЖЕННІ ФЕНОМЕНУ СОЦІАЛЬНОГО»**

Збірник матеріалів

*Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(31 березня 2020 року)*

УДК 316.1:316.4:101.3
ББК 60

М16 «Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального»
[Електронний ресурс]: зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.; 31
березня 2020 р., м. Київ. – Київ: КНЕУ, 2020. – 150 с.

ISBN 978-617-95013-1-9

Відповідальними за зміст і якість опублікованих матеріалів є автори. Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками. Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 316.1:316.4:101.3
ББК 60

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено

ISBN 978-617-95013-1-9

© КНЕУ, 2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. «ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ»	7
1.1. Сучасний соціум: виклики та перспективи розвитку	7
Веремієнко Т.С. «АГЕНТНІСТЬ» І «СУБ'ЄКТНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ	7
Губань Р. В., Колеснікова Е. П. ПРАВО ЗНАТИ СВОЇ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ В КОНТЕКСТІ МИРОБУДІВНИЦТВА	10
Jolita Greblikaite, Deimena Montvydaite VALUE-ADDED AGRICULTURAL BIO-BUSINESS DEVELOPMENT	13
Красовская Н.Н. ИНСТИТУТ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ И ЕГО РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ	17
Ювсечко Я.В. РОЛЬ РЕЛІГІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УТВЕРДЖЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	20
Ягодзінський С.М. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ПРИНЦИПИ ЧИ ЯСКРАВА ОБГОРТКА?	23
1.2. Філософія та освіта: актуальні проблеми взаємодії. Штучний інтелект в освіті. Побудова ідеального університету	27
Кучера Т.М. ЯКІСТЬ ОСВІТИ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА ...	27
Терюханова І.М. ПРОФЕСІЙНІ ТА ОСВІТНІ СТАНДАРТИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ	30
1.3. Філософські проблеми науки	34
Bondar S. PROGRAMMING PARADIGMS: THE NECESSITY OF PHILOSOPHICAL ANALYSIS	34
Макарова А.О. АРХЕТИП ЯК ЕЛЕМЕНТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ДИСКУРСУ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	37
1.4. Філософія економіки: теоретичний та прикладний аспекти	41
Shevchuk N.A. MANAGEMENT THE ENTERPRISE'S COMPETITIVENESS	41
1.5. Новітні дослідження у галузі онтології, філософії релігії, моралі та культури	43
Severyn-Mrachkovska L. THE GENESIS OF THE INTERRELATION OF MORALITY AND ECONOMY: SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS	43

РОЗДІЛ 2. «СОЦІОЛОГІЧНІ СТУДІЇ»	49
2.1. Прикладні аспекти науки управління суспільством	49
Вонберг Т.В., Васківська Н.О., ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА	49
Обметко О.М. РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	52
2.2. Управлінська система в структурі українського демократизму	56
Гаєвська О.Б. ДЕМОКРАТІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ	56
Гапоненко В.А. ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	59
2.3. Політичне управління в організаційному контексті	64
Манелюк М.Ю. БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКИЙ ПРОДУКТ СУЧАСНОСТІ	64
Науменко О.М. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В ПОЛІТИЧНОМУ УПРАВЛІННІ	68
Семенець-Орлова І.А. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ІНТЕРАКЦІЇ У МЕРЕЖЕВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	71
Терещенко Н.В., Терещенко О.В. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЦІННІСНО-НОРМАТИВНИХ ЗАСАД ДИПЛОМАТИЧНОГО ЕТИКЕТУ	74
2.4. Управлінські комунікативні системи	77
Ільченко Б.В. КОМУНІКАЦІЙНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ	77
Приходько В.М. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ МІЖОСОБИСТОГО СПІЛКУВАННЯ	82
2.5. Соціальні та медіа-комунікації	84
Artemenko S.B., Flyashnikova A.B. EVENT ANALYSIS IN THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF SOCIAL AND MEDIA COMMUNICATIONS	84
Artemenko S.B., Yakovliev A.E. THE ROLE OF SOCIAL AND MEDIA COMMUNICATIONS IN MODERN ECONOMY	86
Бульбенюк С.С. МЕДІА-КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ СЬОГОДЕННЯ	89

Єрескова Т.В. ЗІТКНЕННЯ ДИСКУРСІВ У СОЦІУМІ: ВІЙНА СЕНСІВ АБО ПОШУК ІСТИНИ	92
Лисенок М.А. РЕКЛАМА ЯК ВПЛИВОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	95
Погорелова І.С. СОЦІОКУЛЬТУРИЙ ДІАЛОГ УКРАЇНИ З ЄС	98
Терещенко Н.В. ДІАГНОСТУВАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ВІЗУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МЕДІАОСВІТИ	102
Федоренко Н.І ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ СОЦІОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	105
Чалюк Ю.О. АВТОРСЬКЕ ПРАВО У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ПРОСТОРІ	108
2.7. Пізнавальний потенціал міждисциплінарних соціологічних досліджень в умовах глобалізації	111
Chornomord Y., Mkrtychan O. A. IN THE SEARCH OF THE MIDDLE CLASS: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT	111
Гоць А.А., Сергієнко А. ПОЗИТИВНИЙ ТА НЕГАТИВНИЙ ДОСВІД АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ПРОЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	115
Ємельянова Ю.П. СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ	118
Кулик А.Б. ПРО ЗАСТОСУВАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЯ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З СОЦІОЛОГІЇ	121
Ткаленко С.І. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	124
Федоренко Н.І., Черьомухіна О. КРОС-КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СПРИЙНЯТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ	126
Фляшнікова А.Б., Співаченко А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	130
2.8. Соціальні технології: можливості та перспективи використання	132
Даниленко О.А. СУСПІЛЬНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ	132

Довганик Н. М. ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	135
Іваницька С.Б., Міняйленко І.В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ	138
Тратинко Т.В. СОЦИАЛЬНАЯ ПРОФИЛАКТИКА ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ	141
2.10. Діагностика якості вищої освіти в соціологічному дискурсі	144
Мальченко А.В. ПРОБЛЕМА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ»	144
Федоренко Н.І., Плачковська О. ЄВРОПЕЙСЬКА ВИЩА ОСВІТА У СПРИЙНЯТТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	147

РОЗДІЛ 1. «ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ»

1.1. Сучасний соціум: виклики та перспективи розвитку

Веремієнко Т.С.
kozachokt@ukr.net

доцент кафедри міжнародного менеджменту
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»
м.Київ, Україна

«АГЕНТНІСТЬ» і «СУБ'ЄКТНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ

Політичні, соціально-економічні, інформаційні, соціокультурні умови інституційної невизначеності, збільшення фрагментарності, хаосу, втрата чіткого розмежування між природою і культурою, стирання раніше зведених кордонів між класами, націями, людьми, кількісне і якісне зростання ризиків – виступають чи не визначними характеристиками сучасного соціуму. Ще у 1986 р. німецький соціолог У.Бек розробив концепцію «суспільства ризику», що в широкому розумінні являє собою інтегральну теорію, яка об'єднує погляди на розвиток сучасного соціуму в умовах його підвищеної ризикогенності, наявності глобальних загроз і небезпек [1]. Концепція не тільки не втратила актуальності, а набуває нових рис у сучасних умовах суспільного розвитку.

В умовах глибокої трансформації суспільних відносин спостерігається втрата позитивних життєвих орієнтирів, можливості реалізації життєвих планів та прагнень (особливо серед молоді). Ослаблення дії старих регулятивних чинників і несформованість нових, спричиняють подекуди істотне посилення негативних явищ, поширення поведінкових стереотипів, хибно сприйнятих за вияви свободи особистості. Вступаючи в певні соціальні взаємодії, кожна людина є одночасно і «продуктом» суспільства, і його «творцем». Кожен із нас упродовж свого життя засвоює окремі переконання та моделі поведінки, які існують у суспільстві, але водночас своїми щоденними діями та взаємодіями долучається до творення поточного стану суспільства, пропонуючи щось нове або відтворюючи існуюче.

На думку деяких українських експертів, соціальну поведінку людей визначають механізми «агентності» та «суб'єктності» [4]. Агентність як механізм, що визначає соціальну поведінку людини, передбачає «автоматизовану» схильність діяти певним чином. Людина не надто замислюється, бо таку дію підтримує решта суспільства. В основі механізму агентності лежать наслідування та соціальна адаптація, орієнтовані на суспільні переконання та установки щодо того, як «правильно» вчинити, яка дія є «перевіреною», приведе до успіху, матиме менше загроз тощо. Агентність підтримують культура суспільства та правила наявних соціальних інститутів. Дія, яка має в основі агентність, передбачає те, що людина відтворює існуючу «соціальну програму», адаптується до соціального середовища. Суб'єктність, як механізм соціальної дії, пов'язана з готовністю і спроможністю людини будувати дію автономно. Дії, пов'язані із суб'єктністю, є самостійними усвідомленими діями, які ґрунтуються на власному розумінні та аргументації того, хто їх здійснює. Суб'єктність визначається готовністю діяти відповідно до власних раціонально обґрунтованих переконань та розумінням причин і наслідків таких дій, а відтак із діями, що можуть і не збігатися з тим, «як прийнято». Дія, побудована на механізмі суб'єктності, передбачає те, що людина формує власну «соціальну програму», її дії спрямовані на зміни і впливають на соціальне середовище [4].

Інтерпретації суспільного розвитку потребують зміщення акценту з розуміння його як механістичного процесу, що залежить насамперед від соціальних інституцій та еліт і пов'язаний з категоріями прогресу та росту, — до розуміння розвитку як певного органічного стану суспільства та відносин у ньому [3], [4]. Погоджуючись з думкою українських дослідників, у контексті позитивних змін сучасного соціуму варто, врахувати наступні позиції: 1) необхідність розуміння поточного стану розвитку суспільства, що визначається насамперед способом дій та взаємодій у ньому; 2) врахування поточного стану культури та агентних дій і взаємодій, які домінують у суспільстві; 3) для суспільства гармонійнішими є зміни «знизу», коли вони органічно визрівають усередині суспільства; 4) основними компонентами, які визначають готовність і спроможність суспільства до змін «знизу» виступають частка людей, які здійснюють суб'єктні соціальні дії та культурні рамки (цінності)

суб'єктних та агентних дій; 5) «критична маса» альтернативних до нормованої соціальної поведінки суб'єктних дій здатна сприяти зміні норми агентності. Коли такі суб'єктні дії стають добре помітними в соціальному просторі (зокрема як колективна дія) і демонструють більшу результативність за прийняті зараз способи дій та взаємодій, вони поступово починають «копіюватись» та поширюватись в агентних діях [2], [4].

Використана література:

1. Бек У. От индустриального общества к обществу риска [Електронний ресурс] / Бек У. / Режим доступу: https://igiti.hse.ru/data/421/313/1234/5_2_3Beck.pdf
2. Бондаренко О.В. Сучасний український соціум у вимірі основних принципів соціально-економічного життя [Електронний ресурс] / Бондаренко О.В. / Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/607/1/Bondarenko_Modern_Ukrainian_society.pdf
3. Воронкова В.Г. Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Воронкова В.Г. / Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/gvzdia_68_3.pdf
4. Савчинський Р. Суспільство, яке здатне себе змінити [Електронний ресурс] / Савчинський Р. / Режим доступу: <https://theukrainians.org/spilnodiya-parttwo/>

Губань Р. В.,
rad_80@ukr.net

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукових досліджень
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Колеснікова Е. П.,
eleonkole@ukr.net

старший викладач
кафедри загальної фізики та фізики твердого тіла
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

ПРАВО ЗНАТИ СВОЇ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ В КОНТЕКСТІ МИРОБУДІВНИЦТВА

Питання миробудівництва, мабуть, є найбільш актуальною проблемою сьогодення для України. З огляду на це, існує нагальна потреба проведення наукових досліджень, які б сприяли примиренню в Україні. Внаслідок потужної та наполегливої інформаційної атаки на населення Сходу України з боку Російської Федерації, у його частини виникло упередження до всього, що пов'язано з Україною. А це означає, що українським науковцям необхідно подумати над інструментарієм, який би допоміг «зшити» нашу державу. Але для початку необхідно прикласти максимум зусиль для викорінення дискримінаційних суджень та формування духу толерантності.

Така необхідність усвідомлена і міжнародною спільнотою. В цьому аспекті показовою є проведення Всесвітньої конференції з боротьби проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаною з нею нетерпимістю, яка проходила з 31 серпня до 8 вересня 2001 р. у м. Дурбані під егідою Генеральної Асамблеї ООН. Це, очевидно, був найбільший захід в світі присвячений проблемам дискримінації. Тому не дивно, що документи прийняті на цьому заході, згодом широко цитувалися Генеральною Асамблеєю ООН та її іншими органами. Необхідно відзначити, що учасники конференції визнали, що освіта на всіх рівнях і для всіх вікових груп,

включаючи виховання в сім'ї, і зокрема освіта в галузі прав людини, є ключем до зміни поглядів і поведінки, заснованих на расизмі, расовій дискримінації, ксенофобії і пов'язаній з ними нетерпимості. Учасники конференції підтвердили, що така освіта є визначальним фактором в заохоченні, поширенні та захисті демократичних цінностей справедливості та рівності, що мають основоположне значення для запобігання поширенню расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаної з ними нетерпимості. Також було підкреслено зв'язок між правом на освіту та боротьбою проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаної з ними нетерпимості і наголошено на ключовій ролі освіти, в тому числі освіти в сфері прав людини, в попередженні та викоріненні всіх форм нетерпимості та дискримінації.

З огляду на це, на конференції пролунав заклик до держав активізувати зусилля в галузі освіти, включаючи освіту в сфері прав людини, для поглиблення розуміння і підвищення обізнаності про причини, наслідки та вади расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаної з ними нетерпимості, і заохочувати розробляти навчальні матеріали, включаючи підручники і словники, спрямовані на боротьбу з цими явищами. В підсумковому документі також містилося звернення до держав запроваджувати антидискримінаційні і антирасистські компоненти в шкільних навчальних програмах з прав людини, розробляти і удосконалювати відповідні матеріали. Одна з рекомендацій стосувалася запровадження чи активізації освіти в сфері прав людини з метою викорінення передсудів, які призводять до расової дискримінації, і з метою заохочення взаєморозуміння, терпимості і дружби між різними расовими чи етнічними групами в межах шкільних програм і програм вищих навчальних закладів. В підсумковому документі наради містилася норма із зверненням до держав забезпечити умови, щоб освіта і професійна підготовка викладацького складу сприяли повазі до прав людини і боротьбі проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаною з нею нетерпимістю, і щоб навчальні заклади реалізовували політику і програми, затверджені відповідними органами із забезпечення рівних можливостей, антирасизму, рівності статей і культурного, релігійного та іншого розмаїття [1, 43].

На обов'язку держави займатися правовою просвітою населення наголошує Н. М. Корнієнко-Зєнкова: «Держава повинна створювати і забезпечувати передумови реалізації гарантованого статтею 57 Конституції України права людини знати свої права та обов'язки шляхом сприяння розумінню кожним своїх цивільних, політичних та інших прав людини відповідними законодавчими, адміністративними, судовими і іншими належними заходами у різних формах забезпечення таких передумов» [2, 200].

Таким чином, можна дійти до висновку, що освіта в сфері прав людини може стати потужним чинником реалізації концепції миробудівництва в Україні.

Використана література:

1. Губань Р. В. Боротьба з дискримінацією як умова миробудівництва в Україні / Р. В. Губань, Е. П. Колеснікова. Інноваційні вектори розвитку сучасних наукових досліджень: XXI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Харків, 11 жовтня 2019 р. – Ч. 3. – Дніпро: ГО «НОК», 2019 – 68 с.

2. Корнієнко-Зєнкова Н. М. Конституційне право людини знати свої права та обов'язки в Україні: питання теорії і практики. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Київ, 2019 – 227 с.

Jolita Greblikaite,
Jolita.greblikaite@vdu.lt
Assoc prof. , PhD in Management
Faculty of Bioeconomy Development, Vytautas Magnus University, Lithuania

Deimena Montvydaite,
deimena.montvydaite@vdu.lt
Master in Economics,
Faculty of Bioeconomy Development, Vytautas Magnus University, Lithuania

VALUE-ADDED AGRICULTURAL BIO-BUSINESS DEVELOPMENT

The decline in natural resources, population growth, climate change and other global and economical challenges in recent years have encouraged the traditional economy transfer into a bioeconomy. According to the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), bio-based economy by 2055 will be the main driving force of the European economy, with a special focus on agriculture (Lietuvos ...santrauka, 2017). Multifunctional, value-added and biotech-based businesses have become increasingly viable, as it can help key sectors of the economy (agriculture, health, etc.) solve the problems of limited resources, environmental concerns and more (Vilmantas, Melnikas, 2014).

It is evident that in the international market (USA, EU) further economy growth plans will also focus on bio-business (Hassan et al., 2015). Future science and policy programs expect companies to adopt business models, based on the circular economy and providing added-value (Leipold and Petit-Boix, 2018). Therefore, it is appropriate to analyse the development of high value-added agricultural bio-business.

The aim of the research is to analyse value-added agricultural bio-business concept and its development aspects. **The object of the research** is value-added agricultural bio-business development. **Methods of research** are scientific literature analysis, document analysis, statistical data analysis.

Results. The research analyses the development and characteristics of value-added agriculture bio-businesses in the international market, including theoretical insights of value-added bio-business, value-added agriculture bio-business trends and development opportunities, exploring the perspectives of agricultural bio-business. It was found that

there is no well-established definition of bio-business in the scientific literature. It is treated differently by different authors. In this research, bio-business is understood as a business involving the use of biological processes in the energy, forest, agricultural or chemical industries and transforming natural resources into goods or services. All bio-businesses can be perceived as certain processes consisting of five stages: research, development, testing/registration, production and marketing (Kiskis and Limba, 2016).

The development of bio-businesses makes a significant contribution to the international economy and creates added value. The global biotech market has been growing in recent years, reaching around \$ 250 billion USD in 2019, and it can be assumed that the growth will continue (Bumelis, 2018). Analysing bio-business trends internationally, it could be seen that there are three largest biotech markets in the world: the US (45.5%), Europe (28.8%) and Asia (24%). The strongest countries dedicate at least 2% of GDP to R&D, provide business support and develop innovation-friendly policies (Biotechnology ... country, 2019). The leading fields of the development of biotechnology is agricultural (plant research, food and feed) and medical bio-businesses. EU bioeconomy is expected to develop rural and regional bio-businesses. Although rich in biomass, rural areas are characterised by lower levels of entrepreneurship. It is feared that urban areas with higher potential for innovation will produce higher value-added products, while rural and regional areas will only supply biomass (Tetslaff and Clifford, 2019). It was revealed that it is useful to switch from traditional agriculture to multifunctional and high value added (e.g. cultivating, several times processing and selling online) (Negoro, 2018). High value added agricultural bio-businesses could target biodiversity, pollution control, nature and landscape conservation, and development of bio-business in less-favoured areas.

Analysing expected changes in the structure of the farm statistically, it can be seen there is a tendency that the number of very small farms (up to 1 ha) will decrease significantly in the future. However, the average area of the farm is growing. This means that larger areas are open to more activities. Although the total number of farms will decrease, the area occupied by farms will increase. It can be assumed that there is a possibility for farms to connect and transform into multifunctional farms and to develop agriculture bio-business. The following trends of high value-added multifunctional bio-

business are emerging worldwide (Vitunskienė, 2017):- Increasing demand for biomass;- Increasing need for reuse of bio-waste; - Increasing use of biomass for high value-added products;- Increasing need for CAP investment. A multifunctional bio-business must be able to be flexible at any stage. The chain of high value-added in agricultural multifunctional bio-business must be executed sustainably and multifunctionally, i.e. not only to produce several semi-finished products or products at the same time, but also to sell any product at any stage of the chain, offering related activities (consulting, service, etc.) (Lietuvos ... santrauka, 2017).

Conclusions. Bio-business is treated as a business involving the use of biological processes in the energy, forest, agricultural or chemical industries and transforming natural resources into goods or services. Future trends revealed benefits from switching from traditional agriculture to high value added, multifunctional bio-business. The research revealed that agrobio-business is a viable business area. It is therefore appropriate to promote investment in activities with high added value at international level, promoting the launch of new products and fostering innovation cooperation between industrial sectors, business and science. It is concluded that the successful direction of bio-business development requires choosing the right direction and market entry strategy and anticipating how bio-business prospects may change in the future. The global market for biotechnology is expected to continue to grow, but growth requires a proper innovation policy. While new trends also open new markets, high added value agricultural bio-businesses should offer modern society new services and goods and innovative entry strategies for their business to thrive.

Future bio-businesses can be linked to the production of high value-added products using as many times as possible treated biomass. It is noted that such businesses must be developed in a way that is sustainable (production is based on renewable resources and the environment) and multifunctional. The main directions of bio-business could be not only the production of high value-added agricultural products, but also the search for new sources of biomass or production from bio-waste.

Keywords: value-added bio-business, agriculture.

Literature:

1. Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studijos projekto pristatymo santrauka. 2017. [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.lpk.lt/wp-content/uploads/2017/09/Lietuvos-bioekonomikos-pl%C4%97tros-galimybi%C5%B3-studijos-pristatymo-santrauka1.pdf>
2. Vilmantas V., Melnikas B. 2014. Rinkodaros tobulinimas plėtojant biotechnologijomis grindžiamą verslą. Verslas: Teorija ir praktika, vol. 15(3), p. 210 – 219.
3. Hassan R., Marwan A., Tawil M. N., Ramilee S. 2015. Cooperative bio business model: a study at universiti Kebangsaan Malaysia. Journal of Engineering Science and Technology, special Issue on 4th International Technical Conference 2014, p. 81 – 88.
4. Leipold S., Petit-Boix A. 2018. The circular economy and the bio-based sector - Perspectives of European and German stakeholders. Journal of Cleaner Production, vol. 201 (2018), p. 1125-1137.
5. Kiškis M., Limba T. 2016. Biotechnologijų MVĮ intelektinės nuosavybės strategijos. Monography. – Vilnius: Mykolas Riomeris University.
6. Bumelis V. A. 2018. Ar jau pasiektas biotechnologijų sektoriaus proveržis Lietuvoje? Conference material. [Electronic resource]. Mode of access: https://mita.lrv.lt/uploads/mita/documents/files/renginiai/pranesimai/2018-03-08/vladas_bumelis_ar_jau_pasiektas_proverzis.pdf
7. Biotechnology briefings on each Scorecard country. 2019. World VIEW Guide. [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.saworldview.com/scorecard/worldviewguide/>
8. Tetslaff J, E., Clifford P. S. 2019. Biobusiness consulting to prepare scientists for industry careers. Nature Biotechnology, vol. 37, p. 821–825.
9. Negoro A. A., Kuntariningsih E., Dewi H. A. et al. 2018. The usage of information and communication technology in improving bio-business performance: a case of vegetable farming in Indonesia. International Conference on Green Agroindustry and Bioeconomy. [Electronic resource]. Mode of access: https://www.researchgate.net/profile/Aria_Negoro/publication/328353286_The_usage_of_information_and_communication_technology_in_improving_biobusiness_performance_a_

case_of_vegetable_farming_in_Indonesia/links/5bc80682a6fdcc03c78ef60d/The-usage-of-information-and-communication-technology-in-improving-bio-business-performance-a-case-of-vegetable-farming-in-Indonesia.pdf

10. Vitunskienė V. 2017. Bioekonomikos plėtra Lietuvoje. Discussion material. [Electronic resource]. Mode of access: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Naujiena/Vitunskiene_Bioecon_0301.pdf

Красовская Н. Н.

Krasovskayann@gmail.com

кандидат социологических наук, доцент
заведующая кафедрой социальной работы и реабилитологии
факультета философии и социальных наук
Белгосуниверситета, Беларусь

ИНСТИТУТ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ И ЕГО РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

В современных условиях все более отчетливо просматривается необходимость совершенствования социальной работы, внедрения новых форм и методов, преодоления отживших стереотипов. Исключительно важно использовать все лучшее, что имеет действующая ныне система государственного социального обеспечения, народного образования, культуры, здравоохранения, физкультуры и спорта, не растерять накопленный опыт и традиции, ибо это есть бесценный материал для теоретической и методологической основы социальной работы в нынешних условиях.

Проблема ее совершенствования в нашей стране связана, прежде всего, с формированием системы учреждений социальной помощи и нового механизма защиты населения, включающего как структуры обеспечения условий жизни “слабых” общественных групп, так и структуры воспитательно-профилактической деятельности, развития социальной активности всех слоев населения.

Система социальной защиты населения находится в стадии становления и развития, ведется активный поиск ее оптимальной структуры, важнейших

направлений деятельности и основных функций органов социальной работы, которые развиваются в неразрывной связи с экономическими и социальными процессами, происходящими в обществе. Вместе с тем органы социальной работы оказывают влияние на социальное самочувствие общества, его членов.

Смысл и назначение системы социальной защиты населения в современных условиях состоит в том, чтобы с помощью нормативно-правовых, экономических, финансовых, социально-психологических средств осуществлять поддержку и помощь не только нуждающимся в этом группам населения или отдельным гражданам, но и совместно с другими государственными и негосударственными службами, организациями вести работу, упреждающую появление социально уязвимых граждан - пьяниц, преступников, бомжей и т.п. В целом, целью деятельности органов социальной защиты населения является участие в формировании и реализации политики государства, общественных структур, направленной на повышение благосостояния народа и активизацию его жизнедеятельности, на стабилизацию общества, укрепление его морально-политических ценностей, интересов.

Совершенствование системы социальной защиты населения в новых условиях предполагает определенные изменения ее организационной структуры. К числу коренных проблем развития социальной работы относится совершенствование системы управления социальной сферой, изменение полномочий и ответственности местных, региональных и республиканских органов управления в вопросах организации социальной защиты населения.

При этом расширяется поле взаимодействия органов и организаций государственной системы социальной защиты с общественными организациями социальных работников, волонтеров, самих нуждающихся и их объединений, с другими министерствами и ведомствами социальной сферы. Это позволяет совершенствовать такие виды социальной помощи, как социальная работа в семье, социальная работа в образовании, социальная работа в здравоохранении, социальная работа в службах труда и занятости, социальная работа в экстремальных ситуациях и с группами риска. В нашей республике активно возрождается система

воспитательно-профилактической работы по месту жительства населения.

В условиях накопившихся в ходе модернизации социальных противоречий претерпевает изменения и социальная работа. И, прежде всего, индивидуализация и плюрализация жизненного стиля людей означает для специалиста необходимость индивидуализировать свою помощь им. А это значит, что поле его деятельности становится не только значительно расширенным, но и усложненным. В этих условиях, как показывает практика, необходимы особые подходы ко всем категориям, являющимся объектами социальной заботы: старикам, пенсионерам, инвалидам, детям, людям, попавшим в беду, одиноким матерям или отцам, в одиночку воспитывающим детей, людям, оказавшимся в тюрьме и многим другим. Каждый из этих десятков миллионов людей - уникальная личность, с неповторимым складом психики, сложнейшей биографией. Все это требует от социального работника исключительного такта, проникновения в судьбу человека, сострадания, многостороннего знания, разнообразных умений, терпеливости и самоотдачи.

Объектом социальной работы являются и социальные отношения, которые в условиях модернизаций также многогранны и сложны. В системе социальной работы по стабилизации социальных отношений активизируются направления, ставящие своей целью помочь разрешать индивидуальные, семейные, организационные проблемы. Начиная с индивида, включая его слабое физическое здоровье и беспомощность, жестокость, угнетение и заканчивая различными организационными проблемами (рост бедных, беженцев). В поле зрения социальной защиты оказываются социально-экологические проблемы - охрана окружающей среды, экологические катастрофы; социально-экономические проблемы: в ходе экономических реформ огромная масса населения оказалась за чертой бедности, проживает в условиях нарастающего социального расслоения, неравенства, ведущего к разделению общества на “высшие” и “низшие” классы и страты.

Социальная работа - это сложный процесс, требующий прочных знаний в области теории управления, экономики, психологии, социологии, педагогики, медицины, правоведения и т.д. Ее эффективность во многом зависит от профессионализма специалиста по социальной работе, его знаний, опыта,

Ювсечко Я.В.

yuvix@ukr.net

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ РЕЛІГІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УТВЕРДЖЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Поняття «толерантність» часто пояснюють словом терпимість. Це найпростіше розуміння, яке не повною мірою відповідає тому визначенню, що було запропоновано ЮНЕСКО в Декларації принципів толерантності, прийнятої 1995 року. У цьому документі толерантність визначається як «повага, сприйняття та розуміння різноманіття культур..., форм самовираження та самовиявлення людської особистості» [4, 114]. Таким чином, толерантність вважається не просто цінністю, а цінністю універсальною.

Якщо терпимість означає лише примирення з фактом існування якогось феномена, то, відповідно, віротерпимість або релігійна терпимість – це лише примирення з існуванням інших релігійних напрямів та течій. Разом з тим, інші віросповідання можуть вважатись хибними, викривленими чи неповними. У свою чергу, *релігійна толерантність* символізує повне сприйняття та розуміння різноманіття релігійних напрямів. Основні позиції релігійної толерантності повинні закладатися у людській свідомості ще з дитинства. Зрозуміло, що ключові засади у цьому питанні мають бути закладені передусім у сім'ї та системі освіти. Проте, плекання толерантності громадян має бути також однією із стратегічних засад внутрішньої державної політики України.

Як зазначають дослідники, стан релігійної толерантності в Україні є цілком задовільним як для посткомуністичної країни. Головні небезпеки для толерантності

– у штучному нагнітанні ідеологічних та політичних відмінностей між різними релігійними та релігійно-етнічними групами, маніпуляції цими відмінностями. А також у відсутності прогресу законодавства, яке б сприяло легальному вираженню величезного суспільно-корисного потенціалу церков та релігійних організацій [2, 50].

Сьогодні релігія живе не тільки в своєму, вузько функціонально означеному просторі. Вона виявляє себе й в інших контекстах. І одним із них є контекст соціальний. Пристосування релігії до соціальних змін у суспільстві, її активне входження у внутрішню та зовнішню політику є суттєвою ознакою сьогодення. Як наслідок, віднайдення шляхів оптимізації міжконфесійних відносин перетворюється на нагальну суспільну потребу, а також на важливу умову розбудови громадянського суспільства.

У результаті демократичних перетворень в Україні, сучасна релігійна ситуація відзначається високим рівнем синкретизму й універсальності. Ознакою цього є й те, що поряд з традиційно існуючими в Україні релігійними напрямками збільшують свою чисельність й нові релігійні течії. На жаль, у процесах поширення нової релігійності також відчувається брак толерантності. Далеко не всі представники традиційних для України релігій спокійно сприймають процес поширення нових релігійних вчень.

Упередженість та нетерпимість з боку ортодоксальних релігій, на жаль, знаходять підтримку і у владних структурах на місцях, оскільки деякі посадові особи вважають духовним інтегратором українського суспільства лише усталені релігії. Державні органи часом вдаються до втручання у діяльність нових релігійних рухів, чим порушують і законодавство, і демократичні засади.

Задля реального утвердження принципу релігійної толерантності в нашому суспільстві, толерантні відносини та діалог повинні стати засобами для досягнення порозуміння. Демократична держава не може вдаватись до репресивних заходів із обмеження проявів релігійної творчості як такої і не повинна вважати релігійний плюралізм небезпекою для свого існування, отже, її ставлення до нових релігій не

може супроводжуватись репресивною політикою. Сам факт належності до нового релігійного утворення вже давно у світі перестав бути ознакою нелояльності до держави чи наявного устрою.

Сучасна роль релігії у суспільстві доводить, що у світоглядному та інституційному прояві вона здатна виконувати й успішно виконує функції соціальної і політичної консолідації, не залежно від того, який саме релігійний напрям бере на себе таку функцію. Слід зазначити, що релігія як важливий соціальний інститут здатна підтримувати певну систему суспільних цінностей, що об'єднують її віруючих. Саме тому на релігію й покладаються у часи серйозних суспільних перетворень, очікуючи на перехід із стану хаосу до стану впорядкованості. Церква через взаємодію із політичною сферою життя суспільства може допомагати цьому суспільству лікувати не лише причини, але й симптоми суспільно-політичних хвороб.

Якщо основою громадянського суспільства є солідарність та взаємоповага рівноправних дієвих суб'єктів (різної фахової, вікової, статевої, національної, конфесійної належності), то церкви повинні продемонструвати ті самі характеристики на рівні міжконфесійних відносин. Міжконфесійна солідарність проявляється не лише у справі опікування громадою та захисту людини, але й підтримкою у скрутні моменти один одного [1].

Тож міжрелігійний діалог може сприяти змінам в соціально-політичній сфері, він здатен привести до солідаризації суспільства. Україна вже змогла продемонструвати, що релігійні організації можуть бути не гальмом, а каталізатором процесу формування громадянського суспільства. Отже, Україні необхідне стратегічне партнерство церков, громадянського суспільства і держави. Наразі церкви переважно налаштовані на таке партнерство. Як наслідок, мають бути змінені й нинішні форми взаємодії багатьох церков із зовнішнім світом – вони мають стати більш відкритими та контактними, як із суспільством, так і між собою.

Використана література:

1. Народжена на Майдані – Громадянська Церква України [Електронний ресурс] / О. Горкуша, Л. Филипович – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/56419/
2. Міжконфесійні відносини та релігійна толерантність [Електронний ресурс] / Л. Коваленко [Цит. 2008, 13 листопада] – Режим доступу: <http://www.risu.org.ua/freedom/analytics/expertopinions/05/>
3. Рибачук М. Громадянське суспільство і церква / М. Рибачук // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 5. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ, 2004. – С. 8-27.
4. Соловйов Е. Толерантність як новоєвропейська універсалія / Е. Соловйов // Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти доби. – К.: Політична думка, 1997. – С. 99-115.

Ягодзінський С.М.
sophist@nau.edu.ua

доктор філософських наук, професор, декан
Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ПРИНЦИПИ ЧИ ЯСКРАВА ОБГОРТКА?

На початку ХХІ століття соціологи, політологи, культурологи, фахівці із соціальних комунікацій накопичили достатню емпіричну базу, яка обґрунтовувала істинність тези Маршала Маклюєна, а саме: «засіб сам є змістом». І хоча існує відчутний розрив між інноваційними засобами й традиційними ціннісними установками в сфері державного управління, ігнорувати вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на трансформацію і конструювання

соціальної реальності стає все складніше та небезпечніше для політичного істеблішменту. Погляди й орієнтири ще можна пояснити чи приховати за ідеологемами, економічними та соціальними установками, але неможливо залишатися у межах старих комунікаційних форм. Інноваційно-комунікаційні форми кидають виклик політикам, управлінському апарату, органам державної влади, змушують шукати засоби імплементації ідей теорій соціальної комунікації у соціальний простір інформаційного суспільства.

Так, світовий тренд на відкритість влади перетворив технології соціальної мобілізації соціальних агентів і врахування думки громадян під час прийняття соціально важливих рішень на необхідні елементи публічного управління та вагому перевагу в політичній боротьбі. Як наслідок, кандидати на заміщення виборних посад (президенти, депутати, мери, очільники громад, ректори університетів) все активніше застосовують інтерактивні технології, які нерідко відіграють роль дизруптивних (підривних) соціокультурних інновацій. Бути відкритим, доступним у спілкуванні (хоча б за формою) – означає мати апріорну перевагу перед конкурентами.

Ми не аналізуємо психологічну основу феномену соціальної актуалізації громадян, що перетворюють їхню установки й пріоритети на активну позицію та «власну» справу. Ця проблема ще очікує окремого наукового дослідження, але беззаперечним є факт впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на усі форми публічного управління. Останні проходять своєрідне випробовування на життєздатність, адже більшість з них була сформована під впливом ідей теорій соціальної комунікації 20-80-х років минулого століття. Зважаючи на швидкість соціальної реакції суспільства інформаційної доби, а також на ціну помилок, яку платять представники політичної та управлінської еліти, важливим є аналіз ключових ідей найбільш поширених теорій соціальної комунікації на предмет їхньої адекватності та перспективності нинішнім соціальним реаліям, цінностям і засобам.

Проте не будемо акцентувати увагу на критиці окремих аспектів теорій соціальних комунікацій, розроблених протягом ХХ століття. Адже більшість із запропонованих підходів відповідали на запити соціуму, були прогностичним

інструментарієм чи слугували вирішенню актуальних соціально-політичних, економічних і гуманітарних проблем.

Зупинимось на припущенні про доповняльний характер теорій масових комунікацій у контексті дискурсу щодо місця новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у модернізації публічного управління. Від теорій «магічної кулі», дисонансу, комунікативних ефектів, установок, селективних процесів і соціального впливу медіа, фреймінгу, пріоритетності, культивуації до сучасних концепцій Торонтської школи, інтерактивного суспільства, фрагментації аудиторії та мультиграмотності, здійснювалась верифікація ідей, гіпотез, принципів, постулатів публічного управління.

До епохи інформаційного суспільства дослідники підійшли з достатнім набором емпіричних даних, які дозволяють моделювати поведінку індивідів і груп, прогнозувати їхню соціальну реакцію, стимулювати чи гальмувати її, впливати на формування суспільної думки чи навпаки, – руйнувати соціальні образи, пріоритети, уподобання чи запити. На наше переконання, жодна із теорій публічного управління не втратила актуальності в умовах інформаційного суспільства, не перетворилась на абсолютно хибну чи істину.

І в цьому ми вбачаємо основну небезпеку для окремого соціального суб'єкта. Сприймаючи публічне управління лише як вершину айсбергу, зазвичай, він не здатен оцінити усіх технологій, маніпуляцій, системи стимулів і покарань, механізмів впливу, контролю і уявності вибору. Не усвідомлюючи складності соціального простору, соціальний агент інтерпретує його як вільний від догм, тоталітаризму, жорсткості адміністративного впливу. Це дозволяє більшості громадянам безапеляційно характеризувати свої дії, вибір, позицію як такі, що здійснюються на основі свободи волі, логічної оцінки соціальної ситуації, власної (і при цьому обов'язково «об'єктивної») точки зору.

Такий висновок може видатися дивним, адже відкриті списки партій, урядові електронні сервіси, можливість контролю за діями чиновників, вільні вибори, потенції соціальних медіа та соціальних мереж з консолідації соціального ресурсу

вказують на відкритість усіх форм публічного управління, на їхню неминучу і трансформацію до норм інформаційного суспільства.

Проте наведемо просту аналогію з еволюцією засобів програмування. Спочатку інженери визначали поведінку електронних пристроїв через прямий доступ до фізичних носіїв пам'яті. Пізніше з'явилися мови програмування більш високого рівня – компілятори та інтерпретатори. Нині програмування здійснюється на рівні встановлення поведінки об'єктів на ті чи інші дії користувача – так зване об'єктно-орієнтоване програмування. І технології рухаються далі – від web до web 2.0, від текстових запитів до голосових асистентів, від електронного аналогу паперового словника до систем машинного перекладу на основі нейронних мереж. Поставимо запитання – чи зникли мови програмування низького рівня – рівня прямого доступу до фізичних пристроїв? Ні. Вони не зникли, а лише стали частиною більш високої надбудови, яка приховує реальність і складність управління технікою.

Аналогічно цьому, на наше переконання, вибудовується й система соціального управління. Так, вона має гарний інтерфейс, наближена до кінцевого користувача, миттєво реагує на його дії, здатна адаптуватися до потреб кінцевого споживача і є максимально індивідуалізованою. Але чи стала ця система принципово іншою? На наш погляд, принципових відмінностей небагато. Сучасні комп'ютери збільшили обсяг доступних для їхнього вирішення завдань, але при виконанні навіть евристичних, прогностичних алгоритмів продовжують функціонувати в межах двозначної логіки.

Чи маємо ми достатні аргументи стверджувати, що публічне управління під впливом сучасних інноваційно-комунікаційних технологій набуває якісно нових характеристик, а не залишається лише надбудовою, покликаною приховувати просту логіку боротьби за владу, ресурси, контроль? Сподіваюсь, питання не риторичне.

1.2. Філософія та освіта: актуальні проблеми взаємодії.

Штучний інтелект в освіті. Побудова ідеального університету

Кучера Т.М.

kuchera_tk@ukr.net

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ЯКІСТЬ ОСВІТИ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА

СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Суспільство початку ХХІ століття розглядається як суспільство постіндустріальне, інформаційне, технологічне. Всі ці визначення так чи інакше характеризують його як століття реформування освіти, адже останнє забезпечує економічний розвиток, розвиток інститутів громадянського суспільства. Саме освіта значною мірою зумовлює майбутнє планети та світового співтовариства загалом [2, 22].

Зближення позицій європейських країн у економічній, соціальній та культурній сферах потребує створення єдиного освітнього простору, що сприятиме підвищенню мобільності викладачів, студентів й випускників шкіл.

Навчальні заклади мають бути готові приймати міжнародні правила або приймати участь у їх формуванні, а також навчитися діяти в умовах жорсткої конкуренції на внутрішньому та міжнародному ринках освітніх послуг і праці, орієнтуватися на інноваційні технології та випередження вимог споживачів.

Ухвалення концепції освіти протягом усього життя чи в іншій редакції – суспільства, яке вчиться, - потребує докорінної зміни всієї системи освіти. Йдеться про постіндустріальне суспільство знань, провідними характеристиками якого є:

1) перетворення знань на ключовий компонент будь-якої сфери людського життя;

2) перетворення знань на головний продукт діяльності (як суспільної, так і економічної) і головну її сировину [1, 887-888].

Реформування всієї освітньої системи України ставить одним із актуальних завдань проблему створення системи оцінки та забезпечення якості вищої освіти. Освіта є сферою, що готує людину до життя. Її головним завданням є навчити, виховати та розвивати особистість для того, щоб потім в житті використовувати набуті знання. Та на жаль, в останні роки якість вищої освіти в Україні знижується і прикладом є те, що в XX столітті учні, студенти активно користувалися бібліотеками, читальними залами, адже, коли людина читає, вона краще навчається, мислить, запам'ятовує. Але при теперішніх можливостях дуже легко навчатися, досить включити комп'ютер і через 5 хвилин реферат надруковано. Це добре, проте при цьому реферат, як правило, не читається, а просто здається. Де тоді ті знання та якість освіти?

Більшість науковців і практиків, які працюють у галузі освіти, вважають центральною проблемою реформування освіти, а саме підвищення її якості. Головним сьогодні є усвідомлення цієї проблеми, розуміння того, що таке якість освіти, чим вона визначається та від чого залежить, як її можна підвищити та чому з такими труднощами просувається цей процес.

Проблема якості освіти виявляється у протиріччі між сучасними потребами виробництва, економіки й суспільства та системою освіти, що не завжди та не в усьому відповідає цим потребам. Точніше кажучи, якість освіти не дозволяє ставити та вирішувати ті цілі розвитку, які необхідні сучасному суспільству. У деяких сферах спостерігається зниження якості освіти відносно минулого.

Для рішення цієї проблеми необхідне загальне усвідомлення важливості якості освіти, встановлення причин її зниження або уповільненого росту, формування системи управління якістю в комплексі всіх її параметрів – спеціалізації функцій аналізу, планування та контролю, створення механізмів мотивування, диверсифікованості управлінської діяльності за критеріями якості.

Актуальність та наскрізність означеної проблематики проявляється у реалізації відповідних програм на галузевому, регіональному, національному і міжнаціональному рівнях, а також на рівні окремих навчальних закладів. Відтак забезпечення якості освіти сьогодні вважається центральним завданням усіх інституційних змін у сфері освіти, а тому нерозривно пов'язане із питанням управління. Як зазначається у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, «якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості» [3].

Таким чином, одним із основних викликів сьогодення є необхідність підвищення якості освіти. Будучи інтегральною характеристикою системи освіти, якість освіти відображає ступінь відповідності реальних освітніх результатів, що досягаються, нормативним вимогам, соціальним і особистісним очікуванням. Необхідність забезпечення якості освіти відтак відповідає інтересам як окремих освітніх закладів і здобувачів освіти, роботодавців і зацікавлених сторін (стейкхолдерів), так і всього суспільства в цілому.

Використана література:

1. Сбруєва А.А. Суспільство знань / А.А. Сбруєва // Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред.. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Лігум Ю.С. Якість освіти і новітні технології навчання в контексті інтеграції в європейський освітній простір // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2011. - № 2 (71). – С. 22-27.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.

Терюханова І.М.
terukhanova@meta.ua

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділом удосконалення
професійно-класифікаційних та
професійно-кваліфікаційних систем
НДІ праці та зайнятості населення
Мінсоцполітики України та НАН України
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНІ ТА ОСВІТНІ СТАНДАРТИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ

Однією із проблем сучасного соціуму є ситуація, яка на сьогодні склалася в Україні із працевлаштуванням випускників закладів вищої освіти, яка торкається як держави у вигляді чисельності випускників вищих навчальних закладів, які після закінчення стають на облік до Державної служби зайнятості; самих випускників, більшість з яких працює не за фахом або які зневірюються та мігрують у пошуках кращої долі до інших країн, так і їхніх батьків, які в переважній більшості фінансують отримання диплому своїх дітей. Наприклад, у 2017 році 51% молоді працювало не за фахом [1]. А у структурі безробітних випускників закладів вищої освіти третина у 2018 р. навчалась у галузі соціальних наук, бізнесу та права [2, с. 9].

Ситуацію ускладнює той факт, що на сьогодні Законом України «Про вищу освіту», частиною 1,2 статті 64 передбачає, що випускники закладів вищої освіти вільні у виборі місця роботи, а вищі навчальні заклади не зобов'язані здійснювати працевлаштування випускників [3].

Однією з причин такого становища є дисбаланс ринку праці та ринку освітніх послуг, пов'язаний серед іншого з тим, що на сьогодні випускники закладів вищої освіти не готові до швидкого включення до професійної діяльності та не відповідають вимогам роботодавців.

Зараз Міністерство освіти і науки України створює Національний електронний ресурс зайнятості (НЕІРЗ) - базу даних про випускників закладів вищої освіти, основна мета якого – дізнатися, який зв'язок існує між отриманими знаннями та працевлаштуванням молоді [1].

Такий моніторинг ситуації – шлях до актуальності зміни традиційної системи освіти на нову, засновану на компетентнісному підході, де головними є готовність, здатність, володіння необхідними професійними та особистісними якостями для вирішення значущих практичних завдань.

Таким чином, найважливішим завданням сучасної освіти є її переорієнтація на визначення професійних компетентностей, що забезпечують якість освіти, які відповідають вимогам роботодавців.

Саме такий підхід покладено в основу професійних стандартів, метою яких, крім всього іншого, є подальше розроблення на їх основі освітніх стандартів, в яких будуть максимально враховані потреби роботодавців.

Кожна конкретна професія передбачає свій, притаманний тільки певній сфері діяльності, набір професійних компетентностей, без яких неможливі адаптація й успішне виконання професійних обов'язків та ефективне працевлаштування.

Професійні компетентності визначаються створеною робочою групою в рамках здійснення функціонального аналізу після визначення трудових дій, притаманних конкретній професії, а також трудових функцій, визначених на основі трудових дій.

Кожній професійній компетентності відповідають конкретні знання, уміння та навички, які повинні визначатися із залученням відповідних фахівців навчальних закладів. Саме тут перетинаються освітні та професійні стандарти, що дозволяє в подальшому розробляти освітні стандарти на основі професійних з урахуванням вимог роботодавців.

На сьогодні розроблена Методика розроблення професійних стандартів, затверджена наказом Міністерства соціальної політики від 22 січня 2018 №74 (Методика), та Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів, затверджений Постановою КМУ від 31 травня 2017 року №373 (Порядок), які визначають процедуру розроблення та затвердження на державному рівні професійних стандартів.

Проте цей процес стримується рядом факторів, а саме: нерозумінням роботодавцями важливості розроблення професійних стандартів, та відповідно

необхідності формування в рамках цієї роботи професійних компетентностей; невелика кількість затверджених Мінсоцполітики України професійних стандартів (станом на 11 грудня 2019 року їх було 16) та інші.

Окремо слід виділити ступінь участі закладів освіти у розробленні професійних стандартів та питання, які стандарти повинні бути первинні, а які розроблятися на їх основі. Згідно з чинною Методикою та Порядком навчальні заклади у складі робочих груп з розроблення професійних стандартів повинні брати участь у визначенні знань, умінь та навичок для кожної професійної компетентності, але ніяк не у визначенні професійних компетентностей. Виключення становлять вчителі закладів освіти, для яких при розробці професійних стандартів заклади освіти в одній особі є і роботодавцями, які визначають професійні компетентності, і закладами освіти, які визначають знання, уміння та навички до кожної з них.

І хоча нормативними документами чітко визначено, що освітні стандарти розробляються на основі професійних, що відповідає і міжнародній практиці, і головній ідеї створення тих самих професійних стандартів – врахувати вимоги роботодавців при підготовці у навчальних закладах майбутніх робітників та фахівців, дійсність говорить про те, що на сьогодні затверджених освітніх стандартів більше в десятки разів. А це означає, що розроблення та затвердження професійних стандартів, на основі яких повинні розроблятися освітні, в Україні дуже відстає.

Таким чином, на сьогодні вкрай необхідно з метою усунення невідповідності між освітою та вимогами роботодавців до випускників закладів освіти, що позитивно вплине на рівень працевлаштування цих самих випускників. Проте активізувати таку роботу можливо лише завдяки розуміння роботодавцями її важливості та необхідності для них самих же, конструктивного діалогу з освітою, а також уточнення спірних моментів в нормативно-правових документах щодо розроблення професійних стандартів.

Використана література

1. Де працює молодь? Настав час дізнатися [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/01/16/235067/>).
2. Проблеми молодіжної зайнятості в Україні та шляхи їх подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/201907/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%97%D0%B7%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%D0%B0%D0%B0%D1%88%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%B8%D0%B0%D1%97%D1%85%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
3. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>)

1.3. Філософські проблеми науки

Bondar S.

bulkadog@bigmir.net

PhD, Associate Professor

Department of Philosophy

Kyiv National

Economic University named by Vadym Hetman

Kyiv, Ukraine

PROGRAMMING PARADIGMS:

THE NECESSITY OF PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Programming is of particular interest to philosophical analysis. It unites the anthropocentrism inherent in social sciences with the physicalism of the natural sciences. The strength and weakness of cognition is manifested in it in the clearest form. Programming is one of the technologies that determine the future of civilization and it is also the application scope of the achievements of the basic and applied sciences. At the same time, programming is carried out to obtain a particular practical result, the programmer is rarely interested in the theoretical side of the issue, as a consequence, this result may become unexpected even for the creators themselves.

Significant practical achievements in software engineering, obtained in recent decades, require a theoretical generalization and justification of the selection of a particular software methodology and its technical implementation. Theoretical reinforcement is designed to eliminate the unnecessary complication of tools and technologies, to increase the reliability and efficiency of programming languages. It helps to bridge the gap between the level of abstraction of programming languages and understanding the basic principles of their organization and functioning, methods of software development.

Gorodnyaya L.V. defines programming paradigms as “alternative approaches to information processing, established during the creation and application of programming languages and systems” [1]. Programming paradigms are determined not only by what we are able to conceptualize but also by what we can technically realize from the

conceptualized. L. Jerinic writes: “a language that supports a paradigm well is often hard to distinguish from the paradigm itself in practice” [2]. The programming paradigm is a methodological principle for constructing a programming language and its functioning. Programming languages model the informational characteristics of the real-world, form plausible models of objects and processes of reality, which can be considered as the technical implementation of the set of knowledge, norms, and values. The paradigm becomes the basis for constructing such models. Language is an abstraction of a physical machine, and the paradigm defines the principles of abstraction and the essential elements that should be highlighted to enhance the expressiveness of a language. The choice of a paradigm is difficult because it is necessary to take into account the type of data and the operating conditions of the software product.

In the process of cognition, we always deal with the “pre-established harmony” of human nature, with its inherent uniqueness, which is taken for universality. Programming languages reproduces the anthropocentric view of the world and fears regarding the alienness and danger of a software product created on their basis, in particular artificial intelligence, indicates an incomplete understanding of human nature. Nietzsche’s thesis: «To the extent that human beings are understood at all these days, they are understood like machines» [3, 12] is still relevant.

The paradigm determines the functioning of the language and provides its formal description. On the basis of the principles introduced by it, incorrect propositions are eliminated and the correct ones are generated. The paradigm is a set of principles that generate a program. It not only sets the principles of the device and the functioning of the program; it is the process of its creation.

Programming languages are evolving in the direction of increasing accuracy and flexibility, freedom from technical problems and limitations of the physical medium. One of the driving forces of this evolution is the mechanism of abstraction and formalization. Formalization, from the point of view of Fedotov A.M., expands the range of tasks for the solution of which they can be involved [4]. The author writes about the multiparadigmality of long-lived programming languages and the prospect of creating a unite programming

paradigm that combines the most reliable and proven methods of producing an information product. Creating such a paradigm is problematic due to the diversity of tasks solved by modern programming, but most importantly, the number of technical limitations.

What is a “good” programming paradigm? It allows performing a large number of calculations using a compact program. A language, supported by the paradigm, should be simple and easy to learn, similar to natural languages and contain powerful operators. It should have conceptual integrity, and, at the same time, the possibility of easy updating of its components. Equally important is good data structuring.

According to Demyanakov V.Z. “Belonging to a paradigm is not only manifested in research methods but also signaled by the common metalanguage and the style of the presentation of thoughts” [5]. Unlike programming techniques and styles, paradigms are multidisciplinary. The programming paradigm is a way to solve technical challenges in the field of programming, implementing a project taking into account the theoretical base, technical capabilities, and socio-cultural conditions.

References:

1. Gorodnyaya L.V O klassifikatsiyah paradigm programmirovaniya i parallelnom programmirovanii. Available at: < <https://cyberleninka.ru/article/n/o-klassifikatsiyah-paradigm-programmirovaniya-i-parallelnom-programmirovanii/viewer> > [Accessed 01.02.2020]
2. Jerinic L. A Perspective on Combining Different Programming Paradigms. Available at: <https://www.academia.edu/3142608/A_Perspective_on_Combining_Different_Programming_Paradigms > [Accessed 26.02.2020]
3. Nietzsche F. The Anti-Christ, Esse Homo, Twilight of the Idols. URL: http://krishnamurti.abundanthope.org/index_htm_files/The-Anti-Christ-Ecce-Homo-Twilight-Of-The-Idols-And-Other-Writings-by-Nietzsche.pdf [Accessed 26.02.2020]
4. Fedotov A.M. Paradoksy informacionnyh tehnologij. Available at: <<https://cyberleninka.ru/article/n/paradoksy-informatsionnyh-tehnologiy/viewer> > [Accessed 26.02.2020].

5. Dem'jankov V. Paradigma v lingvistike i teorii yazyka. Available at: < <http://www.infolex.ru/FORKB09.HTM> > [Accessed 26.02.2020].

Макарова А.О.

Makarova_AO@ukr.net

кандидат філософських наук, доцент,
докторант кафедри філософії та політології
Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

АРХЕТИП ЯК ЕЛЕМЕНТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ДИСКУРСУ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

XX століття у філософії було часом дискурсу і наративу, часом уваги не до цифри, а до символічного знаку, часом не проектування, а спілкування. Багато дослідників погоджуються на тому, що ключовим моментом у цій спільній налаштованості на діалог був антропоцентризм [1, 10-13]. Здавалось би, центрація (концентрація) людини на людині – найприродніший з усіх способів ставлення, бо лише людина є мірою добра і зла, отже, потрібно просто правильно провести межі і розставити акценти. В цьому мало допомогти право як норма та філософія як думка. XX століття – час людського Logos – таким чином постійно нагадувало людині, що вона істота, здатна до розумного культурного і міжкультурного діалогу, заснованого на дотриманні меж. І хоча самі межі постійно змінювалися, відсувалися, переглядалися, основні межі все ж лишалися незмінними – любов, милосердя, толерантність, ерудованість, інтелігентність, відкритість, порозуміння. Сама поява у науковому дискурсі соціології на тлі безапеляційного тріумфу структурного функціоналізму феноменологічної, символічно-інтераакціоністської методологій вказує на те, що у XX столітті суб'єкт взяв від соціальних моделей «своє», відвоював належне йому місце живої, емоційної, непрогнозованої духовної сутності.

Спокусливо-легко звідси перейти до виявлення виключно позитивів «множинних реальностей» як «відкритих світів» [2, 137]. І все ж у XXI столітті те, що раніше було цінним та ціллю – людяність – трансформується у проєктивний

набір навичок, професійних вмінь, операцій. Спостерігається намагання загнати «вглиб» не лише духовні, а й фізичні параметри життя індивіда в соціумі, методом тотального вимірювання його «ефективності» цифровими та відсотковими матрицями. Вимоги до суб'єкта діяльності зростають, часто переступаючи нормальні правові межі, а механістично орієнтований соціум вимірює соціальну діяльність активністю в соціальних мережах [3, 121], забуваючи про те, що «активність» і «діяльність» - різні процеси. Якість спілкування програє кількості, а рейтинги, в яких не враховані життєві обставини, впливають на ставлення. Очевидно, що нові межі (горизонти) діяльності людини проводяться не там, де слід, якщо ми, звісно, все ще живемо в антропоцентричному світі. Віртуальними можуть бути простори, але не люди. Ігнорування людини людиною призводить до ефекту не просто постмодерністського «розмивання» меж, а відсутності будь-яких віх, на які може спертися стомлений індивід у зовсім не олімпійській гонитві за техногенними примарними оазами. Техноцентричний проект і його результати розходяться з людською дійсністю як мрія з реальністю, а сценарії антиутопій, в яких суспільство різко поділене на касти, набувають чіткості мізансцен (посилання).

Якщо неможливо зупинити суто правові процеси трансформації вимог до людини, то можливо і необхідно віднайти нову філософію, в якій здійсниться збалансування цифри і символу, живого і формального. Людині потрібно заново розпізнати себе у заплутаній павутині меж та алгоритмів, визначитися не з рейтингами та матрицями, а з якісною реалізацією тих можливостей, які в ній іманентно *при-сутні*. Наука, зокрема гуманітарна, повинна повернутися у межах міждисциплінарного дискурсу соціальної діяльності до витоків реальних людських інтеракцій, знайти чинники, що заново об'єднують роз'єднаних різноманітними градаціями людей. І якщо антропоцентричний підхід перестав влаштовувати людство XXI століття, а в теоцентричному кастова градація закріплена як легітимація влади і повернення до неї лише посилить ефект «брахманів» і «шудр», тоді потрібно звернутися до потенціалу космоцентричного світогляду, в якому безмежжя означає вільне спілкування духів-самостей, а діалектика Любові-Ненависті не призводить до воєн соціальних просторів. Кооперація та консолідація

духовних **сил** виявляється тут важливішою, ніж сукупність індивідуальних механічних **зусиль**. Альтернативою проектному підходу сучасним науковцям видається архетипний, і в межах живого наукового спілкування він набуває все більшої методологічної обґрунтованості. Вже не лише у психології існують мультиаспектні методики, за якими вимірювання людських потенціалів здійснюється через якісно інші параметри, ніж цифрові та відсоткові. У ХХІ столітті активно розвивається етнолінгвістика, на методологію архетипного підходу зорієнтовуються державне управління, педагогіка, політологія, економіка, мистецтвознавство, медицина, військова справа. В українській гуманітарній науці вирізняються роботи Е.Афоніна, О.Донченко, М.Ковтун, А.Кравченко, Т.Новаченко проводиться активна міжнародна співпраця [4]. У фокусі дослідницької уваги – зв'язок символу, знаку, образу, мови, мотиву, потреби, цінності, ідеалу, сприйняття, свідомості та підсвідомості як таких. Як інтеграційна стратегія поєднання методологічних підходів минулого і майбутнього у архетипній методології використовується концепт «**сценарію**», а не «**програми**». Ми погоджуємося з думкою М.Міщенко, що «ґрунтовне дослідження, актуалізація способу функціонування архетипічних сюжетів, образів, мотивів – можуть слугувати своєрідними сценаріями розвитку окремих народів» [5, 92]. Джерелами цього міждисциплінарного дискурсу є такі праці, як «Влада архетипу в психотерапії та медицині» Адольфа Гуггенбюля-Крейга, який між іншим влучно зазначає: «Циник хоть и выполняет свою работу корректно, тем не менее он равнодушен как к позитивным, так и негативным аспектам своей деятельности» [6, 23]. Архетип як амбівалентний елемент дискурсу соціального дозволяє маркувати різницю «світлого» та «темного» начал у людині, відновлюючи втрачені у віртуальних просторах межі добра і зла, а як елемент потужного трансцендентного ідеального забезпечує непідробний інтерес суб'єкта до власної діяльності.

Використана література:

1. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/Н.М.Шарманова; за ред.. Ж.В.Колоїз. - Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. – 192 с.
2. Шевчук Ю. А. Інтернет-практика у контексті віртуалізації соціальної реальності /Шевчук Д.Г. – Київ: Вид-во НТУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – 168 с.- (Культурологічний альманах: Випуск 6. Інноваційні технології в галузі культури). - С.136-138.
3. Хоменко Г.В. Формування конформістської свідомості в умовах суспільства гаджетів (на прикладі серіалу «Чорне дзеркало») /Хоменко Г.В. – Київ: Вид-во НТУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – 168 с.- (Культурологічний альманах: Випуск 6. Інноваційні технології в галузі культури). - С.121-124.
4. Архетипіка і державне управління : зб. наук. пр. Української школи архетипіки, 1994–2014 = Архетипика и государственное управление : сб. научн. раб. Украинской школы архетипики, 1994–2014 [Електронний ресурс] / Національна академія державного управління при Президентові України ; за наук. ред. Е. А. Афоніна, О. В. Радченка, Г. Л. Рябцева. – Електрон. текстові, граф., зв. дан. та прикладна прогр. : [Текст парал. укр. і рос. мовами]. – К. : НТЦ «Псіхея», 2014. – (Серія : Відкрита дослідницька концепція ; вип. 18). – 1 електрон. опт. диск (CD ROM); 12 см. – Систем. вимоги : Pentium; 32 Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP; MS Word 97-2000; CD ROM дисковод; mouse. – Загол. з екрану.
5. Міщенко М. М. Українські національні архетипи: від колективного несвідомого до усвідомленої національної ідентичності (до актуальності методології архетипічного аналізу)/Міщенко М.М. – Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філософія. Філософські перипетії, № 1130, вип. 51. – С. 90-94.

6. Гуттенбюль-Крейг А. Власть архетипа в психотерапии и медицине. Перевод с немецкого С. С. Панкова. Научная редакция В.В. Зеленского. – СПб.: Б.С.К, 1997. – 117 с.

1.3. Філософія економіки: теоретичний та прикладний аспекти

Shevchuk N.A.,
nata520522@gmail.com
PhD, Assoc. Prof.,
orcid.org/0000-0003-0355-9793,
National Technical University of Ukraine
"Kyiv Polytechnic Institute named Igor Sikorsky",
Kyiv, Ukraine

MANAGEMENT THE ENTERPRISE'S COMPETITIVENESS

The main task of the modern enterprise are improve the technology of production and organization of labor in order to increase its competitiveness, productivity work, reducing the cost of production [1]. This task is solved through the introduction of an enterprise system of measures management the competitiveness.

Management the competitiveness enterprises is defined as a set of interrelated economic, organizational, and technological tools, which have the effect of increasing competitive advantage and determination of importance and value of management activity for successful development and functioning of the enterprise.

Interaction and interdependence of enterprise competitiveness management tools has to make systematic search for events to identify and take into account the main organizational, economic and technical components the influence of the internal and external environment of the enterprise in order to ensure the management potential of the enterprise for the increase its competitiveness.

Definition of the management objects is a key element in building an effective mechanism for managing an enterprise's competitiveness. The object of enterprise competitiveness management can be considered areas of effective activity and

management business processes in the enterprise. Modern methods of enterprise competitiveness management include the following methods: quantitative evaluation and diagnostics; forecasting and forming strategic guidelines; rating; marketing research.

For manage the competitiveness of the enterprise, it is necessary to take into account the integrated approach of influence of the basic functions of planning, forecasting, analysis, control, regulation and organization to ensure the effective functioning of all spheres of activity of the enterprise [3].

Creating a successful enterprise competitive management system includes:

- analysis of the level of competitiveness of the enterprise;
- determination of the purpose and tasks of increasing the competitiveness;
- definition of the main functions of competitiveness management;
- formation of a system of influence of organizational-economic and technical-technological indicators on competitiveness management;
- implementation of the proposed management measures at the enterprise;
- determination of the efficiency of implementation of the enterprise competitiveness management system.

For effective implementation of management decisions it is necessary to:

- to define strategic directions of achievement of synergy of corporate governance;
- implement a comprehensive approach to managing the enterprise's competitiveness;
- introduce a system of work motivation and personnel management;
- to implement a comprehensive approach of production planning, forecasting and production diversification strategies;
- improve the management systems of production and organizational processes at the enterprise.

References:

1. Temchenko A. Theoretical Preconditions for Business Processes Management of Energy Efficiency in Mining Enterprise / Temchenko A., Temchenko O., Stovpnyk S., Shevchuk N., Vapnichna V., Tulchinskiy R. / Advances in Economics, Business and

Management Research, volume 129 III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020) p 31-38. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200318.005>

2. Економіка підприємства. Книга 1. [підручник для сту. вищих навч. закладів]; за заг. ред. П.В. Круша, К.В. Шелехова. – К.: ДП «НБЦ «Пріоритети»», 2014. – 676 с.

3. Жовновач Р.І. Про впорядкування факторів формування конкурентоспроможності підприємства // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2011. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=549>

1.5. Новітні дослідження у галузі онтології, філософії релігії, моралі та культури

L. Severyn-Mrachkovska
lsever2010@gmail.com

PhD, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Philosophy
Faculty of Human Resources Management, Sociology and Psychology
State University «KNEU named after Vadym Hetman»
Kyiv, Ukraine

THE GENESIS OF THE INTERRELATION OF MORALITY AND ECONOMY: SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS

The economy, on the one hand, is governed by the economic laws, on the other, is determined by people, whose wishes and choices are always determined by a set of norms, values, attitudes, representations, in particular, moral ones. The economy is not free from the morality, because the market includes not just the "economic individuals" in its "orbit" but the multifaceted and multidimensional personalities.

The development of the problem of the interconnection of the morality and the economy contributes to the philosophical understanding of the economic existence of the human and the society. It expands and enriches the economic consciousness (without

which further successful development of a market economy is impossible) and opens the new horizons of the research in the area of the philosophy of economy.

The morality is regarded as a set of norms, rules, principles and prescriptions of the behavior of the people, which are constructed in accordance with the higher moral values and are generally accepted in the society; on the other hand, the morality is the actual behavior of the people and their real attitudes [1, 9].

The economy is the area of the social life in which the production, exchange, distribution and consumption of the products of the human activity is carried out on the basis of the use of the various resources. It is the area of the social life in which the system of the productive forces and the economic relations which are governed by the different types of the economic laws forms and constantly develops [2, 380].

The interrelation of morality and economy has a historical dynamic. The stages of the development of the interrelation of morality and economy:

- the stage of the existence of the pre-industrial societies (the traditional societies);
- the period of origin and genesis of the societies of the industrial type, which continues to this day.

In the pre-industrial societies the economy has been inextricably linked to the religious, family and political activity of the human as the subject of the economic relations. The human's participation in the material production is largely determined by his ideas about the meaning of the life, property, material wealth, success and work.

So, in the Ancient India the human behavior, in particular economic behavior, was subordinated to the higher religious values. and, A human was willing to sacrifice both his business reputation, his honor and his own material comfort if it was required by religious duty. The similar approach was characterized for the culture of the Ancient China. Confucius played a leading role in the interpersonal relations in any area of the human life, including economic, the sense of the duty, justice, honesty, personal decency, subordinating the usefulness of the morality.

An important characteristic of the traditional society is the domination of the idea of a human's decent life in accordance with his social status. Consequently, consumption, both physically necessary and prestigious, was determined by the social status in the traditional societies.

The labor in the traditional societies is not linked to the accumulation and is not seen as a way to the wealth. The wealth is not used to expand the production. The wealth for the wealthy is a tool to support the public influence and the realization of the related obligation, for example, political or military. The peasants and artisans in the traditional society also do not seek to expand production and increase of the wealth. Therefore, the economic activity in the pre-industrial societies in the epoch of Antiquity is routine and traditional, the tools and technologies remain unchanged for many centuries and there are not incentives to improve and update them. Moreover, the production of the sustainable forms of the activity is desirable because it confirms the invariance of the world order and the social structure.

The idea of the work and its value, which is formed within the traditional societies, is also not straightforward. The reason for this is the existence of two subcultures (the ruling class and the producer class), as well as certain religious and moral traditions. However, in general, the involuntary physical labor has a low social status.

The changes in the understanding of the value of the work, property and wealth happen due to the spread of the Christianity in the Medieval epoch. The medieval theologians interpret labor as a virtue, a necessary human's employment, because it promotes a righteous lifestyle. But at the same time it should not be accompanied even by the thought of the accumulation and the enrichment. So, in comparison with the ancient world, the Christianity contributes to the valuable rehabilitation of the labor. The wealth, on the contrary, ceases to be considered as a sign of the human virtues. It has come to be seen as the source of many sins and defects that have been a serious obstacle to the salvation of the soul. Not the wealth, but the poverty and the obedience are the ideal of the medieval society. The wealth as an antipode of the poverty was to receive a moral

justification. Its form was the charity in the form of the giving alms to the poor and, even, the demonstrating respect for the poverty.

Therefore, the main moral criterion for the evaluating of the economic practices within a traditional society such as the medieval society is the righteousness of people's thoughts, not its economic feasibility and productivity.

The purpose of the economic activity in the traditional societies, mainly, is not only to provide themselves with the necessary products, but also the moral self-improvement. The purpose of the distribution is to maintain of the stable social (Divine) order. The exchange and the consumption which are largely status-driven serve the same purpose. It is no wonder that the entrepreneurship and the economic activity are not values for such a culture, because they “undermine” the order established by God and violate the principles of the order and the justice.

So, there is a reason to argue that societies of the pre-industrial type are the primary type of the economic system, which is based on the customs, traditions, national and cultural roots. The economic activity is not perceived as the existential value within this system.

In the fifteenth and sixteenth centuries, a new type of the economy began to emerge in the Western European countries. It's the capitalist, industrial economy, whose the ideological base constituted the Reformation Movement. This is the reason for the formation of a new economic morality. In contrast to the Catholicism, where the need to work was viewed, mainly as the atonement for the original sin, as a kind of the punishment, the Protestantism saw in the labor the most important vital value and a sacred duty to God, to society and to ourselves. The Protestant morality opened a real prospect for human to raise his social status and well-being in the earthly life, justifying the high social status and dignity of the labor. The new religious morality has also prepared the atonement for the perceiving of the wealth no longer as an object of conviction (however, subject to adherence the values such as the honesty in the relations with partners, initiative, responsibility, moderation, frugality, prudence, which are the essential elements of the rational capitalist economy).

“The Spirit of Capitalism” as the desire for a profit which is inherent to the capitalist entrepreneurs resists the Traditionalism which is inherent to the non-capitalist (pre-industrial, traditional) societies. The “Traditionalism” is the kind of thinking in which a human “by his nature” is not inclined to make money, more and more money, he wants to just live, live as he used to and earn as much as is necessary for such a life” [3,68].

Therefore, the religious morality of the Protestantism contributed to the formation of a special economic morality, which, in turn, determined the nature of the economy and provided the powerful development of the economy in the future.

Today, the Western countries and some Eastern societies such as Japan and, in part, the "new industrial countries" of the Far East and Southeast Asia have entered a post-industrial, informational, digital period of the development. It is associated with a new value system, a new mentality, a new culture called "postmodern" and which requires the adoption of a new philosophy of the economic development in general.

The capital takes on a new historical form such as the information, knowledge, know-how, the latest technologies. Such capital cannot be alienated from the human as the subject of the production and his culture. The rationality, sound calculation, sense of purpose and the desire to achieve the goal as mental and moral orientations to the success, activity, mobility remain the attributes of the case as opposed to the traditional mode of action [4, 273].

The problem of the value formation becomes particularly topical in conditions of the cost-intensive, science-intensive and post-industrial society based on the individualism, freedom and competition. After all, the freedom involves not only economic but also ethical individualism, which comes down to the question: what should I do, what are the reasonable advantages for me? So, the primordial moral problem of values is not eliminated over time. It is given to the discretion of the individuals as the subjects of the economic activity. It again emphasizes the important role of the morality in the economic life of the human.

The morality and economy are organically interconnected and interdependent social phenomena. The morality is intended to provide an opportunity for economic development

along the way of the civilized market and so it is an important factor in social and economic progress.

References:

1. Huseynov A.A., Irrlitz R.G. Ethics. Course of lectures. -M.: Gardarika, 1998. P.9.
2. The Economic Encyclopedia. Vol.1 / Ed. col.: Mocherniy S.V. (ed.) and others. - K.: Publishing center "Academy", 2000. P.380.
3. Weber M. and the methodology of history. (Protestant Ethics). -M.: USSR Academy of Sciences,1985. Vol.1. P.68.
4. D. Mc Clelland. The Achieving Society. № 4. 1961. P.273.

РОЗДІЛ 2. «СОЦІОЛОГІЧНІ СТУДІЇ»

2.1. Прикладні аспекти науки управління суспільством

Вонберг Т.В.

t.vonberg@ukr.net

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом
та економіки праці

ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

Васьківська Наталія Олегівна

студентка

ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Україна є відносно молодого державою, яка обрала європейський шлях розвитку та робить лише перші кроки у напрямку економічної стабільності, соціальної справедливості тощо. Через брак досвіду, відношення до соціальної відповідальності, як до важливого фактора демократичного суспільства, як до обов'язкового елементу формування повноцінної європейської держави, склалося доволі неоднозначне. З одного боку, соціальна відповідальність як явище в країні, звичайно, існує, а з іншого, інститут соціальної відповідальності в Україні має переважно неформальний характер, оскільки відсутня повноцінна законодавча база. Вітчизняна система регулювання даного процесу не відповідає ні міжнародній практиці, ні реальним запитам соціально-економічної політики як держави, так і підприємницького сектора. Цілком логічним є використання міжнародних стандартів соціальної відповідальності, що узагальнюють досвід розвинених країн, оцінюють стан компаній в світі, але, разом із тим, необхідно робити поправку на

низьку конкурентоспроможність української економіки та уникати занадто жорстких вимог до бізнесу.

Як справедливо зазначає С.Король, «нормативні документи в сфері соціальної відповідальності бізнесу не створюють цілісну систему. Одним із завдань формування внутрішньої політики у сфері соціальної відповідальності бізнесу, яка повинна бути відображена в корпоративному кодексі, є набір пріоритетів, впорядкування і організація сукупності принципів і правил соціально відповідальної діяльності на основі зв'язків з усіма зацікавленими особами» [1].

Але, в будь-якому випадку, більшість як міжнародних, так і українських компаній, займаючи свою певну частку на ринку, намагаються здійснити певні кроки у напрямку соціальної відповідальності. І причин цим діям багато, починаючи від усвідомлення керівництвом компаній значимості процесу, закінчуючи необхідністю цих дій, адже від соціально відповідальної поведінки деяких компаній залежить доля цілих моно-міст та населених пунктів. Звичайно, під час реалізації стратегії соціально відповідального спрямування компанії зіштовхуються із численними негараздами та перешкодами. Узагальнимо найбільш значимі з них.

По-перше, в нашій державі відбулася поляризація соціальної структури, що слугує негативним чинником для становлення соціальної відповідальності в суспільстві. Як наслідок, маємо величезну прірву між багатими та бідними. І коли другим вдається вибитись в коло перших, вони не намагаються зробити щось краще. Практично повна відсутність середнього класу викликає певну конфронтацію та незадоволення в суспільстві. На наш погляд, це і є найбільша перешкода для того, щоб не просто в Україні зробити щось нормальне, а досягти адекватного рівня управління, соціального і морального розвитку, розуміння відповідальності за все скоєне тощо.

По-друге, незважаючи на численні спроби побороти тіньову зайнятість, тіньова економіка ще й досі є складовою наших реалій. В «тіньових» компаніях, зазвичай, не дотримуються норм чинного трудового законодавства, не зважають на охорону праці та соціальні гарантії, не сплачуються податки, не реєструються трудові угоди тощо. Разом із тим, в таких організаціях працівники змушені

вимолювати чесно зароблений заробіток, оскільки прав по суті ніяких вони не мають, оскільки незареєстровані. Не варто наголошувати, що такий стан речей просто унеможлиблює розвиток соціальної відповідальності як на рівні певного підприємства, так і країни в цілому.

По-третє, окремою перешкодою на шляху становлення соціально відповідального суспільства вважаємо корупційну складову, котра протирічить всім принципам соціально відповідального розвитку країни. Щоправда, варто відмітити, що з кожним роком ситуація в цій царині змінюється на краще. На законодавчому рівні розроблені та впроваджені дієві заходи, які вже показали перші результати.

По-четверте, пасивна політика самої держави, що має виступати гарантом дотримання прав, прикладом соціально відповідальної позиції, на практиці доводить зовсім протилежне, що підриває її авторитет, вносить обурення в маси, налаштовує на супротив.

Нарешті, всім відомий вислів «моя хата з краю», що дуже точно характеризує нормативно - ціннісні віяння в суспільстві виступає суттєвою перешкодою та унеможлиблює взагалі формування соціально відповідального суспільства. Тобто, щодо останнього, потрібно змінювати свідомість та відношення до оточуючих, формувати новий менталітет.

На жаль, те, що Україна суттєво відстає від своїх європейських сусідів морально та культурно, дуже помітно, проте означене не є постійною перешкодою, й наша держава може досягти не меншого, ніж наші європейські друзі, за умов наявності бажання змін, згуртованості, адекватного апарату управління, реальної, а не паперової, боротьби з тіньовою економікою, корупцією тощо.

Так, сьогодні ми можемо спробувати щось змінити, але ці спроби мають бути масовими, стосуватися кожного, а починати завжди потрібно з себе.

Використана література

1. Король С. Я. Нормативные документы по социальной ответственности бизнеса / С. Я. Король // Экономика Украины. – 2013. – № 9 (614). – С. 85 – 96.

Обметко О.М.,
Obmetko.nwo@ua.fm
канд. іст. наук, доцент кафедри політичних технологій
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Європейські стандарти життя передбачають здійснення управління справами на місцях спеціальними органами місцевого самоврядування, що формуються місцевими громадами. Очевидно, що існування місцевих органів, наділених реальною владою, робить можливим забезпечення такого управління, яке було б найбільш ефективним та максимально наближеним до потреб населення. Проте, законодавча база України, стосовно органів місцевого самоврядування на сьогоднішній день має величезний ряд недоліків і потребує приведення до стандартів ЄС. Це стосується Закону Про *місцеве* самоврядування в Україні № 2582-VIII від 02.10.2018 р. [1].

По-перше, відчувається незавершеність законодавчої бази, відсутність бажання влади делегувати органам місцевого самоврядування функції, які б сприяли їх ефективній праці на місцях.

По-друге, з самого початку місцеве самоврядування поставлене у залежність від існуючої чиновницької влади у областях та районах, яка гальмує будь-яке рішення у напрямку розвитку самоврядування.

По-третє, фіксовані урядом межі компетенції для самоврядних громад, ґрунтуються на застарілих правилах які вже давно не відповідали вимогам часу. Тому місцевим органам самоврядування доводиться шукати необхідні шляхи, які дозволяли б виконувати покладені на них обов'язки.

По-четверте, наявність в самоврядних установах значної кількості некомпетентних членів створює атмосферу байдужості та бездіяльності.

По-п'яте, відчувається відсутність взаємної підтримки між Органами місцевого самоврядування держави в цілому та обмін досвідом. Самоврядні органи змушені самотужки вирішували організаційні питання становлення [2].

Політика кинутих напризволяще органів місцевого самоврядування, ускладнює вище зазначені проблеми для українських регіонів, що позначається на їх позиціях відносно влади. До цього можна додати й загальноукраїнську проблему в галузі приведення законодавства до стандартів ЄС: не здійснено офіційного перекладу установчих договорів ЄС українською мовою; не вироблено єдиного державного стандарту, до якого повинно бути приведене українське законодавство, щоб відповідати нормам права ЄС, тощо.

Величезною проблемою, на сьогоднішній день, є і відсутність європейського досвіду [3]. Фінансові можливості громад обмежені, а однією теорією вдовольнитися просто неможливо.

Невдалий досвід місцевого самоврядування в Україні вже був, але його не враховують сучасні розробники українського законодавства в галузі місцевого самоврядування. Досвід земської соціально-економічної діяльності в Україні та проблеми які виникали у минулому можуть допомогти уникнути багатьох недоліків місцевого самоврядування на сучасному стані становлення українського законодавства сучасності. За своїм змістом ці актуальні питання можна розподілити на такі рубрики: 1) місцеве самоврядування: організація, склад, права і обов'язки; 2) місцеві фінанси: кошториси, розкладки, податки, нестачі; 3) компетенція органів місцевого самоврядування: утримання установ, квартирна, транспортна та ін.; 4) народна освіта [4]; 5) економічні заходи; 6) медицина і суспільне презирство; 7) судові, нотаріальні, межові та інші місцеві адміністративні і сільські установи; 8) шляхи сполучень і пошта; 9) місцева періодика та статистика; 10) страхування та інші питання.

18 березня 2017 року у газеті Верховної Ради «Голос України» опубліковано Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо добровільного приєднання територіальних громад)». Так як громади тепер у меншій мірі залежатимуть від існуючих перспективних планів, очікується, що обласні ради разом з обласними державними адміністраціями розроблятимуть більш цілісні, збалансовані перспективні плани, сформовані на основі чітких розрахунків і критеріїв формування спроможних громад. Можна сподіватися що підвищиться спроможність громад на пряму залучати іноземні інвестиції, отримувати міжнародну технічну допомогу. Важливий Закон «Про службу в органах місцевого самоврядування (№ 2489)» встановлює нові правові та організаційні засади служби в органах місцевого самоврядування як професійної та політично неупередженої діяльності на благо держави і громади, а також для гарантування реалізації громадянами України права рівного доступу до служби в органах місцевого самоврядування. Відповідно до закону, працювати в органах місцевого самоврядування не можуть особи, які не пройшли спеціальну перевірку і підпадають під дію закону «Про очищення влади».

Документом вводиться конкурсний відбір службовців місцевого самоврядування. Передбачається встановити введення 3-х категорій посад службовців місцевого самоврядування: I категорія — керуючі справами виконавчого комітету місцевих рад; II категорія — керівники структурних підрозділів апарату місцевих рад; III категорія — інші посади. При цьому службовці I категорії не мають права бути членами політичних партій. А службовці всіх категорій не можуть брати участь у передвиборній агітації, якщо тільки вони не є кандидатами в Президенти, в депутати Верховної Ради або місцевих рад.

Однією з головних проблем реформи є низький кадровий рівень. Закон містить низку положень, головними серед яких є новий поділ посад в органах місцевого самоврядування на категорії, вимог до політичної неупередженості службовців, вимоги до рівня професійної компетентності особи, яка претендує на зайняття

посади в органах місцевого самоврядування, порядок проведення конкурсу, нововведення щодо оплати праці, преміювання та заохочення працівників.

Використана література:

1. Закон Про місцеве самоврядування в Україні. URL. [https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&csrc=s&source=web&cd=l&cad=rja&uac\(=8&ved=2ahUKEwixkeGx74jhAhXqwysKHYzuC3YQFjAAcgQICRAB&urHittps%3A%2F%2Fzakon.rada.gov.ua%2Fgo%2F280%2F97-%25D0%25B2%25D1%2580&usg=AOvVaw0u8Xloel7336uXEsppdVuI](https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&csrc=s&source=web&cd=l&cad=rja&uac(=8&ved=2ahUKEwixkeGx74jhAhXqwysKHYzuC3YQFjAAcgQICRAB&urHittps%3A%2F%2Fzakon.rada.gov.ua%2Fgo%2F280%2F97-%25D0%25B2%25D1%2580&usg=AOvVaw0u8Xloel7336uXEsppdVuI)
2. Chaliuk Y.O., Dovhanyk N. M. Social partnership of Ukraine with EU with in European regions and cross-border clusters / Y.O. Chaliuk, N.M. Dovhanyk // Науковий вісник Полісся, 2018. № 4(16). С. 33-38.
3. Чалюк Ю. О. Особливості соціальної політики ЄС / Ю. О. Чалюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2014. — Вип. 5. — Ч. 1. — С. 115–118.
4. Довганик Н.М., Чалюк Ю. О. Концепція глобальної освіти в історичній ретроспективі / Н.М. Довганик, Ю.О. Чалюк // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 2018. — № 1. — С. 22–29.

2.2. Управлінська система в структурі українського демократизму

Гаєвська О.Б.

gaevoxy@gmail.com

доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри соціології
факультету управління персоналом,
соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ

Перші кроки дослідження демократії особливо в таких країнах, які знаходяться у невизначеному стані, коли порушена системна впорядкованість суспільних відносин, наштовхують на думку про те, що демократія має настільки різний організаційний потенціал в залежності від рівня загального розвитку країни, що його просто не можна визначити одним терміном «демократія». Здається треба шукати інші наукові характеристики різним рівням розвитку країн, оскільки, одномірність тут багато в чому заплутує. Сама ж управлінська практика призводить в процесі її вивчення до суперечливих суджень про сутність демократії, принаймні як організаційного явища. Вже та обставина, що народи досягають різних рівнів розвитку при однакових політичних режимах і приблизно однакових рівнів розвитку при різних політичних режимах, свідчить про необхідність вивчення саме основної ланки демократії – її організаційного потенціалу. Цей потенціал може і не співпадати з демократичними ідеалами народу, але бути надійним знаряддям такої соціальної організації, яка створює найсприятливіші можливості для досить ефективної життєдіяльності народу, для створення адекватних механізмів правової регуляції суспільних відносин. Абсолютизація демократизму просто як ідеалу суспільного устрою не є переконливим аргументом на його користь.

В цьому зв'язку здається, що саме управлінська практика багато втрачала від нехтування досягненнями науки управління, яка створила найбільш широке, по-суті, універсальне знання про організаційні можливості систем, про організацію як про

форму їхнього існування, як про об'єктивний рух систем, що самоуправляються. Перенесення цього знання в управлінську систему суспільства є одним з дієвих резервів її реформування.

Не менш визначальною, зокрема для стану української управлінської системи, є дослідницька проблема наукового аналізу організаційного потенціалу функціонального навантаження управлінської системи, окремих її ланок, інституцій і посадових осіб. Функціональний аспект питання щодо управлінської системи є основним саме тому, що в ньому зосереджена переважна більшість організаційних можливостей інститутів управлінської системи. Ба більше тих функцій, що забезпечені правом, виявляють і потенціал самого права по відношенню до управлінської системи. Для України сьогодні це питання є дійсно проблемним, з огляду на функціональну невизначеність, навіть самої управлінської діяльності, що набагато знижує ефективність управлінських рішень. Постійні суперечки в середині системи управління на загальносуспільному рівні щодо функціональних меж діяльності різних гілок державної влади, зокрема всередині парламенту, свідчить про це.

Зрештою, необхідне не лише правове визначення певних функцій, а саме їх організаційний розрахунок з включенням до нього і потенціалу реагування на функцію об'єктів управлінського, правового впливу, принаймні тих, що мають до цього функціонального впливу безпосередній стосунок.

Необхідним також представляється створення науково достовірної градації управлінських функцій, надання їм максимально точної характеристики по відношенню до стану управлінської системи, в якій перебуває Україна, всіх її інституцій і саме сьогодні, а не тоді коли сама демократія перетвориться на свій антипод.

Функціональне переплетення всіх інститутів і посадових осіб в структурі управлінської системи України, набагато ускладнює їх правове забезпечення. В контексті сказаного ця обставина призводить до похідної проблеми їх змістовного

значення, з огляду на те, що таке переплетення не є організаційною перевагою, а лише показником реального рівня розвитку, зокрема і особливо управлінського.

Саме по відношенню до управлінської системи, діяльність якої правово забезпечена, проблема функцій має особливе, а іноді вирішальне значення. Тому управлінську систему слід піддавати науковому аналізу саме скрізь призму функціональності кожного з її структурних підрозділів та у прив'язці до функціонування системи в цілому. Здається, що в організаційно-політичному та правовому сенсі – це найбільш складна проблема навіть на конституційному рівні і потребує окремого дослідження.

З методологічної точки зору наука управління визначила, як відомо, шість основних груп управлінських функцій, організаційний потенціал яких має автономні та соціально-системні характеристики. При цьому не завадило б знайти такі ж підходи й до градації основних соціальних об'єктів, що дало б можливість перевіряти організаційний потенціал певної функції у зв'язку з низкою ситуацій, станів, в яких система управління відіграватиме вирішальну роль. Такий методологічний ґрунт дає можливості для різного роду управлінських розрахунків, що створило б певну організаційну картину особливостей суспільної системи, в якій ми зараз перебуваємо. Останнє важливо з огляду на те, що не можна до кінця бути впевненими у правильності управлінських рішень, поки немає достовірної наукової характеристики суспільства як об'єкту, на який ці рішення спрямовані. Цей стан наразі кваліфікується як трансформаційний, а це та визначеність, яка має означати певне спрямування соціально-економічних, політичних і духовних процесів, що суттєво підвищить рівень функціональності, зокрема правових норм.

Література

1. О.Б. Гаєвська, Б.А. Гаєвський. Організаційний потенціал України в системі наукового управління суспільством: монографія /О.Б. Гаєвська, Б.А. Гаєвський. – Київ: КНЕУ, 2018. – 255 с.

2. О.Б. Гаєвська. До проблеми реформування системи управління в Україні: забезпечити керівництво державою науковим знанням /Гаєвська О.Б. // Віче. – 2011. - №22. – С.16-19.

3. О.Б. Гаєвська. Організаційні чинники української реформації. Міжнародна науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку управлінських наук: українсько-польський досвід» //3б. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. – 5-6 жовтня 2017р., Київ, КНЕУ.

4. О.Б. Гаєвська. Демократія в процесі еволюції самоуправлінського потенціалу суспільства /Освіта регіону: науковий журнал. – К.: Університет «Україна», 2012. – №4. – С. 30-35.

Гапоненко В.А.
pvagar@ukr.net

кандидат політичних наук, доцент
докторант Київського національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
доцент кафедри політичних технологій ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

НАПРЯМКИ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Демократизація – це безперервний процес самовдосконалення політичної системи загалом та його управлінської підсистеми зокрема. Тому завжди актуальним залишається пошук перспективних напрямів інституційного реформування системи державного управління в умовах демократії. Особливої ваги вирішення цього питання набуває у зв'язку із виникненням суспільно-політичних суперечностей у розвинених демократіях, які узагальнюють поняттям «криза демократії». Важливим є врахування досвіду інституційного реформування управлінської системи перехідними політичними системами, та Україною зокрема.

На сьогодні аксіомою є недосконалість демократичних методів управління, пов'язані зокрема з посиленням виконавчих інститутів за рахунок представницьких, кризою політичної участі, послаблення класичних інститутів громадянського

суспільства. У відповідь на ці виклики здійснюється ряд заходів із розробки та впровадження нової системи управління. Перед теоретиками інституційних змін постають три теоретичні дилеми, що зумовлюють вибір конкретних управлінських методів. Це підзвітність – ефективність, автономність–централізація, інституційні зміни–спадковість [с. 116].

Перша дилема полягає у необхідності шукати баланс між підзвітністю перед народом та ефективністю владних рішень. Забагато підзвітності зумовлює засилля популізму, що перешкоджає прийняттю непопулярних, проте ефективних та необхідних політичних рішень. Нехтування настроями та підтримкою народу веде до авторитарних тенденцій. В межах другої дилеми ліберальний принцип автономності особи на практиці стикається з потребою централізованого використання ресурсів з метою досягнення загального блага. Нарешті, третя дилема свідчить про те, що демократична система управління є достатньо мінливою у зв'язку з постійною зміною правлячих політичних акторів. Однак, її ефективність залежить не лише від здатності адаптуватись до суспільних обставин, але й від збереження основних системних характеристик, провідних суспільних цінностей.

Вирішення цих дилем задає основні напрями інституційного реформування. Коротко окреслимо їх.

Однією з найбільш вдалих спроб вирішення першої суперечності у політичному управлінні європейських держав вважаємо стандарти підзвітності згідно парадигми «*new public management*», яка запозичує економічні критерії ефективності влади. Європейський досвід підвищення ефективності управління базується на перенесенні основних засад керівництва у приватному секторі у державно-політичні відносини, а також активна взаємодія інститутів держави та громадянського суспільства. Подібні концепції управління отримали назву «керівний менеджмент», «менеджмент, що бере участь» [1].

Дана парадигма розглядає громадянина як клієнта, обґрунтовує необхідність забезпечення конкуренції між державним та приватним сектором у наданні якісних адміністративних послуг, використання переваг горизонтальних структур в органах

влади, що сприяє поліпшенню контактів між громадянами та державними службовцями в процесі прийняття рішень.

Важливе місце у реалізації нових форм підзвітності відіграють неурядові організації, які входять до інфраструктури підтримки державної політики, безпосередньо фінансуються за рахунок державних коштів, мають постійну структуру й штат та виконують низку важливих комунікативних і консультативних функцій. Подібні інституції існують у багатьох країнах-членах ЄС. Наприклад, це *органи, що забезпечують основу для залучення регіональних і місцевих органів влади й управління у процес прийняття рішень на загальнонаціональному рівні (Комітет у справах регіонів Європейського Союзу), консультативні інституції, що об'єднують представників різних соціально-економічних верств та інститутів громадянського суспільства, зокрема, виробників, фермерів, перевізників, робітників, дилерів, народних майстрів, споживачів, професійних об'єднань та асоціацій за загальними інтересами (Комітет із соціально-економічної політики), інститути, які забезпечують у суспільстві соціальний діалог та дотримання процедур соціального партнерства між професійними спілками і об'єднаннями або федераціями роботодавців.*

Крім цього, законодавство багатьох країн передбачає право громадян оскаржувати дії представників влади. Так, у Нідерландах навіть були створені «апеляційні комітети» для розгляду скарг громадян у різних сферах діяльності інститутів влади (реорганізація, перехід на іншу роботу, звільнення тощо).

Друга дилема вирішується в межах цієї концепції на користь процесів децентралізації, стимулювання групової інституційної участі в управлінні. Процеси передачі повноважень на місця базуються на зосередженні уваги на здійсненні контролю за результатами їх діяльності збоку вищих органів влади. Прикладом тут може слугувати розширення повноважень зовнішніх незалежних аудиторських відомств, що здійснюють контроль за діяльністю інститутів державної влади, зокрема фінансового управління, що інспектує діяльність уряду Великої Британії, його місцевих інститутів.

Нарешті, теоретичне вирішення третьої дилеми виходить з того, що інституційні зміни мають в майбутньому сприяти саморегуляції демократичної політичної системи, що дозволяють їй пристосовуватись до суспільних змін без істотних суспільних потрясінь. З цією метою слід обачно та обґрунтовано ставитись до будь-яких реформ. Практика реалізації цього напряму інституційного реформування полягає у створенні органів, що спонукають та контролюють інституційні зміни. Так, у Канаді існують спеціальні оперативні виконавчі органи реформування, у Нідерландах – автономні управлінські суспільні організації; Австралії – спеціальні громадянські виконавчі агентства тощо. У Канаді існує практика укладання контрактів між міністрами, заступниками та секретарем Таємної ради укладаються щодо досягнення конкретних результатів процесу реформування. Міністерство фінансів звітує перед громадськістю [3].

Також серед рецептів трансформації інституційної системи можна згадати успішні адміністративні реформи. Вони передбачають скорочення та раціоналізацію інститутів виконавчої влади федерального рівня, створення гнучкого бюджетного законодавства, скорочення чисельності держслужбовців, залучення у процес управління представників громадськості, визначення чітких правил та правових норм щодо вибору персоналу в інститути державної влади, просування по службі, стимулювання та визначення винагород.

Якщо узагальнити різні підходи до демократичного державного управління, то їх можна звести до таких принципів як децентралізація, результативність: інтенсивна орієнтація на споживача: досягнення змін шляхом пошуку інновацій та запровадження принципів бізнесу в управлінні державними справами, включаючи аутсорсинг та зовнішні контракти; зниження державних видатків, підвищення спроможності держави до розвитку та реалізації політики, поліпшення виконання державою функцій роботодавця та заохочення підприємницького заробітку; розвиток професійної етики на державній службі [4].

Таким чином, до основних напрямів інституційного реформування можна віднести: нові форми підзвітності влади перед суспільством, що передбачають активного залучення приватного сектору до управлінських процесів з метою

забезпечення конкуренції; децентралізація; еволюційний характер інституційних змін, відсутність радикального інституційного реформування. Застосування перелічених принципів у політичній практиці надає можливість органам публічної влади використовувати нові засоби та ресурси, що сприяють підвищенню ефективності діяльності.

В цілому основні тенденції інституційного реформування спрямовані на розширення політичної участі, залучення інститутів громадянського суспільства, самоврядування до державного управління, що дає підстави розглядати їх як окремі елементи системи інституційних передумов демократизації політичної системи.

Використана література

1. Стойко О.М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; «Логос», 2016. 416 с.

2. European Governance. A White Paper.-Brussels: Commission of the European Communities, 2001. – 35 р. – Режим доступу: http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com2001_0428en01.pdf

3. Бунецький Л. Інституціональна проблематика в сучасній політичній науці: аналіз феномену "політичний інститут" // Вісник Львівського університету. Серія філ. Пол. Науки, 2011. Вип.1 С.140-148.

4. Колодій А. Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напряму політичних досліджень / А. Ф. Колодій // Демократичне врядування у контексті глобальних викликів та кризових ситуацій : матеріали наук. практ. конф. (3 квіт. 2009 р., м. Львів) / за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева. –Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2009. – С. 48.

2.3. Політичне управління в організаційному контексті

Манелюк Ю.М.

mjm@ukr.net

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКИЙ ПРОДУКТ СУЧАСНОСТІ

З кожним роком та днем людство не стоїть на місці, з'являються нові держави, суспільство розвивається, відбувається глобалізація, приходить ера нових технологій. Тому, якщо раніше кожна держава була повинна оборонятися від озброєних вторгнень ворожих сусідів, то зараз, окрім цієї небезпеки, держави повинні захищати себе та своє населення від зовсім нових типів загроз.

Виходячи з тенденції загальносвітового розвитку і визначається характер таких загроз. Наприклад, це може бути глобалізація та негативна реакція на неї, сама наявність глобального інформаційного середовища, створеного Інтернетом і супутниковими засобами зв'язку. Зрозуміло, що якщо держава буде нехтувати цією низкою інформаційних загроз, то будь-який супротивник зможе володіти усією інформацією цієї держави. Саме інформація зараз становить як найбільшу загрозу, так і найбажаніший здобуток. Тому, недарма кажуть, що: «Хто володіє інформацією – володіє світом».

Ще однією загрозою у світлі останніх подій є глобальна війна проти тероризму. Вона звернула увагу населення усієї планети на вчинення терористичних актів, через які гине невинне і мирне населення.

Зростаюча загроза світовій безпеці, бажання людей мати гарантований особистий захист і поява нових технологій стимулюють розвиток охоронних та біометричних систем. Наразі, дуже великий інтерес проявляється до системи інтелектуального відеоспостереження. Завданням таких систем є розпізнавання людини з будь-якого відео пристрою на вулицях чи в приміщенні у режимі

реального часу. Такою системою дуже зацікавлені правоохоронні служби, тому що це може допомогти у боротьбі не тільки зі злочинністю, а й з тероризмом.

Мабуть, другою за величиною загрозою після тероризму, у сучасному суспільстві визнається великий обсяг мігрантів та контрабанда. Контрабанда не тільки завдає великої шкоди міжнародним відносинам, тому що переміщення товару здійснюється через кордони сусідніх, а може й інших держав, а й дає суттєвий удар по доходу уряду будь-якої країни.

З кожним днем та роком, людство не стоїть на місці, воно безперервно розвивається, виникають нові технології, а з новими технологіями виникають й нові загрози. І вони не просто виникають, а з кожним новим відкриттям, загрози стають більш вагомими та небезпечними, і людству все складніше сприяти їх запобіганню. Тому, скоріше за все, одного разу виникне така загроза, якій людство вже не в змозі буде запобігти.

Міграція – ще одна проблема. Великий потік мігрантів та нелегальна економічна міграція сприяють загрозі розвитку економіки будь-якої країни. Також, серед мігрантів велика частка – це злочинні елементи, які ухилилися від здійснення правосуддя в іншій країні, та навряд чи змінять свій спосіб життя після прибуття в нову державу. Тут вони будуть становити загрозу для законності і порядку.

Єдиний вихід у боротьбі з цими злочинними елементами – повний контроль за внутрішньою безпекою держави, який повинні здійснювати правоохоронні органи, тому що такі елементи повинні бути ізольовані або взяті під нагляд. Але такі заходи щодо внутрішньої безпеки мають й інший бік, тому що вони можуть ускладнити життя громадян, а це може завдати шкоди владі, які намагається захистити своє населення.

В епоху, коли тероризм став глобальним явищем, а національні можливості прийняття контрзаходів у зв'язку з використанням світових інформаційних комунікацій, збільшенням вантажоперевезень та пасажиропотоку ускладнилися, застосування нових інформаційних технологій допомагає отримати важливі компоненти розвідувальної інформації, яка допоможе забезпечити національну і глобальну безпеку.

Багато вчених зазначають, що з огляду на сучасні загрози, сучасна стратегія національної безпеки повинна містити обов'язкові заходи щодо забезпечення безпеки стратегічно важливих об'єктів, до переліку яких входять об'єкти військового і військово-промислового комплексу, атомні і гідро генеруючі станції, нафто-, газопроводи – тобто ті об'єкти, які можуть забезпечити нормальну життєдіяльність держави, а аварія або терористичний акт щодо них, можуть завдати значної небезпеки не тільки життю та здоров'ю громадян України, а й навіть громадянам іншої держави.

Саме тому, управління ризиками повинно охоплювати та забезпечувати нагляд за забезпеченням безпеки в усіх галузях держави (економічній, політичній, особистій, екологічній та інформаційно-технічній).

Отже, можна зробити висновок, що у XXI столітті нам необхідне створення такої системи національної безпеки, яка б могла забезпечити належний розвиток не тільки окремої держави, а й усієї цивілізації загалом.

Тобто, національна система безпеки ні в якому разі не повинна завдавати шкоди безпеці інших країн, вона навпаки повинна містити у собі елементи глобальної безпеки.

Ось перелік сучасних додаткових заходів із безпеки, що повинні бути внесені до комплексу заходів національної безпеки держав, поряд із вже існуючими:

1. Електронні контрзаходи. Це складні електронні заходи, які призначені для захисту населення і матеріальних цінностей від можливих застосувань вибухових пристроїв.

2. Контроль та стеження за використанням каналів зв'язку, зняття важливої, з погляду національної безпеки, інформації та блокування, за потреби, каналів зв'язку.

3. Відкрите і таємне спостереження. Для нього необхідне спеціальне обладнання для забезпечення охорони кордонів та трубопроводів.

4. Стеження за автотранспортом, фізичними особами та іншими об'єктами.

5. Аеропорти та порти. Усім відомо, що нормальне функціонування транспортних потоків є одним із найважливіших завдань держави, тому що разом із

іншими інфраструктурними галузями, транспорт забезпечує базові умови життєдіяльності суспільства. Стійкий розвиток транспортної галузі гарантує цілісність держави, її національну безпеку та поліпшення умов життя населення.

6. Тимчасове спостереження. Не всі загрози можуть надходити ззовні. Деякі громадяни країни (дисиденти), можуть становити загрозу для законності та порядку. Саме для того, щоб протистояти внутрішнім загрозам, відповідні служби повинні забезпечити проведення тимчасового спостереження та використання відповідних засобів у тих місцях або місцевостях, де застосування систем постійного спостереження та контролю недоцільне.

Отже, поєднання інноваційних технологій, створення державних і міждержавних баз даних, також, і з біометричними відомостями, поліпшення обміну інформацією між різними державними і міждержавними органами, що повинні протистояти тероризму, обов'язкова тісна кооперація розвідувальних, поліцейських, військових та інших силових структур та їх здатність використовувати сучасні системи у сфері безпеки повинна зумовити відповідні результати, а в підсумку, сприяти досягненню потрібного рівня національної безпеки держави.

Використана література:

1. https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Digest_of_Terrorist_Cases/Russian.pdf
2. http://vabb.com.ua/assets/files/Tema_7_ONB.pdf
3. Урсул А.Д. Глобальні процеси, безпека та сталий розвиток Століття глобалізації. – 2008. – № 1. – С.17-22.
4. National security strategy of US [Електронний ресурс] // US Department of State. – Режим доступу: <https://news.usni.org/2017/12/18/document-national-security-strategy-united-states-america>

Науменко О. М.
Naumenko.olya@gmail.com
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри політичних технологій,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В ПОЛІТИЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В політичному сенсі людське суспільство як системне соціальне утворення складається з керуючих та керованих людей, що мають сталі зв'язки, утворюючи з іншими елементами систему політичного управління [5, 6–7]. Для реалізації політичного управління необхідною є наявність двох сторін: суб'єкт політичного управління або управляюча/керуюча підсистема; об'єкт політичного управління або підсистема якою управляють/керують. Між суб'єктом та об'єктом виникають політико-управлінські відносини та утворюється організаційна система політичного управління. Суб'єктами політичного управління виступають практично всі члени суспільства [5, 25–26]. Політичне управління є об'єктивним та закономірним процесом впорядкованості діяльності соціально-політичної сфери, яке формує та реалізовує сукупну волю всього суспільства [5, 25]. Саме поняття «політичне управління» за суттю можна ототожнити з «політичним менеджментом».

Політико-адміністративними і управлінськими процедурами є ряд норм, правил, прийомів та способів, які і становлять технології політичного управління [5, 12]. Політичне управління виражається в формі інституту рішень, кількість та якість яких в політичній системі є умовою її ефективності. Управлінське рішення, передусім політичне, є функцією управлінських інституцій чи осіб, які їх представляють [1, 71].

Політичне управління і його технології також розглядається на основі підходу заснованому на вивченні феномену теорії бюрократії та політики бюрократів, або професійних управлінців у веберівському розумінні. Даний підхід передбачає розгляд взаємовідносин між бюрократами та виборними посадовими

особами/політиками. Хоча в сучасному суспільстві термін «управління» неможливо відокремити від терміну «політика» [5, 12–13].

За визначенням В. Токовенко політичне керівництво це «діяльність державних органів та посадових осіб, які посідають верховне, ієрархічно найвище місце в структурі держави й концентрують найвищі повноваження щодо прийняття державних рішень, найвищих кадрових призначень, розподілу фінансових та матеріальних суспільних ресурсів, а також використання силових та інформаційних структур держави» [4, 25].

Значну роль в системі управління відіграє політичне управління, функціональним суб'єктом якого в суспільстві є політико-управлінська еліта, яка здійснює функцію державного управління [3].

Політико-управлінська еліта повинна стати основним суб'єктом ефективності політичного управління. Зокрема, чинником ефективного політичного управління є система добру кадрів, що є визначальним на шляху становлення якісної політико-управлінської еліти, функціонування якої в Україні відбувається за закритої системи управління. Критеріями призначення на посади є послужний список, кабінетний відбір та участь в політичних кампаніях [2].

Політико-управлінська на сьогодні перебуває в процесі якісної трансформації, відбувається зміни молодих «нових облич» часто випадкових у владі на професійних та компетентних осіб, які сприятимуть стабільності політичної системи України. Системним перезавантаження влади стала реалізована Президентом В. Зеленським зміна уряду та призначення 4 березня 2020 р. Прем'єр-міністром України Д. Шмигала.

Професіоналізація політичного управління має базуватися і на залученні «звичайних» людей та їх відповідній підготовці в даній діяльності. Політичне управління, зокрема, вимагає відповідного рівня управлінських знань та управлінського професіоналізму. Стає на часі проблема політичного лідерства і управлінського професіоналізму, вирішення якої може бути за допомогою управлінської підготовки політиків, створенні професійного корпусу управляючих політичним життям у суспільстві. Тому і утворюються в Україні навчальні заклади

відповідного профілю. Тож, державні службовці мають відбиратися у відповідності до їх професійної компетентності. Виразником та основним «постачальником» управлінського непрофесіоналізму є політичні партії, які є організаціями, що представляють політичні інтереси груп населення чи політичного «бізнесу» [1, 82–83]. Політик повинен виходити зі свого вищого призначення, а саме, узгоджувати різні інтереси та в даному напрямку організовувати об'єкт політичного управління [1, 70].

Роль політико-управлінської еліти в політичному управлінні є досить важливою, від дій та рішень якої залежить вектор держави та суспільного розвитку. Ціннісна трансформація політичних еліт є необхідною, як і громадянського суспільства, зокрема. Необхідним постає впровадження системної кадрової політики держави. В площині євроінтеграційних прагнень України політичне управління має бути на якісно новому рівні, задля забезпечення політичної стабільності та ефективності.

Використана література:

1. Гаєвський Б. А. Політичне управління/ Навч. посіб. / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребкало, М. В. Туленков. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 160 с.
2. Крюков О. Ефективне політичне управління та якісна еліта: фантастика чи реальність? [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – № 16. – 2009. – Режим доступу до журн.: https://dt.ua/SOCIETY/efektivne_politichne_upravlinnya_ta_yakisna_elita__fantastika_chi_realnist.html.
3. Лопушинський І. П. Формування української політико-управлінської еліти: сучасний погляд на проблему [Електронний ресурс] / І. П. Лопушинський // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. – № 1. – С. 22–30. – Режим доступу до журн.: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/1/03.pdf>.
4. Токовенко В. В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізація взаємодії: Моногр. / В. В. Токовенко – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 256 с.

5. Туленков М. В. Політичне управління в сучасному суспільстві: монографія/ М. В. Туленков, Ю. Ж. Шайгородський. – К.: Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2011. – 218 с.

Семенець-Орлова І.А.
innaorlova@ukr.net

доктор наук з державного управління,
доцент кафедри соціології та політології
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ІНТЕРАКЦІЇ У МЕРЕЖЕВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Поширення мережевої логіки за допомогою електронних технологій підтримки соціальних зв'язків виступає засобом і продуктом сучасної глобалізації суспільства, визначаючи динаміку відносин у виробництві, повсякденному житті, культури та влади». «У сучасній літературі панорама комунікаційної революції аналізується за трьома напрямками: оперування інформацією – віртуальна реальність – соціальна взаємодія» [1]. Комунікації є життєво важливою частиною людського існування, відзначає Р. Дейберт. «Будь-які зміни в способах комунікації мають суттєві наслідки для розподілу влади всередині суспільства, пов'язані з переглядом соціальних цінностей, неминуче тягнуть за собою зміни в індивідуальній та політичній свідомості громадян» [3]. В теорії К. Дойча політична система постає як складна мережа інформаційних потоків і комунікативних зв'язків, побудована за принципом зворотного зв'язку. Ефективність функціонування політичної системи залежить від стану її комунікаційних мереж, кількості і якості інформації, що надходить, особливостей процесу переробки, передачі та зберігання ланцюга повідомлень.

Підкреслюючи підвищення інтерактивності засобів масової інформації внаслідок впровадження нових мережевих технологій, Е. Тоффлер вважав, «що під кінець ХХІ століття інформація і знання стануть найважливішими ресурсами влади» [5]. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, відповідно до М. Кастельса, –

один з найбільш значущих чинників трансформації політичної системи, яка супроводжується формуванням електронних медійних структур влади. Характеризуючи ознаки складається світопорядку, М. Кастельс відзначає протиріччя між глобальною діяльністю транснаціональних корпорацій і локальністю оподаткування, що позбавляє національну державу простору для маневру і реальних важелів управління. Одночасно все більше втрачають свою «легітимну ідентичність» інститути і організації громадянського суспільства [2].

Діяльність сучасних засобів масової інформації як найбільш важливих агентів інформаційного простору, стверджує П. Норіс, породжує три базових ефекти, що забезпечують прямий зв'язок між нею і рівнем громадянської свідомості населення. «Ефект вибору» вказує на потенційну можливість вільного вибору джерела інформації. «Медіаефект» вказує на зацікавленість людей в політичній і цивільній участі, яка обумовлена новинною політикою засобів масової інформації. «Ефект взаємодії» виражений в інтерактивності системи масової інформації, у виникненні стійкої залежності між отриманням інформації та набуттям політичної громадянської позиції» [4].

Вищою, абсолютною владою в постполітичному контексті є медіакратія. Основний аргумент, як правило, полягає у вказівці на те, що сьогодні «бути» в політиці означає «бути показаним», «згаданим», а вся реальність зведена до миттєвої конфігурації екранного повідомлення. Крім того, з точки зору багатьох вчених, влада медіакратії абсолютно позбавлена змісту, тривалості і буття. Однак думки з приводу проявів, іменованих медіакратією, а головне «масштабів» її влади — неоднозначні.

Д. Волтон звертає увагу на те, що Інтернет як комунікативний засіб провокує сплеск індивідуалізму і різке посилення нерівності. При цьому швидка передача величезного масиву інформації аж ніяк не рівнозначна поліпшенню якості комунікації. «Інтернет в певному сенсі «програє» радіо і телебаченню, які в набагато більшому ступені сприяють встановленню і зміцненню соціальних відносин, забезпечуючи простий і рівний доступ до інформації, створюючи широкі можливості для впливу на громадську думку» [6].

Виділяючи ключове значення інтерактивної динаміки публічної сфери, Ю. Габермас підкреслює гласність, відкритість, дієвість громадської думки. Дискурс, згідно Ю. Габермаса, найбільш ефективна форма вираження комунікативної дії в мережевому суспільстві. Суспільство тільки здається статичною сумою соціальних інститутів. Насправді воно день у день відроджується або творчо відтворюється за допомогою певних актів комунікативного характеру.

Орієнтація на демократичні принципи як норму сучасної політики стимулює інтерес до змістового контексту соціальних взаємодій, в основі яких лежать ціннісні механізми. У той же час поширення «соціальної віртуальності», коли уявлення про реальність стає набагато важливішим за саму об'єктивну реальність, Ж. Дюфрен відносить до негативних наслідків розвитку Інтернету, в числі яких підкреслює скорочення реального спілкування людей, а також розрив між індивідуальними можливостями і необхідністю освоювати величезні обсяги інформації. Характеризуючи ментальність сучасної людини, варто відзначити її інтелектуальну пасивність і поверхневе сприйняття у комунікативному просторі сучасного соціуму.

Використана література:

1. Тихонова С. Коммуникационная революция сегодня: информация и сеть / С. Тихонова // Полис. – 2007. – № 3. – С. 48–65.
2. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture / M. Castells. – Oxford; Mal-den, MA: Blackwell, 1st ed. – 1996-1998, 2nd ed. – 346pgs.
3. Deibert R. Parchment, Printing, and Hypermedia: Communications in World Order Transformation / R. Deibert. – N. Y.: Columbia Univ. Press, 1997. – 558 pgs.
4. Norris P. A Virtuous Circle: Political Communication in Postindustrial Societies / R. Deibert. – N. Y.: Cambridge Univ. Press, 2000. – 423 pgs.
5. Toffler A. The Third Wave / A. Toffler. – N. Y. : William Morrow, 1980. – 214 pgs.
6. Wolton D. Internet et après: Une théorie critique des nouveaux medias / D. Wolton. – P.: Flammarion, 2000. – 268 pgs.

Терещенко Н.В.

Nata_Teresh@i.ua

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології факультету УПСтаП
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

Терещенко О.В.

alexteresh0107@gmail.com

(студент II курсу ф-ту журналістики та
міжнародних відносин Київського
університету культури гр. МВ-48)

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЦІННІСНО-НОРМАТИВНИХ ЗАСАД ДИПЛОМАТИЧНОГО ЕТИКЕТУ

Дипломатичний етикет як історичне утворення складався, розвивався, удосконалювався у контексті цивілізаційного розвитку та ґрунтується на соціогуманістичних нормах людських взаємовідносин, які опираються на загальновизнані норми етикетного спілкування. Тому соціальне осмислення норм поведінки у спілкуванні з представниками різних культур, починаючи з стародавнього світу, з їх безцінними морально-етичними настановами, які можна класифікувати в певну систему правил загальнолюдського етикету, на сьогодні у світі, який глобалізується, набувають нового звучання.

В країнах існують різні традиції та звичаї дипломатичного спілкування та етики. Вимоги дипломатичного етикету як системи правил поведінки дипломатів та інших офіційних осіб у взаємовідносинах між собою і на різних офіційних дипломатичних заходах, склалися історично. В основі вони є міжнародними, водночас етикет кожної країни має свої суттєві особливості, що обумовлюються історичними, релігійними, національними та іншими традиціями та звичаями. Дипломатичний етикет поєднує формальні правила у заздалегідь означених ситуаціях із здоровим глуздом, раціональністю і корисністю вкладеного у них змісту [1;309]. Його практичне значення полягає в тому, що він дає можливість без особливих зусиль використовувати напрацьовані форми загальноприйнятої ввічливості для спілкування на різних рівнях комунікації, що мають бути

запротокольовані. Тому в основі цінностей та норм, прийнятих міжнародними організаціями, лежить дипломатичний протокол. Протокольні правила вивчають і використовують державні інститути, установи, громадські організації, бізнесові структури для спілкування на міжнародному рівні. Дипломатична діяльність ґрунтується на захисті національних інтересів власної держави, захисті прав і свобод своїх громадян політичними мирними засобами. Саме цим і визначається соціальна функція національної дипломатії, її виразний антропоцентризм та людиновимірність. Такі складові дипломатії як етикет і протокол дозволяють робити це коректно, ввічливо, не принижуючи гідності ні своєї держави, ні держави партнера. Суттєвою тенденцією розвитку сучасної дипломатії є зростання її ролі як вирішального чинника у проведенні глобальних змін еволюційним, ненасильницьким і демократичним шляхом. Взаємозалежність та переплетіння проблем політичного, економічного, соціального характеру обумовили розвиток європейських відносин на засадах демократії. Тому дипломатичний етикет об'єктивно потребував розвитку дипломатичних стосунків на засадах гуманітарної дипломатії, яка проголосила перевагу прав людини і вийшла за традиційні межі виключної правосуб'єктності держав. Гуманітарна дипломатія спрямована не лише на захист особистості, що піддається фізичній чи моральній небезпеці як невід'ємної частини суспільства. Таким чином гуманітарний фактор набуває значення соціального.

Розвиток соціогуманітарних вимірів дипломатії пов'язаний з зусиллями, спрямованими проти насилля й жорстокості відносно людини, звільнення людини від страждань та приниження її гідності. Новітні комунікаційні інтернет- та медійні засоби актуалізували саміти – зустрічі, у яких беруть участь голови держав, урядів та урядових організацій. Особисті симпатії та антипатії, непорозуміння та перекручене тлумачення, несподівані емоційні заяви перетворилися на один із суттєвих елементів міжнародної політики і часто ставлять у важке положення професійних дипломатів. Подібні процеси актуалізують аналіз соціально-нормативних засад дипломатії, дослідження еволюції методів та їх застосування відповідно до новітнього соціального контексту.

Особливістю сучасного етапу інституалізації, зважаючи на глобалізаційні процеси, є питання про новітній статус дипломатичного етикету, уніфікованого чи багатоманітного в межах дипломатичної практики світового співтовариства. Дипломатичний етикет узгоджує соціально визначені уніфіковані правила поведінки та моральні норми в межах всесвітніх організацій, подібних до ООН (наднаціональний рівень). В межах дипломатичного етикету ускладнення самоідентифікації дипломатів пов'язується із синтезом нормотворчих традицій Сходу та Заходу, а також у перспективі мультикультурного підходу до встановлення норм і правил дипломатичного етикету для представників дипломатичного корпусу держав, всесвітніх організацій і союзів. Провідна ідея відкритості виявляється в тому, що за допомогою публічного обговорення мають здійснюватися публічний контроль і легітимація системи політичної влади, а також залагоджуватися конфліктні ситуації у суспільстві на основі консенсусу. Обговорення має бути безпристрасним і йому мають сприяти правові процедури як на глобальному, так і на внутрішньому рівні. Така процедура прийняття рішень є результативною і демократичною.

Моральної цінності набувають власне демократія та громадянське суспільство як такі, що уможливають не лише вільне спілкування та загальнолюдський консенсус, а й розв'язання регіональних проблем і конфліктів. Дипломатична етика покликана служити адекватною відповіддю на глобальні виклики сучасного світу: бути універсальною етикою колективної відповідальності за майбутнє людства.

Використана література:

1. Марчук В. П.//Автореферат на здобуття наук. ступ. канд. філос. н. – 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

2.4. Управлінські комунікативні системи

Ільченко Б. В.

bogdan_ilch@ukr.net

старший викладач кафедри соціології,
факультету управління персоналом,
соціології та психології

ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

КОМУНІКАЦІЙНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Складні виклики, які стоять перед українським суспільством, потребують суттєвого переосмислення принципів, підходів та інструментарію реалізації суспільних трансформацій. Це, в свою чергу, актуалізує потребу у модернізації традиційних, а також застосуванні нових інструментів діалогу між владою та громадянським суспільством.

Традиційним інструментом, легітимною формою вирішення соціально-економічних та політичних протиріч, зменшення рівня конфліктності та соціальної напруженості в суспільстві є інститут соціального діалогу.

У Резолюції про трипартизм та соціальний діалог [1], ухваленій Міжнародною організацією праці (18.06.2002 р.) соціальний діалог визначається як цінний демократичний засіб вирішення соціальних проблем.

Підсумковий документ ООН щодо порядку денного сталого розвитку до 2030 р. закликає стимулювати і заохочувати ефективне партнерство між державними організаціями, між державним і приватним сектором та між організаціями громадянського суспільства, спираючись на досвід і стратегії використання ресурсів партнерів. Міжнародна організація праці наголошує на тому, що соціальне партнерство є одним з найбільш ефективних шляхів забезпечення сталого розвитку, а одним із інструментів його реалізації - соціальний діалог, який має ґрунтуватися як на традиційних (трипартизм), так і нових формах співпраці між урядами,

”

організаціями працівників і роботодавців, між державним і приватними секторами і організаціями громадянського суспільства для максимального підвищення якості життя [2].

В Україні різні форми та інструменти публічного та соціального діалогу (трипартизм) формально функціонують та, знову ж таки, формально забезпечують долучення соціальних партнерів до процесів розробки та реалізації стратегічних рішень в сфері державного управління. Про проблеми чинної моделі соціального діалогу в Україні (насамперед йдеться про трипартизм) сказано вже багато [3, 4].

Однією з ключових проблем чинної моделі соціального діалогу в Україні, на наш погляд, є недосконалість системи публічних комунікацій, що призводить до «кастовості» та «закритості» процесів в рамках діалогу, монополізації окремими його суб`єктами права представляти інтереси великих соціальних спільнот (бізнесу, найманих працівників) у діалозі з владою.

Цілком очевидно, що суспільство як цілісний соціальний організм, єдина система не може існувати без комунікативних зв'язків між людьми. Комунікація є тим процесом, який виникає у суспільстві й, водночас, забезпечує його утворення; разом вони існують і розвиваються.

На думку Г. Г. Почепцова: «Під комунікацією ми будемо розуміти процеси перекодування вербальної у невербальну і невербальної у вербальну сфери. ...Тобто для комунікації суттєвим є перехід від говоріння Одного до дій Іншого» [5]. На переконання Л. П. Макаренка «...йдеться про те, що комунікація має слугувати досягненню бажаного результату... бажаних соціальних реакцій» [6].

На думку італійського дослідника П.Мачіні, під комунікаціями варто розуміти "просторово-символічну діяльність суспільства, в межах якої внаслідок соціальної диференціації взаємодіють та вступають у конкуренцію різні системи з метою утвердити свою точку зору з питань, які загалом стосуються суспільного інтересу" [7].

Публічну комунікацію як засіб транспарентності соціального діалогу також варто розглядати через розуміння змісту публічної сфери. За визначенням Ю.Хабермаса, "публічна сфера – це та сфера соціального життя, де формується

громадська думка, це арена, форум публічного дискурсу з приводу соціально-політичних проблем життя та розвитку суспільства" [8]. Відповідно публічна сфера "стосується комунікативних інтересів, властивих будь-якому суспільству в цілому, які трансформуються в конкретні практичні дії, спрямовані на реалізацію цілей, які поділяються всіма його членами" [8].

Таким чином, створення ефективної системи публічних комунікацій є важливим атрибутом подальшої інституалізації соціального діалогу як в традиційній трипартійній, так і в мультипартійній моделі, яка базується на максимальному представництві інтересів громадськості (стейкхолдерів) в рамках реалізації політики в соціально-трудовій та соціально-економічній сферах. Саме завдяки цій системі можливе забезпечення прозорості, відкритості та інклюзивності соціального діалогу.

В якості прикладу функціонування такої системи в європейському співтоваристві можна привести Кодекс належної практики участі громадськості в процесі прийняття рішень CONF/PLE(2009) CODE1 [9], який описує участь громадськості як «залучення осіб до неофіційних інституцій, таких як громадські організації, об'єднання, громадські ініціативи, та їх участь у загальних процесах розробки державної політики».

Кодексом визначено чотири рівні участі, залежно від ступеня її інтенсивності у процесі прийняття рішень:

Інформація – як правило, на цьому етапі змістом процесу є надання органами влади інформації сектору ІГС.

Консультації – цей процес передбачає вивчення органами державної влади думки громадськості з різних питань суспільного життя. Від ІГС очікуються зауваження, зворотній зв'язок і рекомендації. Як правило ініціаторами консультацій виступають державні органи.

Діалог – може бути ініційований будь-якою стороною і являє собою двостороннє обговорення певної сфери спільних інтересів (діалог взаємодії). Форми діалогу можуть бути від відкритих слухань до регулярних чи спеціальних засідань.

Партнерство – найвища форма громадської участі, яка передбачає спільну відповідальність на всіх етапах політичного процесу в таких формах, як форуми за

участю всіх зацікавлених сторін, утворення органів, що приймають спільні рішення, або залучення ІГС до надання певних послуг (аутсорсинг).

В контексті модернізації чинної моделі соціального діалогу [10] в частині покращення практики публічних комунікацій доцільним, на наш погляд, є застосування так званого стейкхолдерно-орієнтованого підходу, відповідно якого стейкхолдерами в соціальному діалозі є суб'єкти, які володіють певною часткою ресурсу (інформаційним, комунікаційним, інвестиційним, адміністративним, фінансовим, людським та інтелектуальним) за допомогою багатопараметричного впливу активно взаємодіють в системі соціально-економічних та соціально-трудових відносин, утворюють мережу зацікавлених осіб і формують відповідну мережу (а саме - об'єднання роботодавців та профспілок, органи, які забезпечують організацію процесу соціального діалогу тощо).

На наш погляд, осучаснення комунікаційної складової соціального діалогу в Україні потребує:

1) модернізації механізмів та інструментів обміну інформацією, процедур проведення переговорів, узгоджувальних та інших процедур, укладання угод та контролю за їх дотриманням, зворотного зв'язку між його суб'єктами та громадським суспільством на усіх його рівнях;

2) розробки моделі та запровадження Платформи «Спільний інформаційний простір соціального діалогу», яка би покращувала оперативність, зручність, системи публічних комунікацій в рамках соціального діалогу шляхом застосування сучасних ІКТ;

3) реалізації принципу інклюзивності, а саме забезпечення недискримінаційного доступу суб'єктів сторін до інформації та участі у переговорному процесі, а також прийнятті рішень органами соціального діалогу.

Література:

1. Резолюція про трипартизм та соціальний діалог. - Міжнародна організація праці, 18.06.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ilo.org/public/asset/files/IntLaws/resolution_t_sd.doc.

2. Доповідь V Генерального директора «Сталий розвиток, гідну працю і зелені робочі місця». - 102-а сесія МКП, Женева, 2013 р.
3. Внучко С., Ільченко Б., Рой В. Як налагодити ефективний соціальний діалог в Україні? Підготовлено під егідою за сприяння проекту «Громадська синергія», що фінансується ЄС та Міжнародним фондом «Відродження» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: scc.org.ua/content/yak-nalagoditi-efektivniy-socialniy-dialog-v-ukrayini.
4. Ільченко Б. В. «Від стратегії реформування – до сталого розвитку» // Журнал «Роботодавець», №5, 2017 р. – с.24-25.
5. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М. : «Рефл-бук», К. : «Ваклер», 2001. – с. 15.
6. Макаренко Л. П. Політична комунікація як визначальна складова демократичної політичної системи / Л. П. Макаренко // Гілея : науковий вісник. – Серія : Політичні науки. – 2014. – Вип. 82. – с. 427.
7. Parlamento Europeo. 5 aprile 2013. Relazione sui rischi di violazione nell'UE e particolarmente in Italia. Della liberta di espressione e di informazione (articolo 11, paragrafo 2 della Carta dei diritti fondamentali).
8. Habermas J. The Public Sphere in Seidman, S (ed.) / Jurgen Habermas on Society and Politics. – Boston : Beacon Press, 2013.
9. Кодекс рекомендуемой практики гражданского участия в процессе принятия решений Совета Европы. Принят Конференцией МНПО на заседании 1 октября 2009 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_Russian_final.pdf.
10. Аналітичний огляд з питань сучасного стану та перспектив імплементації положень Глави XXI Угоди про Асоціацію Україна - ЄС щодо розвитку публічних комунікацій та соціального діалогу; Дорожня карта «Стратегія модернізації соціального діалогу в Україні» // Журнал «Роботодавець», лютий-березень 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/robotodavets.in.ua/docs/robotodavez_02-2019

Приходько В.М.
viktoriiia.mail@gmail.com
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ МІЖОСОБИСТОГО СПІЛКУВАННЯ

Людина – істота соціальна. Знаходячись в соціумі вона повинна дотримуватись певних правил поведінки, спілкування тощо, які регулюють життя певної спільноти зокрема та суспільства в цілому. Для досягнення поставлених цілей людині потрібно також міжособисте спілкування.

Міжособисте спілкування – це процес обміну повідомленнями та їх інтерпретація двома або більше індивідами в процесі взаємодії та сприйняття одне одного в певному соціальному середовищі. Включає в себе обмін інформацією між суб'єктами діяльності, в якому містяться результат відображення людьми дійсності; вироблення спільної стратегії діяльності суб'єктами спілкування; сприйняття та розуміння один одного в процесі вирішення спільних завдань. В спілкуванні людина здійснює самовизначення та самоподачу, демонструючи свої індивідуальні особливості.

При цьому важливо звернути увагу, що спілкування може бути ефективним за умови однакової інтерпретації змісту повідомлення, обставин, які супроводжують дане спілкування, а також врахування соціальних аспектів комунікації (рольові, культурні особливості тощо). Міжособисте спілкування може бути формальним та неформальним, безпосереднім та опосередкованим, тимчасовим та довготривалим, рольовим та міжособовим. Ефективність буде залежати від врахування багатьох соціальних та психологічних факторів суб'єктів спілкування. Сконцентруємо увагу саме соціальних аспектах спілкування.

Спілкування об'єктивно породжується спільною життєдіяльністю людей в системі їх стосунків з соціальним середовищем внутрішньо групових та

міжособистих стосунків. Соціальні стосунки проявляються в спілкуванні людей, не як особистостей, а як представників певних груп, спільнот, при виконанні певних функцій та ролей. Виконувати певну функцію (службову, життєву, сімейну) означає, що слід робити те, що «потрібно» на даному місці за даних обставин. Це «потрібно» визначається законами, культурою та звичаями, які існують там, де живуть люди. Ролі також можуть бути різні – соціальні, міжособові, внутрішньо групові, індивідуальні. Ролі - це така поведінка, яка очікується від людини при виконанні певних соціальних функцій у відповідності до соціального середовища, або взаємодії з іншими людьми. Тому поведінка та спілкування людей, в залежності від тієї ролі, яку вона виконує в певний проміжок часу, може дуже відрізнятись. Наприклад, людина одночасно є викладачем, слухачем курсів (мовленнєвих, підвищення кваліфікації), батьком або матір'ю, дитиною своїх батьків, керівником або підлеглим. Кожна роль вимагає своєрідних правил виконання. Недотримання правил призводить до непорозуміння та бар'єрів спілкування, та в результаті - до неефективного спілкування.

Також, люди - активні суб'єкти спілкування, тому для ефективної комунікації слід враховувати ще й мотиви, цілі, установки, особливості діяльності індивіда тощо. При цьому, інформація не просто передається від одного суб'єкта до іншого, але й трансформується (уточняється, інтерпретується, сприймається через призму власних поглядів, розуміється, або не розуміється). Окрім того, інформація не тільки передається, але й має за мету вплинути на іншу людину, переконати в чомусь, вплинути на поведінку.

Тому шляхами оптимізації міжособового спілкування буде врахування соціальних аспектів, зокрема рольових, культурних, статево-вікових, професійних, ієрархічних, релігійних особливостей соціальних контактів. Неабияку роль відіграють соціальні інститути в формуванні навичок ефективної комунікації в соціумі. Важливе значення покладено на освітні заклади, сім'ю в навчанні правил результативного міжособового спілкування.

2.5. Соціальні та медіа-комунікації

Artemenko S.B.,

sveta_shvets@bigmir.net

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor,
Deputy Head of Sociology Department,
Faculty of Personnel Management,
Sociology and Psychology
Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

Flyashnikova A.B.,

allafb@i.ua

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor,
Sociology Department, Faculty of Personnel Management,
Sociology and Psychology
Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

EVENT ANALYSIS IN THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF SOCIAL AND MEDIA COMMUNICATIONS

In the context of globalization of the educational space, the need to develop innovative methods of study in higher education is becoming actual. This will contribute both to Ukraine's integration into the European educational system, and improve the quality of national education to meet the requirements of modern employers.

In this context, the problem of attracting to the process of training future specialists in the field of social and media communications of study methods related to practical activities are extremely relevant. Such methods include event analysis, as it is aimed at a comprehensive analysis of real social phenomena, the search for new approaches to their solution on a communicative level, which contributes to the acquisition of future specialists in the field of communication necessary skills and abilities.

To understand the concept of event analysis, let us define the words of which it consists. The term "event" in translation from English is interpreted as an event, which in general sense means any gathering of people for a specific purpose [2, p. 3]. The explanatory dictionary of the Ukrainian language gives such definition of event: «...a set of related phenomena, facts of social life (important, significant), which represent as if something is a single whole» [1, p. 692].

The word «analysis» (from the Greek of analysis - decomposition) means «a method of scientific research of objects, phenomena by dismembering them (in thought or in fact) into constituent parts» [1, p. 692]. [1, c. 28].

Therefore, based on these interpretations, it can be assumed that event analysis, analysis of event data (from the English event) - is a method of research of specific situations, changes in the state of the public system by a deep detail of a certain phenomenon in any area of society.

The results obtained with the help of event analysis allow us to understand: what happens to society as a whole, taking into account the analyzed specific social events in a certain chronological sequence; what factors influence the course and duration of social events; what role social actors play in socially important events, their interrelationships in general.

For the sphere of social and media communications, designed to ensure effective communication in society, event analysis is valuable precisely because of its communicative component. From this point of view, event analysis can be considered as a method by which it is possible to analyze the communication of certain subjects at the information and operational levels to form optimal ways of communication.

Therefore, it is through applied character, the use of event analysis in the educational process is very effective for training competent specialists in the field of social and media communications. This method contributes to students' successful mastering of optimal communication strategies in real conditions, acquiring skills to implement successful response at information and operational levels in emergencies and conflicts,

crisis prevention in the communicative aspect. In addition, event analysis is an effective way to assimilate professional ethical norms and standards in the activities of modern communications professionals. Given the above, event analysis can be considered a powerful tool for achieving professional success in the field of social and media communications in the future.

Literature:

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 65000 слів/ [за заг. ред. В. В. Дубічинського]. – Харків : ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с.
2. Carter L. Event Planning / L. Carter. –AuthorHouse, 2007. – 148 p.

Artemenko S.B.,

sveta_shvets@bigmir.net

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor,
Deputy Head of Sociology Department,
Faculty of Personnel Management,
Sociology and Psychology
Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

Yakovliev A.E.,

yafencer01ya@gmail.com

Second Year Student Faculty of International Economics and Management,
Specialty International Economics,
Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF SOCIAL AND MEDIA COMMUNICATIONS IN MODERN ECONOMY

The modern information society brings to the fore the communicative component, which becomes an integral part of all forms of social interaction. Thus social reality is

examined in the context of its communicative nature. Therefore a lot of attention is paid to the role of social communications in modern economy, which have a wide range of functions that ensure the vitality of modern social systems. Hence the problem of the role of social and media communications in global economy requires in-depth study in sociological science. Therefore the purpose of this work is to define the role and place of social and media communications in the modern economy.

It should be highlighted that nowadays media are means and channels and they are used to store, transmit and submit information or data. Media play a significant role in modern world, full of intense information relations that is impossible on such a huge scale without them. Media and social communications are both now essential parts of economy as many businesses are socially responsible and customer-oriented. And we can observe it everywhere from loyalty cards to corporate policies on carbon footprints and many other that define and encourage consumption.

Due to global tendencies in our societies it is become available a much wider variety of options such as up-to-date information, products from all over the world, international music, films and series etc. This led to a significant increase in consumption, personal incomes, prices, volumes of production, productivity, number of businesses and so on. However, such increase had considerable drawbacks, which include climate changes, air and water pollution, child labour, sweatshops, violation of human rights. All of these burning issues draw attention of the global community and head towards social responsibility. Social responsibility - working or operating in ways that are not harmful to society or the environment [1]. Since media and freedom of speech made it possible for customers to quickly access information about companies and monitor their activities, in turn businesses have to maintain their reputation to attract new customers and retain the existing ones. This can be achieved by keeping high profile and being a socially responsible firm. An example of leading a sustainable business may be Apple which has been recently called “the greenest” tech company in the world. Their socially responsible actions include using recycled plastic and aluminium for components of phones, tablets, laptops and computers; developing new power supplies that decrease energy consumption

by 70% (since 2008) [2]; programs supporting local communities, empowering and educating workers; human rights protection and many others [3].

All in all, social and media communications makes businesses not only exploit natural and human resources but also significantly improves their performance in general as well as awareness of important social issues.

However, there is also negative influence of social and media communications on global economy. Modern communication society is characterized by constant growth and globalization of communications. The quantity and quality of communications are continuously growing, a significant number of people involved in the communication process increase the effect of the communication network which has reached a global scale. Nowadays about 80% of the world's population have electronic devices that can transmit information. The speed of news coverage is increasing day by day. But not all information is reliable and useful, it is also harmful information, or one that should not be disclosed. Such information can greatly influence global markets. One of the brightest examples can be the famous tweet of the CEO of Tesla Elon Musk in August 2018 suggesting that he would take his company private when its stock price hit \$420 per share. His tweet “set off a trading frenzy,” and pushed Tesla’s stock price up more than 6 percent, forcing Nasdaq to halt Tesla trading for 90 minutes until the company gave an official response. Musk made it seem like he already had the money lined up and the price confirmed, with a shareholder vote being the only thing standing between him and privatizing Tesla. In reality, almost nothing was underway at that point, few company officials were even aware of the prospect, no funders were secured, and prices weren’t settled [4].

As we can sum up than in globalized world social and media communications make our everyday life easier and become an integral part of it. They make it possible to change lives of billions people for the better but at the same time they can cause great damage. The changing role and place of mass media is a scientific interest for many researchers. The social nature of the information necessitates regulation of social relations in this sphere from the state. Such an approach requires the definition of mechanisms of

formation of socio-communication sphere and its regulation. However these regulations have to be in compliance with social principles and personal privacy.

LIST OF USED LITERATURE:

1. Cambridge Dictionary. Cambridge University Press. – 2020. – Electronic resource. – Mode of access: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/social-responsibility>.
2. “Environment”. Apple INC. – 2019. – Electronic resource. – Mode of access: <https://www.apple.com/environment/>.
3. “Apple Corporate Social Responsibility (CSR)”. John Dudovskiy. – 2019. – Electronic resource. – Mode of access: <https://research-methodology.net/apple-corporate-social-responsibility-csr/>.
4. “Elon Musk’s tweet about taking Tesla private has triggered a federal lawsuit”. Umair Irfan. – 2018. – Electronic resource. – Mode of access: <https://www.vox.com/2018/9/27/17911826/elon-musk-tesla-sec-twitter-lawsuit>.

Бульбенюк С.С.
bysveet@i.ua

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій
Юридичного інституту
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

МЕДІА-КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ СЬОГОДЕННЯ

Медіа нині без перебільшення можна назвати ключовим соціальним ресурсом суспільства і держави, який формує провідні тренди розвитку, конструює соціальну

реальність, вибудовує ту чи іншу аксіологічно-світоглядну картину світу. До того ж, саме медіа стали провідним каналом соціальної, політичної і культурної комунікації. В останні три десятиліття не лише значно розширилася зона функціонування і впливу медіа, але й суттєвим чином змінилося розуміння медіа: сьогодні до них зараховують не тільки традиційні ЗМІ (друковані та електронні), а й також соціальні мережі та месенджери, де будь-хто з користувачів може стати і виробником, і реципієнтом, і поширювачем інформації. Відбулася, за визначенням І. Боднара, «когнітивна революція» - вона принесла карколомний темп обміну інформацією і відкрила нові обрії для розвитку людської цивілізації та її інститутів [1, 32]. Тож закономірно постають питання: «Чи мають бути вироблені якісно інші підходи до регулювання і режиму функціонування медіа?»; «Якою має бути роль держави у системі регулювання діяльності медіа?»; «Чи має бути створена глобалізована система міжнародного інформаційного порядку?»

Засоби масової інформації у класичному їх розумінні вже розглядаються як атавізм доінформаційної епохи, у ХХІ ст. актуальними є засоби масової комунікації (ЗМК). Медіа відтепер – то ЗМК, які відіграють роль посередника та водночас є гарантом демократичних процесів в розвинутих країнах. За цих умов важливим завданням державної влади є створення загальнонаціональної стратегії інформаційної та/або комунікативної політики. Така стратегія, аби бути ефективною, має здійснюватися у межах цілісної гуманітарної політики держави. Обов'язковою складовою інформаційної та/або комунікативної політики на державному рівні є її нормативно-правове оформлення. Р. Скулімовський визначає такі складові царини функціонування ЗМК, які мають регулюватися нормами державної інформаційної політики: 1) національні інтереси захисту інформаційного ринку; 2) розробка стратегічно важливих інформаційних продуктів і послуг; 3) законодавчо-нормативна база вирішення спорів; 4) створення умов для залучення інвестицій у царині функціонування ЗМК [2, 12].

Не менш злободенними для більшості країн світу є питання забезпечення інформаційного суверенітету (власне, ще одне поняття, запроваджене останнім часом у науковий лексикон). Розвиток електронних ЗМК, поява і поширення

супутникового зв'язку, Інтернету – усе це поглиблює проблему появи у національному інформаційному просторі тієї чи іншої країни непідконтрольних з боку держави інформаційних потоків як внутрішнього, так й іноземного походження. «Це є прямою загрозою інформаційному суверенітету держави, зокрема, це зменшує вагу її влади (результати впливу на масову свідомість стають менш контрольованими)», - слушно зауважує В. Терещук [3, 119].

Поряд із важливістю формування національної стратегії інформаційної та/або комунікативної політики у тій чи іншій державі надзвичайно гострим є питання розробки концепції нового міжнародного інформаційного порядку, адже система ЗМК вже давно набула рис глобалізованого соціального чи навіть цивілізаційного феномену. Скажімо, вже не одне десятиліття мова йде про уніфікацію норм журналістської етики. Так, одним з найбільш визнаних у демократичних країнах є документ під назвою «Журналістські стандарти ВВС» (інша назва «Редакційні настанови Бі-Бі-Сі»), який має фундаментальний характер (загалом 239 сторінок) та містить норми регулювання журналістської поведінки у провідних державах та суспільства, а також висвітлює і регулює ціннісну та етичну сторони діяльності суб'єктів медіа [4].

Розмірковуючи про національну стратегію інформаційної політики та про необхідність розробки концепції нового міжнародного інформаційного порядку, варто пам'ятати, що одне з найголовніших завдань ЗМІ/ЗМК – створення та поширення у масовій суспільній свідомості нових смислів або закріплення старих (оновлених) смислів – залишається незмінним. ЗМІ колись, ЗМК нині виконують насамперед функції трансляції смислів. При трансляції смислів здійснюються різні процеси: еволюції, модифікації, розширення, звуження, пониження чи підвищення певних соціальних, політичних, культурних статусів, входження в різноманітні дискурси [5, с. 33 – 34]. Отже, смислоутворююче значення ЗМК у XXI ст. тільки зростає, набуваючи нових обрисів і форм.

Використана література:

1. Боднар І. Р. Сучасні реалії інформаційного суспільства : проблеми становлення та перспективи розвитку : [монографія] / І. Р. Боднар. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2013. – 320 с.
2. Скулімовський Р. Л. Формування державної стратегії на інформаційному ринку в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. н. з державного управління : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Донецький державний університет управління / Р. Л. Скулімовський. – Донецьк, 2008. – 19 с.
3. Терещук В. І. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у процесах трансформації державної влади : безпековий аспект / В. І. Терещук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Випуск 102 (Частина І). – С. 117 – 121.
4. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journlib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf
5. Зернецька О. В. Глобальна комунікація : [монографія] / О. В. Зернецька. – К. : Наукова думка, 2017. – 350 с.

Єрескова Т.В.

ta.ereskova@gmail.com

кандидат соціологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології

факультету управління персоналом,

соціології та психології

ДВНЗ “Київський національний

економічний університет імені Вадима Гетьмана”

м. Київ, Україна

ЗІТКНЕННЯ ДИСКУРСІВ У СОЦІУМІ:

ВІЙНА СЕНСІВ АБО ПОШУК ІСТИНИ

Сьогоднішня Україна перебуває у особливому просторі, який називають «нервовим інформаційним простором» (за Г.Почепцовим) [1]. У повсякденній

соціальній реальності існує дуже багато віртуальностей, які розмивають адекватну дійсність. Ми багато часу проводимо у змістовних (сенсових) зіткненнях – коли намагаємося відстояти своє бачення тих чи інших явищ та процесів у соціумі. Сенсові війни ведуться за те, чого немає у реальності. Це – нематеріальні цінності, але вони дають право країні, соціальній групі, особистості право на існування. Тобто, дискурси стають самостійним сенсовим полем – певною реальністю. Зміст та структура дискурсів не просто відображають уявлення людей про світ, але й створюють символічну реальність зі своїми соціальними законами та правилами поведінки.

Вплив дискурсів має соціальні наслідки. Ці події вражають та захоплюють окремі соціальні групи та країни. Дискурси визначають соціальні, культурні та глобальні зміни – екологічні катастрофи, війни, зміну політичного курсу. Більш локально вони формують нові соціальні групи, змінюють зміну організацій, рекламу, моду й т.д. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність – управляти такими соціальними наслідками, тобто прогнозувати розвиток дискурсу та створеного у ньому поля значень.

Сьогодні не існує єдиної думки щодо розуміння поняття "дискурс". Ми розділяємо те визначення, яке трактує дискурс, як особливий спосіб комунікації та розуміння оточуючого світу [2, с. 17-18]. Адже наші практики взаємодії не нейтральні, вони відображають світ, ідентичності та соціальні взаємовідносини. Це наш спосіб активного творення та зміни оточуючого середовища. Саме тому, дискурси ведуть за собою людство, вони формують систему бачення світу. Залежно від картини світу у людини з'являється мотивація та ті або інші дії. Картини світу існують на рівні країни, групи, сім'ї. Саме звідси соціальні суб'єкти формують власні цілі та рухаються туди, куди кличуть їх їхні дискурси.

Проте, необхідно враховувати, що цей рух супроводжується боротьбою дискурсів. Різні дискурси – кожний з яких представляє собою певний спосіб комунікації та розуміння соціального світу – втягнуті у постійну боротьбу за домінування.

Аналіз зіткнення дискурсів ґрунтується на чотирьох загальних тезах:

- *критичний підхід до само собою зрозумілого знання*. Наші знання про соціальну реальність не слід приймати за об'єктивну правду. Реальність доступна нам лише через певні категорії. Саме тому наші пізнання про реальність – це не пряме відображення зовнішньої реальності, а результат наших засобів її категоризації, або виражаючись мовою дискурсивної термінології, наші знання – продукт дискурсу;

- *історична та культурна обумовленість*. Ми за своєю суттю історичні та культурні істоти й наші погляди і знання про реальність – це продукт взаємодії, які історично склалися між людьми (причому, як на рівні сім'ї, так й на рівні країни). Саме тому, способи розуміння та репрезентації реальності мають історичну та культурну специфіку. Наш світогляд та ідентичності відрізняються й змінюються з часом. Дискурс – це форма соціальної поведінки, яка приймає участь у формуванні соціального світу (включаючи знання, людей та соціальні відносини) і таким чином, у підтримання та збереження соціальних паттернів;

- *зв'язок між знаннями та соціальними процесами*. Наші засоби розуміння реальності створені та підтримуються соціальними процесами. Знання виникають у процесі соціальної взаємодії, де ми конструємо відомі істини й доводимо одним одному, що є правильним, а що помилковим;

- *зв'язок між знанням та соціальною поведінкою*. У межах певного світогляду, деякі способи поведінки стають природними, інші – неприйнятними. Різниця у соціальних поглядах призводять до відмінностей у соціальних діях. Як наслідок, соціальна структура знань і істина мають соціальні наслідки [2, с. 23-24].

Таким чином, щоб управляти дискурсами, потрібно їх знати та розуміти. Основне, що необхідно враховувати досліджуючи існуючі у соціумі зіткнення дискурсів – це проаналізувати співвідношення сил у суспільні, сформулювати нормативний підхід з позиції якого можна провести критичний аналіз такого співвідношення та спрогнозувати соціальні зміни, які можуть виникнути як слідство

дискурсивних практик. Дискурсивна практика – це соціальна практика, яка формує соціальний світ. У концепті «соціальної практики» дії людей розглядаються з дуальної позиції: з одного боку, дії конкретні, індивідуальні та пов'язані з певним контекстом; з іншої – вони закріплені соціально і тому мають тенденцію до сталості.

Використана література:

1. Почепцов Г.Г. Войны новых технологий / Почепцов Г.Г. – Харьков: Фолио, 2020. – 602 с.
2. Йоргенсен М.В. Дискурс-аналіз. Теорія і метод / Йоргенсен М.В. , Філіпс Л.Дж. ; пер. з англ. – 2-е вид., випр. – Харків: Гуманітарний Центр, 2008. – 352 с.

Лисенок М.А.
marisonce@gmail.com
старший викладач
кафедри соціології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

РЕКЛАМА ЯК ВПЛИВОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні сучасне суспільство неможливо уявити без засобів масової інформації, які суттєво впливають на соціалізацію особистості, формування її поглядів, смаків, трансформуючи та спрямовуючи їх у певне русло через навіювання цінностей, «модних» стереотипів. Саме тому актуальною проблемою є вплив медіа, зокрема, реклами, на формування та розвиток сучасної особистості. На прикладі реклами пропонуємо з'ясувати, як інформаційний простір впливає на особистість, чи може він призводити до зміни її життєвих позицій, цінностей.

Розглядаючи рекламу як соціальний феномен, можна виділити соціальну та економічну складові в наслідках рекламного впливу. Зупинимось на соціальному аспекті функціональної значущості реклами в суспільстві. До неї віднесемо наступні функції.

1. Соціалізація. Можна зазначити, що реклама формує бажання використовувати матеріальні, соціальні, культурні можливості, а також спонукає діяти у напрямку задоволення цього бажання. Як правило, ці дії відповідають інтересам суспільства в цілому.

2. Сприяння прогресу. Реклама відкриває особистості нові знання та уявлення про нові способи вдосконалення свого життя, прискорює впровадження технічних і нетехнічних нововведень в різні сфери соціальної практики.

3. Вплив на інтеграцію суспільства. Реклама транслює на різні аудиторії тексти, образи, моделі поведінки, що сприяють формуванню в суспільстві єдиних цінностей, норм, стереотипів. На думку американського соціолога Д. Бурстіна, реклама в середині XIX століття сприяла усвідомленню американцями себе як нації через уніфікацію потреб і смаків населення, визначення споживчих пріоритетів та перетворення товарів у символи країни. Не випадково США донедавна асоціювалися з такими товарами-символами, як кока-кола, жувальна гумка, джинси – товарами, які широко рекламувалися у всьому світі.

4. Вплив на диференціацію суспільства. Суспільство є складною системою, що складається з різних великих і малих соціокультурних груп. Реклама сприяє як інтеграції соціума, так і соціокультурній диференціації, оскільки спрямована, як правило, не на все суспільство, а на окремі прошарки та групи споживачів. Представляючи тій чи іншій аудиторії набір бажаних для даної соціокультурної групи товарів, бажану модель споживання, вона сприяє ідентифікації членів групи, виокремлення їх від інших груп.

5. Сприяння становленню демократичного суспільства. Реклама з'являється там, де є можливість вибору (споживчого, політичного), вона обслуговує право людини на вибір.

Якщо говорити про соціально-психологічні наслідки рекламного впливу, то можна виділити наступні функції реклами:

- формування думок і поглядів, стереотипізація свідомості – особистість сприймає, оцінює будь-який реальний об'єкт, орієнтуючись на вже наявну в неї в голові картинку цього об'єкта – стереотип;
- фальсифікація реальності – підміна у свідомості об'єктивної реальності рекламною реальністю.

Сучасна реклама давно вийшла за межі своєї основної функції – стимулювання попиту на товари та послуги, зараз вона здатна формувати та реформувати всі наявні потреби особистості, цінності, стереотипи. Фактично, реклама створює культурні форми, іміджі, установки, оцінні судження, що набувають масового характеру.

Як вберегти себе від впливу реклами та медіа?

До речі, лікарі-нейробіологи вже зареєстрували захворювання під назвою «інформаційний токсикоз», симптоми якого схожі до токсикозу вагітних. Допомогти уникнути чи позбутися його можуть такі дії як дозування отриманої інформації, зміна виду діяльності, медитації, застосування водних процедур, налаштування на позитивне мислення, звернення за допомогою до психологів, психотерапевтів, фізична активність, йога, творчість, хобі тощо.

Мінімізувати вплив реклами можна завдяки таким принципам:

- дефіцит (купуючи товар, запитувати себе про те, чи сплачуємо ми лише за товар, або, можливо, доплачуємо за дефіцитність);
- прихильність (обираючи товар, запитувати себе: «А чи не купую я його лише тому, що ним користується чергова медіазірка?»);
- авторитет (відфільтровувати поради експертів, які звертаються до нас з рекламних роликів; при пошуку інформації запитувати поради в осіб, яким ми довіряємо);
- соціальний доказ (шукати відгуки споживачів на форумах чи в інтернет-магазинах; на повну об'єктивність можна не розраховувати, але це краще, ніж сподіватися на кількість проданих екземплярів).

Отже, реклама зараз є впливовим соціальним чинником розвитку особистості, молодого покоління з новими принципами сприйняття світу, навколишньої дійсності. Вона формує стійку споживчу психологію, життєву філософію, моделі соціальної поведінки, які можуть впливати на взаємини між різними демографічними, гендерними й іншими групами в соціумі та призводити до соціального напруження, конфліктів, до викривленого трактування соціальних ролей, статусів тощо. Очевидно, що залучення уваги громадськості до тих чи інших товарів, послуг та ідей може нести не тільки позитивний, але й негативний вплив. Тому суспільство зобов'язане виробляти механізми захисту від недобросовісної, неетичної, недостовірної реклами, особливо тоді, коли та нав'язує певні «модні», сімейні, гендерні чи інші стереотипи й цінності.

Погорєлова І. С.,
Pogorelova.nwo@ua.fm
канд. іст. наук, доцент кафедри політичних технологій
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ УКРАЇНИ З ЄС

Укладення та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі — Угода) є значним досягненням України, з 01 вересня 2017 р. документ набув повної міжнародно-правової чинності, що стало стимулом для розвитку співробітництва між Україною і Євросоюзом практично в усіх сферах, зокрема культурній [1]. Так, статті 437-440, глави 24 передбачають співпрацю в культурній галузі, у статті 439 йдеться про тісне співробітництво у рамках міжнародних форумів та організацій (ЮНЕСКО і Ради Європи) з метою збереження культурної й історичної спадщини. Практика європейських країн доводить важливість культурної політики в розбудові громадянського суспільства, економічному зростанні держав, позитивному формуванні іміджу країн, зокрема, і через популяризацію культурної спадщини. «Культура є серцевиною європейської системи цінностей, тому Україні для

зближення з ЄС необхідно налагоджувати ефективний культурний діалог з країнами ЄС...» наголосив Х. Мінгареллі, глава представництва Євросоюзу в Україні [2].

Після підписання Угоди у культурному секторі України спостерігається поживавлення співробітництва з ЄС, метою якого є не лише налагодження культурних обмінів, а й зміна підходів до управління у цій галузі, запровадження модерних практик, з орієнтацією на європейські цінності та досвід. Окрім того, підписання Угоди передбачає необхідність адаптації нашого законодавства до європейського. Особливо враховуючи те, що в українській сфері культури є залишки радянських рис. Згідно ключових договорів (Маастрихтський, Амстердамський, Лісабонський) в яких закладено правову основу для проведення спільної культурної політики ЄС першорядною метою у цьому напрямку є підтримка та збереження європейської спільної культурної спадщини. Для українців збереження їх культурного здобутку є не менш актуальним завданням. Так, у Довгостроковій Стратегії розвитку української культури удосконалення політики захисту культурної спадщини названо однією зі стратегічних цілей [3]. Зазначимо, 6 культурних пам'яток (+1 природна) України перебувають у Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; 16 об'єктів занесені до його Попереднього переліку. Важливим залишається збереження об'єктів світового значення, а це залежить від законодавства і результативності його застосування. Для реалізації положень Асоціації у травні 2017 р. та захисту пам'яток до ЗУ «Про охорону культурної спадщини» були внесені уточнення щодо терміну пам'ятки культурної спадщини (це об'єкт, занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України або взятий на державний облік згідно до законодавства, що діяло до набрання чинності цим Законом...). На території нашої країни нараховується майже 130 тис. пам'яток, а до Державного реєстру поки внесено 7 % (9562 одиниці), і 34 тис. об'єктів прийнято на попередній облік. Задля покращення ситуації та прискорення роботи з наповнення Реєстру у вересня 2016 р. був оптимізований і затверджений (постанова КМУ) Порядок визначення категорій пам'яток та механізм їх внесення до Реєстру. Окрім того, за допомогою затвердженої Концепції впровадження електронного обліку та презентації об'єктів культурної спадщини до Реєстру було внесено 42

об'єкти національного значення (постанова КМУ 23 травня 2018 р.). Підкреслимо, рішення про надання статусу пам'ятки за категорію національного значення до 2017 року приймалось лише двічі — у 2009 і 2012 році. Отже, розблоковано наповнення Реєстру, що є єдиним механізмом надання захисту унікальних пам'яток. Робота продовжується.

У 2019 р. також велася діяльність з удосконалення правової документації. Парламентарі 19 червня 2018 р. підтримали Закон «Про внесення змін до ЗУ «Про охорону культурної спадщини» щодо збереження пам'яток культурної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» [4]. Визначено правовий статус пам'яток ЮНЕСКО в Україні, законодавство доповнилось низкою понять, зокрема, буферна зона; Мінкультури є органом, відповідальним за охорону таких пам'яток та за домінування об'єктів до Списку всесвітньої спадщини (СВС) ЮНЕСКО. Врегульовано містобудівні дії, перед проведенням робіт на об'єкті світового значення необхідним є проінформувати ЮНЕСКО, його рекомендації обов'язкові. На пам'ятках заборонено розміщення реклами. Центральні органи виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відтепер щорічно звітують КМУ та Комітету ЮНЕСКО про стан об'єктів. Удосконалено охорону цих пам'яток (ст. 44); встановлюється відповідальність за невиконання приписів органів охорони культурної спадщини. Мінкультури розробило систему і механізм інформування Комітету ЮНЕСКО про роботи, які заплановані на об'єктах світової спадщини, з 2017 р. регулярно подається інформація. Затверджено документацію щодо розширення меж буферних зон пам'ятки ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська Лавра». Це є значним кроком щодо виконання Україною міжнародних зобов'язань у збереженні спадщини.

Національні інтереси відносно збереження культурної спадщини полягають не лише у декларуванні принципу охорони й захисту, але й в забезпеченні реальної можливості держави виробити дієві підходи щодо їх охорони, захисту або повернення втрачених культурних цінностей (для України це стало ще актуальнішим, враховуючи небезпечну ситуацію, яка склалася з об'єктами

спадщини після анексії Криму). Проводиться робота над законопроектом «Про повернення культурних цінностей»; внесено на розгляд проект ЗУ «Про приєднання України до Другого протоколу до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 р.».

Культурна спадщина це не лише нерухомі історичні об'єкти, але й музейні, архівні цінності, пам'ятки народної творчості. Україна співпрацює з ЮНЕСКО у рамках Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (НКС), яку наша країна ратифікувала у 2008 р. Згідно рекомендацій Ради Європи від березня 2017 р. актуальною залишається проблема формування вичерпних реєстрів культурної спадщини. Окрім Державного реєстру нерухомих пам'яток, утворено й запрацював Національний перелік елементів НКС і прийнято відповідний закон для її охорони; затверджений порядок ведення переліку [5]. Національний перелік збільшився до 14 елементів НКС, а 2 елементи увійшли до списку ЮНЕСКО: Петриківський розпис і Козацькі пісні Дніпропетровщини. У березні 2018 р. до Комітету ЮНЕСКО подано для розгляду елемент «Традиція косівської мальованої кераміки» Для внесення його до Репрезентативного списку. Зазначимо, що проводиться робота з виявлення елементів НКС і включення їх до Обласних переліків НКС (згідно наказу Мінкультури № 548 від 27.07.2015), а потім і до Національного переліку. Проте формування Обласних списків необхідно завершити, станом на 30 листопада 2017 р. тільки у 17 областях ведеться список НКС, що складає 68 %.

Отже, Україна здійснює важливі кроки щодо адаптації національного законодавства у культурній сфері до правового набутку ЄС. Прийнято низку законів і внесені зміни до законодавства з метою підвищення ефективності охорони й збереження культурної спадщини та виконання зобов'язань України за міжнародними договорами і Угодою про асоціацію. Вдосконалення системи правового регулювання задля збереження культурної спадщини продовжується.

Використана література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/Jaws/show/9S4J>
2. Україні треба налагоджувати ефективний культурний діалог із ЄС. URL. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2364370-ukraina-trzeba-nalagodzuvati-efektivnij-kulturnij-dialog-iz-es-mingarelii.html>
3. Чалюк Ю. О. Особливості соціальної політики ЄС / Ю. О. Чалюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2014. — Вип. 5. — Ч. 1. — С. 115–118.
4. Довганик Н.М., Чалюк Ю. О. Концепція глобальної освіти в історичній ретроспективі / Н.М. Довганик, Ю.О. Чалюк // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 2018. — № 1. — С. 22–29.
5. Chaliuk Y.O., Dovhanyk N. M. Social partnership of Ukraine with EU with in European regions and cross-border clusters / Y.O. Chaliuk, N. M, Dovhanyk // Науковий вісник Полісся, 2018. № 4(16). С. 33-38.

Терещенко Н.В.

Nata_Teresh@i.ua

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології факультету УПСтаП
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

ДІАГНОСТУВАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ВІЗУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МЕДІАОСВІТИ

Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти [1]. Медіаосвіта є насамперед дослідницьким процесом. Фундаменталізація медіаосвіти

досягатиметься завдяки впровадженню комплексу заходів, складовими якого є системне мислення, креативність, розвиток творчої складової в навчальному процесі. Тому об'єктивно затребуваними є методи діагностування й оцінювання рівнів сформованості візуальних здібностей студентів під час організації наукової, навчальної та дослідницької діяльності у вищому навчальному закладі за умови медіаосвіти.

Новітні соціально-економічні вимоги потребують чіткого спрямування професійної підготовки на трудову діяльність і вміння пристосовуватися до умов праці майбутніх фахівців. Організація педагогічного процесу в вищих науково-дослідницьких навчальних закладах різного профілю передбачає використання різноманітних форм наукової та навчально-виховної роботи, вибір яких зумовлюється формуванням і розвитком у майбутніх спеціалістів умінь впроваджувати та використовувати сучасні медіатехнології, ефективні методи організації власного навчального процесу на засадах самоорганізації. Організація дослідницької роботи студентів забезпечує створення в навчальному процесі реальних умов майбутньої професійної діяльності. Ознаками якісної наукової та дослідницької діяльності є самостійність студентів під час творчого виконання навчальних завдань, а результатом є об'єктивна новизна знань, набуття дослідницьких набутих умінь і навичок, що забезпечують умови розвитку творчих можливостей (потенціалу) особистості. Дослідницька діяльність в межах навчального закладу передбачає вивчення, пізнання і пошук новітнього способу розв'язання отриманих завдань студентом на основі перетворення та порівняння; перенесення суб'єктивно відомих знань у нову ситуацію; комбінування відомих прийомів, засобів і варіювання ними; використання певної структури у змінених умовах; обґрунтування та захист отриманих результатів. Ефективність організації процесу наукової та дослідницької діяльності має забезпечуватися завдяки впровадженню своєчасного, цілеспрямованого діагностування "креативного розвитку", що дозволяє відстежити не тільки динаміку загального розвитку особистості студента(-ів), а й формування їхніх професійних компетенцій як майбутніх спеціалістів, визначити педагогічний вплив на цей процес, зосередити

увагу на окремих недоліках її організації та окреслити подальші напрями удосконалення знань. Діагностування виконує низку важливих функцій: визначення загального рівня інтелекту майбутніх фахівців; каталізатор готовності до дослідницької діяльності; використання з метою перевірки ефективності форм і методів організації пошукової (дослідницької) роботи, що застосовуються; забезпечення створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу особистості. Процес діагностування використовують для визначення індивідуально-типологічних характеристик естетичного сприйняття, виявлення загального творчого потенціалу майбутнього фахівця, особливостей їхніх пріоритетних уподобань, інтересів тощо. Проблема діагностики розвитку творчих здібностей – одна з вагомих проблем педагогіки, соціальної психології.

Методики діагностування візуальних здібностей доцільно формувати за на основі «візуальних образів», що передбачають інтерпретацію багатовимірних рисунків та інших зображень. Аналіз результатів інтерпретації дозволить виявити рівень творчості та з'ясувати основні тенденції розвитку здібностей і нахилів відповідно до сформованості індивідуальних якостей. Це пов'язано з тим, що процес інтерпретації напряду залежить від процесів візуального та вербального кодування інформації, дозволяє визначити емоційний стан особистості. Процеси візуального та вербального кодування інформації є необхідними у будь-якій професійній діяльності й використання «візуальних образів», дозволяє з'ясувати рівень розвитку сенсорних стимулів особистості. Рівні сформованості візуальних здібностей визначаються за результатами виконання навчальних і наукових завдань. Це дає можливість якісної кількісної обробки та характеризується такими поняттями як надійність і валідність. Учбові завдання мають сприяти розвитку логічного мислення, набуттю теоретичних знань, здатності створювати нові образи, уміння komponувати теоретичний (і не тільки) матеріал. Розвиток візуальних здібностей прямопропорційно залежить від гнучкості візуального мислення, що виявляється у здатності легко реконструювати структуру візуальної інформації з використанням набутого раніше досвіду. Креативний рівень розвитку візуальних асоціацій характеризується вмінням цілеспрямованої трансформації будь-якої інформації

відповідно до мети, з використанням оптимальних форм. Показником цього рівня виступає наявність індивідуального стилю. Отже, навчальна та науково-дослідницька діяльність має базуватися на здатності особистості реалізувати свій творчий потенціал. Впровадження своєчасного, цілеспрямованого діагностування візуальних здібностей, яке проводиться за допомогою «візуальних образів», які передбачають інтерпретацію багатовимірних рисунків або зображень, дозволяє виявити рівень творчого розвитку особистості та з'ясувати основні тенденції розвитку здібностей і нахилів майбутніх спеціалістів відповідно до сформованості їхніх індивідуальних якостей.

Використана література:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). Вихідні положення. – Сайт MediaSapiens [Електронний ресурс] – Режимдоступу:<https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>

Федоренко Н.І.
196819@ukr.net

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ СОЦІОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасний ринок праці демонструє чіткі сигнали, що визначають поведінку нинішніх і потенційних працівників. Ці сигнали дають імпульси розвитку освіти. Вища освіта в даний час сприймається як імперативна вимога роботодавця, як необхідна, але недостатня умова здобуття робочого місця в ефективному сегменті ринку праці. Водночас властиві трудовій сфері складність і динамічність

недостатньо відчувуються та усвідомлюються молодими фахівцями, породжуючи неточні уявлення та неадекватні очікування стосовно майбутньої кар'єри. Головним завданням сучасної вищої школи стає створення професійної особистості, готової швидко адаптуватися у новому соціальному середовищі та здатної до самореалізації і кар'єрного розвитку. Тому зростають роль і відповідальність вищої школи у питаннях розвитку фахових компетенцій сучасних фахівців. Кафедра соціології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у 2019 запропонувала в рамках спеціальності «Соціологія» нову освітньо-професійну програму «Соціальні та медіа-комунікації». Особливістю ОПП стала наявність у ній навчально-тренувального практикуму та тренінг-курсів із залученням провідних фахівців у соціальних та медіа-комунікаціях. У межах практичних занять студенти беруть участь у науково-дослідних сумісних проектах кафедри та університету.

Сучасному студенту-соціологу, який планує займатися соціальними та медіа-комунікаціями необхідно працювати на формуванням комплексу соціальних та комунікаційних компетенцій: розуміння закономірностей взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільств, здатність застосовувати ефективні соціальні та медіа-комунікації у роботі з різними соціальними категоріями, здатність використовувати інформаційні та комунікативні технології, здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, аргументувати та представляти власну думку, вміння вести толерантну дискусію з опонентами та інше.

З ціллю формування необхідних фахових компетенцій в рамках ОПП «Соціальні та медіа-комунікації» кафедра соціології запропонувала дисципліни професійної підготовки, що спрямовані на формування соціальних та комунікативних компетенцій студентів-соціологів. Викладачами кафедри були запропоновані і розроблені дисципліни: «Професійна та комунікативна культура соціолога», «Соціальна психологія», «Основи теорії та практики соціальних комунікацій», «Комунікації у діловому спілкуванні», «Міжкультурна комунікація» та інші. Ці дисципліни формують у студентів необхідні їм соціальні та комунікаційні компетенції: здатність до співробітництва в групі та команді, мобільність, вміння адаптуватись і визначати особисті цілі та виконувати різні ролі

й функції в колективі, уміння визначати й реалізовувати мету комунікації в залежності від обставин; аналізувати основні закономірності взаємодії, де розкривається зв'язок між міжособистісними і суспільними відносинами; володіння базовими категоріями, теоріями, концепціями щодо особливостей внутрішньої динаміки груп та їх розвитку; здатність робити висновки щодо взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільств; аналізувати соціальну психологію груп і виявляти особливості спілкування в реальних соціальних групах; вміння демонструвати комунікативні компетенції; моделювати ситуації внутрішньої динаміки груп та їх розвитку; вміння володіти навичками самоаналізу, бути критичним і самокритичним на засадах цінування та поваги до різноманітності й мультикультурності.

Для успішного опрацювання і засвоєння вказаних дисциплін студентами важливу роль відіграють інноваційні технології навчання. При проведенні занять зі студентами викладачі використовують проблемні та бінарні лекції, тренінгові технології та мультимедійні інформаційні технології, що базуються на програмних продуктах самого широкого призначення. Тренінгові технології допомагають студентам не тільки швидко та ефективно оволодіти необхідними теоретичними знаннями, а й формують у них необхідні їм уміння і навички інтерактивної взаємодії. Однією з беззаперечних переваг мультимедійних інформаційних технологій є можливість розроблення на їх основі інтерактивних комп'ютерних презентацій, які студенти створюють, опрацьовуючи різні теми курсів. На заняттях використовуються також методики, які можуть поєднувати разом тренінгові і мультимедійні технології. До таких інновацій можна віднести – відеотренінг. Така методика роботи ефективно доповнює та підкріплює сприймання нової інформації та її аналіз.

Щоб успішно створювати професійну особистість, готову до сприйняття соціальних змін, освоєння нових цінностей і зразків поведінки, здатну до саморозвитку і самореалізації, кафедра соціології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» постійно працює над створенням нових навчально-тренувальних практикумів, тренінг-курсів і сучасних дисциплін із

використанням проблемно-творчих інноваційних технологій навчання. В рамках науково-дослідної роботи студенти мають можливість брати активну участь у проектах кафедри і демонструвати результати своєї роботи на щорічних Всеукраїнських науково-практичних конференціях студентів, аспірантів та молодих вчених, які організує і проводить кафедра соціології.

Чалюк Ю. О.

Chaliuk.lamur4ik@bigmir.net

канд. екон. наук, доцент кафедри соціології
ДВНЗ Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м.Київ, Україна

АВТОРСЬКЕ ПРАВО У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ПРОСТОРІ

У сучасних умовах глобального впливу мережі Інтернет на суспільство значно зросла кількість порушень авторського права. Інститут вільного використання творів є важливим для підтримання балансу між правами авторів та потребами суспільства. Щодо українського законодавства, то Цивільним кодексом України передбачено, що твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою: по-перше, цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови зазначення джерела запозичення та ім'я автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою; по-друге, для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою. Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення [1].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» передбачає перелік випадків, коли без згоди автора можливе використання твору, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення. Наприклад, цитати обговорення з метою

висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії; публічне сповіщення або інше публічне повідомлення щодо творів, побачених або почутих під час перебігу поточних подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою; відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях. Цей перелік вільного використання творів є вичерпним. Допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку. Можливо також без дозволу автора і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори. Твори і виконання, зафіксовані у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їх примірники допускається відтворювати у домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди [2].

Доцільно зазначити, що інститут вільного використання об'єктів авторського права в Україні базується на принципах Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, Угоди ТРІПС і договорів ВОІВ. В Україні в основу обмежень майнових прав інтелектуальної власності покладено принципи, відповідно до яких дозволяється використання об'єкта авторського права і суміжних прав та якщо це не завдає шкоди нормальному використанню цього твору, не порушує законних інтересів суб'єктів авторського права.

Міжнародна Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРІПС, ст. 19) поширила зазначені принципи щодо можливих обмежень виключних авторських прав на всі об'єкти інтелектуальної власності, які підпадають під дію її положень. Принципи обмежень майнових прав авторів творів, передбачені Бернською конвенцією, також були закріплені у Договорі ВОІВ (Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності) про авторське право. У науковій літературі дотримання

трьох принципів вищевказаних нормативно-правових актів щодо вільного відтворення творів без згоди автора отримало назву трирівневого тесту [3].

Відповідно до Директиви ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права в інформаційному суспільстві» тимчасові дії з відтворення, що мають короткочасний або епізодичний характер і супроводжуються залученням посередника, а також ті дії з відтворення, які не мають самостійного економічного значення, повинні бути виключені з права на відтворення. Держави-члени ЄС можуть передбачити винятки або обмеження права відтворення у наступних випадках. По-перше, стосовно відтворень на папері або будь-якому подібному носії, що здійснюються за допомогою фотографічної техніки або іншого процесу з подібними ефектами, за винятком нотних текстів та за умови, що правоволодільці отримують справедливу винагороду. По-друге, стосовно відтворень на будь-якому носії фізичною особою для особистого використання і для цілей, що не є прямо або опосередковано комерційними, за умови, що правоволодільці отримують справедливу винагороду [4].

Законодавство України гармонізовано із європейським законодавством та регулюється дуже подібно. Однак, корисним буде вивчення американського досвіду з переліком тих відстав, за яких дозволене вільне використання твору без дозволу автора. До них належать мета, характер, обсяг, значимість та результат такого використання. І всі вони використовуються у сукупності. Американська система є більш гнучкою. І саме завдяки цьому немає постійної необхідності оновлювати законодавство відповідно до суспільного розвитку.

У висновках важливо підкреслити наступне. Кожна конкретна ситуація повинна розглядатись окремо з вивченням сукупності всіх об'єктивних і суб'єктивних причин та обставин, адже чітко встановити законодавчі вимоги неможливо. Тому судді мають бути кваліфікованими та достатньо обізнаними задля прийняття вірного рішення. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності є першим кроком до розвитку України у цьому напрямку, що обов'язково

сприятиме покращенню регулювання відносин, які виникають з приводу захисту прав інтелектуальної власності.

Використана література:

1. Цивільний кодекс України: закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України, 2003. № 40. Ст. 356.

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (в редакції Закону України від 11.07.2001 N 2627-III, з подальшими змінами та доповненнями, останні внесені ЗУ від 20.11.2003 р.) від 23.12.93 N3792-XII.

3. Договір ВОІВ з авторського права, дата укладання 20.12.96. Дата приєднання — 20.09.2001, дата ратифікації — 23.12.93. Дата набрання чинності для України — 03.11.1995.

4. Директива ЄС 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права в інформаційному суспільстві», дата укладання 22.05.2001.

2.6. Пізнавальний потенціал міждисциплінарних соціологічних досліджень в умовах глобалізації

Chornomord Yevheniia

Evgesha_ch@ukr.net

Second year student

Faculty of international economic relations

Mkrtichan O. A.

ph.d.of pedagogical sciences, associate professor
Simon Kuznets Kharkiv national university of economics

IN THE SEARCH OF THE MIDDLE CLASS: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT

The study of the middle class in Ukraine began at the end of the twentieth century. Interest in the middle class is not accidental. Its representatives form the “basis” of sustainable development of society. The middle class is educated, has the optimal combination between “work”, “family” [1] and “life”, the optimal combination of responsibilities and self-realization. It is in the middle class that the importance of the quality of life in its subjective and objective dimensions increases. Subjective assessments of the quality of life include satisfaction with life, oneself, a state of happiness, and objective assessments include health, career, fullness of private life, etc. From the point of view of gender aspects, the middle class is in a more favorable position [2]. In a society that sociologists call a consumer society [3], the middle class has well-established consumption standards and economic patterns of behavior.

It is no secret that among ordinary Ukrainians there is a fairly widespread opinion that those who are neither rich nor poor, but economists are categorically against this approach, belong to the middle class. Indeed, in this case, the majority of our fellow citizens could be attributed to the middle class, and this is too good to be true.

With regard to middle-class self-identification, the classification of L. Warner is applicable [4], in which six main classes are distinguished: 1) the upper upper class. It is represented by individuals with the highest level of material security, aristocrats; 2) lower upper class. This includes individuals who do not belong to the aristocracy, but who have an income level not lower than representatives of the upper upper class; 3) the upper middle class is the intellectual elite of the society, representatives of the bourgeoisie, 4) the lower middle class is skilled workers employed in the non-physical sphere of labor, 5) the upper lower class is the category of the population engaged in mass production mainly in the sphere requiring certain physical efforts, 6) the lower lower class - individuals without education, engaged in precarious work, having a low-paid position, or living at the expense of social benefits.

According to the director of economic programs of the Razumkov Center Vasily Yurchishin, while in Ukraine no more than 15-17% of the population can be attributed to the middle class, in Europe it is at least 60-70% [5].

As a rule, speaking about the role of the middle class, experts insist that in developed countries the state cannot ignore it, since it often turns out to be the driving force of civil society.

There are two approaches to determining the middle class: the first is purely monetary, when the level of wealth is taken into account. And the second - when it is added to the income level education, values, self-awareness itself as a factor of the middle class. As for the activities of such people, these are the “white-collar workers” and private entrepreneurs.

An extremely important factor is the cost structure. It is generally accepted that if the share of expenses related to food does not exceed 25%, then this indicates that such a family is by no means poor. Another criterion for classifying a person as a middle class is the ability to save without compromising a decent lifestyle. Therefore, a representative of the middle class should not take more than 30-50% of income from all mandatory expenses. By compulsory expenses we mean the payment of utilities, transportation costs, loans, taxes, food. The fourth and very important criterion is self-identification. However, it does not work independently, in isolation from the first three. It is not enough to classify oneself as the middle class; one needs to have enough means to lead a proper lifestyle.

In Ukraine, many people have the mistaken perception of themselves as middle class. Researchers admit that even with an income of 1.5–2.5 thousand UAH. per month, many Ukrainians consider themselves the middle class. According to a study by the Gorshenin Institute (IG), 33.6% of the country's population are confident that they belong to the middle class, but in fact (according to IG estimates), 8.9% are such [6].

Usually a middle-class representative owns his own housing and car. Of course, we take into account that part of the middle-class students live in rented real estate, but their share in the total amount is 15–20%. A car is not a fetish for the middle class. Relation to its purchase is usually very rational, it depends on the way of life of a particular person. The middle class is financially literate, although not always absolute. But, one way or another, and after the crisis, the "middle class" realized that it was possible to spend their earnings more rationally. And the impact of economic fluctuations in the country can be

avoided by creating a financial “airbag”. Investing in teaching children for the middle class is one of the priorities. Children of “middle class people”, studying in gymnasiums and lyceums, additionally study with tutors, attend language courses, play sports, and also receive an aesthetic education - art or music. Working almost seven days a week, the “white-collar workers” carefully think out their vacation days and, as a rule, 2-3 times a year (even for one week at a time) go on vacation. They like to travel: in fact, for the sake of these new experiences, they work so hard.

And even though pessimists do say with might and main that such a middle class does not exist, we are sure that people who earned their wits and work in the country were, are and will be. There will certainly be more. After all, children are growing up - new members of the team called "middle class". Their values: financial independence, personal development and comfortable life. Focusing on these priorities, new companies and business structures will be created, which means that young «middle class people» will receive highly paid jobs or grow their own business. Constant movement, development, active life position, concern for one's own well-being - all this gradually pushes the boundaries of the middle class. Frankly speaking, he was practically absent in Ukraine for about 12–15 years, and there were only very poor (95% of the population) and unrealistically rich (about 1.5–2%). About 2–2.5% remained in the middle class. Now - five times more.

References

1. Il'nyh S.A. Kljuchevye ponjatija obshhestva potreblenija: issledovanie s pozicii sociologii / S.A.Il'nyh // Zhurnal sociologii i social'noj antropologii. – 2011. – T. XIV. – № 5. – P. 29-40.
2. Barber B. Struktura social'noj stratifikacii i tendencii social'noj mobil'nosti // Amerikanskaja sociologija: Perspektivy, problemy, metody. M., 1972.
3. Giddens Je. Stratifikacija i klassovaja struktura // Sociologicheskie issledovanija. – 1992. – №9.
4. Uorner L. Social'nyj klass i social'naja struktura // Rubezh. – 1997. – № 10 – 11. – P. 42-57

5. Middle class in Ukraine: who are these people. — [Online]. — Access: <https://kp.ua/economics/644208-srednyi-klass-v-ukrayne-kto-ety-luidy>. — 2019.

6. What lives and how much the middle class earns in Ukraine. — [Online]. — Access: http://dengi.ua/clauses/115154_Chem_zhivut_i_skolko_zarabatyvaet_srednij_klass_v_Ukraine.html. — 2013.

Гоць Аліна Анатоліївна,
ukolova_alina@ukr.net

кандидат соціологічних наук, доцент
кафедри філософії та соціології,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Україна

Сергієнко Анастасія, магістрант,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Україна

ПОЗИТИВНИЙ ТА НЕГАТИВНИЙ ДОСВІД АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ПРОЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Події останніх років в Україні зумовили зміни в соціальній структурі населення. З 2014 року з'явилась нова категорія громадян – внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО). Згідно українського законодавства це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1]. Враховуючи кількісні показники цієї нової категорії, що суттєво змінює структуру українського соціуму, і масштаби цього явища, дослідження проблеми набуває неабиякої актуальності для сучасної соціології.

ВПО зіткнулися з безліччю проблем, одною з головних стала проблема адаптації до нових умов проживання. Адаптація – це складний і багатовимірний

процес-результат пристосування до дійсності [2]. За визначенням соціолога І. О. Тітар адаптація – це процес, під час якого індивіди прагнуть задовольнити свої потреби, переслідують власні цілі та відповідають вимогам нового суспільства після переміщення [3].

Результати соціальної адаптації можуть призводити до істотних змін у способі та стилі життя, тому викликає інтерес саме процес та результат пристосування внутрішньо переміщених осіб до нових умов, до приймаючих громад.

Емпіричною основою роботи став аналіз соціологічного дослідження (метод інтерв'ю) серед ВПО у Луганській області. Респонденти – це ВПО, які проживають у Старобільському та Новопсковському району Луганської області.

Основними показниками успішності адаптації мігрантів називають такі як, налагодження позитивних зв'язків з новим середовищем, вирішення щоденних життєвих проблем (школа, сім'я, побут, робота); участь у соціальному й культурному житті приймаючого суспільства; задовільні психічний стан і фізичне здоров'я; адекватність у спілкуванні і у міжкультурних відносинах; цілісність ті інтегрованість особистості.

Проаналізувавши результати нашого дослідження за цими показниками, можна виокремити позитивний та негативний досвід адаптації внутрішньо переміщених осіб.

Стосовно зв'язків з новим середовищем, то відзначимо, що великий відсоток переміщених осіб Луганської області має рідних або знайомих серед місцевого населення, що процес адаптації полегшує значно. Наприклад, *«...мої батьки народилися в м.Старобільськ, тут мешкає моя бабуся...рішення переїхати саме сюди обґрунтоване тим, що маємо житло, хоч і не своє, а бабусі, все ж не винаймати...з дітьми це важко...»* (Ольга, держслужбовець, 31). Також багато тих, хто перемістився з місцем роботи, тобто разом з колегами, які також впливають на процес пристосування, разом переживають складнощі. Так, респондент зазначає *«Не вагаючись переїхали до Старобільська, разом усі...багато тих хто переїхав до великих міст, є ті, хто залишився...не жалкую...адаптувався»* (Ігор, викладач, 45).

Серед головної проблеми, що виникла й надалі залишається, це перш за все, питання житла. Ця проблема гостро стоїть по всій Україні, громадянам приходится винаймати житло за великі кошти, а у маленьких містах стоїть проблема ще й якості та кількості житла. Так, через те, що м. Старобільськ та район вперше зіткнувся з таким потоком «гостей» та не мають розвинутого ринку нерухомості, респонденти зазначають, що знайти житло у співвідношенні ціна-якість дуже важко. Зазвичай ВПО приходится мешкати в гуртожитках або квартирах з набагато гіршими умовами ніж у їх домівках на окупованій території. Багато хто з опитаних та їх близького оточення готовий асимілюватися в Україні, проте через неможливість законного продажу майна на непідконтрольній території, не мають коштів для купівлі нового житла, бо почали «життя з початку», сплачують значні кошти за винайми приміщень для проживання, які в свою чергу істотно подорожчали через попит у порівнянні з довоєнними часами.

Щодо участі у соціальному й культурному житті приймаючого суспільства, то ВПО Луганської області відмічаються активністю в цьому напрямку та із задоволенням включаються у різноманітні проекти, в тому числі волонтерські.

Також зазначимо, що проблема соціальних зв'язків та соціального капіталу на початку адаптації відігравала одну з важливих функцій, будучи проблемою для багатьох осіб, проте респонденти змогли подолати дану проблему та практично всі на даний час мають нове коло спілкування. Процес адаптації наших респондентів в цілому пройшов добре, але травма яка була завдана залишила надовго відмітку у свідомості жителів окупованої України та невирішене питання з житлом має негативний аспект адаптації.

Тобто, згідно результатів емпіричного дослідження серед внутрішньо переміщених осіб (на прикладі Луганської області), встановлено, що особи загалом пройшли процес адаптації до нових умов проживання, мають роботу, коло спілкування, заняття та хобі, є ті, хто вже має сім'ї, проте не мають житла, що негативно впливає для громадян та їх сім'ї, породжуючи думки про повернення додому (хоча багато хто відзначає так: «додому...хоча дім вже не той...»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014, № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141706.html

2. Безрук О.А. Адаптація у контексті соціальної мобільності сучасному суспільстві: теоретичний аспект [Електронний ресурс] // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків / Серія «Соціологічні науки». Том XV. №1, 2012. – Режим доступу: <http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2305/1/Безрук%20О.%20О.%20Адаптація%20у%20контексті%20соціальної%20мобільності%20в%20сучасному%20суспільстві%20.pdf>

3. Тітар І.О. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб умови скасування статусу переселенця / І.О. Тітар [Електронний ресурс] // Український соціум. – 2016. - № 4 (59). – С. 57 – 68. – Режим доступу: <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/US-4-2016/57-68.pdf>

Ємельянова Ю.П.

emelianovasev@gmail.com

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри загальної і соціальної
психології та соціології

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЙ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Старіння людства є феноменом кінця ХХ століття, якій набуває силу помітної тенденції і є викликом для науки і суспільства. Частина людей старшого віку в структурі населення розвинутих країн світу збільшується, що створює небезпеку одразу в кількох вимірах життя суспільства. Ця тенденція захопила й Україну, країну, яка знаходиться у складній соціальній кризі впродовж майже трьох десятиліть свого дрейфу від радянського «стилю життя» до нової сучасної реальності.

Помічене у західній культурі старіння населення вперше було позначене як загальноєвропейська тенденція у демографічному процесі, яка призведе до

довгострокових наслідків у багатьох країнах світу. Для Європейського регіону старіння населення було оцінено як явище небезпечне у самому існуванні європейських спільнот. Небезпека полягала у тому, що впродовж останніх десятиліть XX століття в регіоні істотно знизився рівень смертності населення і одночасно зросла середня тривалість життя. Поряд з цим рівень загальної народжуваності залишився нижчим ніж рівень відтворення населення. Спостерігалася також тенденція до вагітності у більш зрілому віці і зростання кількості сімей, які мають не більше двох дітей. Початок XXI століття не змінив ситуацію на краще, і ця демографічна криза, що провокувала стрімкі зміни у соціальній структурі населення, стала проблемою урядів європейських держав: вони постійно аналізують ситуацію і шукають шляхи подолання наслідків диспропорції. До практичних кроків урядів Європейського Союзу можна додати не лише збільшення років праці громадян у деяких країнах, а й пошук і впровадження нових форм активної участі старших людей у соціальному житті країни, деякі законодавчі зміни щодо інституту сім'ї та декретної відпустки жінок.

Нова демографічна ситуація у кожній країні має свої особливості, тому й вирішення проблем, що повстають з приводу збільшення чисельності людей старших ц структурі населення, пропонується різне. Молода українська держава слабка організаційно, фінансово-економічно, і тому не може взяти під контроль демографічну ситуацію, як і підтримати фінансово осіб старших або запропонувати їм програму оптимальної зайнятості. Велика частина українських громадян, старші люди, опинилися у дуже складній ситуації: з однієї сторони, більшість із них, досягнувши пенсійного віку, не отримала достатнього для життя пенсійного забезпечення, і тому вимушені шукати додаткових джерел матеріальної підтримки свого фізичного і духовного існування. З іншої сторони, складна економічна ситуація та високий рівень безробіття в Україні не дозволяє запропонувати людям старшим таких типів і форм зайнятості, які б відповідали їх фізичним можливостям та зберігали їх відчуття суспільної «присутності». Погіршує ситуацію відсутність медичних, соціальних та культурних державних (регіональних) програм підтримки здоров'я та організації досуга осіб старших. Сьогоднішній кожен п'ятий українець -

це людина у віці від 60 років і старше, і цей факт показує рівень небезпеки зволікань із вирішенням питання диспропорції у структурі населення для України.

Так само як інші країни Європи, Україна демонструє зниження рівня народжуваності та скорочення загальної чисельності населення в переважній більшості регіонів. Соціологи пов'язують цей феномен із постійним коливанням рівню добробуту населення між позначками «низький» та «дуже низький», починаючи з 1992 року. Різке падіння добробуту на початку 90-х досі відчутно позначається на плануванні потомства великої частини українських сімей. Також негативно впливають на чисельність українців і високі (як для європейського регіону) показники дитячої смертності.

Але в Україні є ще один показник соціальної небезпеки, якій погіршує ситуацію із демографією. Справа у тому, що домінантою соціальною групою у процесах соціально-політичних змін в Україні, починаючи з 90-х років ХХ століття, є студентство та свідомі молоді громадяни: згадаємо три революції, в яких молодь була провідною силою. У той час багато людей старших виявили свою неспроможність стати фундаментом або хоча б міцною підтримкою нових соціальних та культурних процесів. Розрив у розумінні сутності та направленості соціальних процесів, розрив культурної традиції між поколіннями також по-новому структурує соціальне поле України. Під час президентських виборів 2019 року тренд суспільства у бік набуття переваги молодими у всіх помітних соціальних процесах став найбільш помітним. Але нова влада впродовж 2019 року знов не пропонує українському суспільству системну та обґрунтовану стратегію щодо подолання (виправлення) демографічного та соціального дисбалансу. Відсутня також і концепція соціальної політики у питанні «активного старіння» суспільства та й загалом ставлення до людини старшої у суспільстві. Недосконала законодавча база, неповага влади до висновків вчених – демографів, соціологів, нажаль, не сприяють подоланню цього виклику. Завданням наукової спільноти та активістів громадянського суспільства розробка і впровадження схем і моделей подолання наслідків дисбалансу у демографічній структурі населення. Успіх таких дій буде

сприяти формуванню сучасного суспільства, зміцненню держави, її ролі у європейській та світовій історії.

Використана література:

1. World Population Ageing 2015 / United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. – 2015. – 28 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Highlights.pdf; <http://www.un.org>.

2. Лібанова Е. Уможливити керувати країною, якщо ти не знаєш, хто в ній живе/LB.uahttps://ukr.lb.ua/society/2020/02/06/449123_ella_libanova_nemozhливо_keruvati.html.

Кулик А.Б.

ankulyk@kneu.edu.ua

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

ПРО ЗАСТОСУВАННЯ КУРСУ

«ТЕОРІЯ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА»

ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З СОЦІОЛОГІЇ

У переліку дисциплін навчального плану освітньо-професійної програми «Соціальні та медіа-комунікації», яка спрямована на підготовку фахівців з соціології, присутні назви 40 обов’язкових і 25 вибірових дисциплін, після опанування яких майбутній спеціаліст повинен, зокрема, вміти застосовувати концепції та теорії для пояснення практичних ситуацій, формулювати дослідницькі запитання та конкретизувати мету дослідження, формувати репрезентативну вибірову сукупність у дослідженнях базового рівня складності та розраховувати її обсяг; здійснювати аналіз і синтез, представлення й інтерпретацію числової і

нечислової соціологічної інформації; узагальнювати та зіставляти результати різних досліджень; обґрунтовувати методологію та висновки власного дослідження [1].

На превеликий подив автор цього тексту не знайшов у вище зазначеному переліку дисциплін курсу «Теорія ймовірностей та математична статистика». Вірогідно, кожний соціолог погодиться, що в наш час проведення деякого соціологічного дослідження неможливо без того чи іншого математичного апарату [2, с. 29]. Адже в XXI столітті, насиченому різноманітною інформацією з різних сфер людської діяльності, які мають великий обсяг даних, потреба в математичній статистиці стає все більш актуальною для соціологів [3, с. 251].

Статистичні знання потрібні студентам соціологам ще й для того, щоб навчаючись на старших курсах, опанувати спеціальні дисципліни, такі як «Оціночні дослідження в соціальній сфері», «Соціологічні методи в маркетингових дослідженнях», а також розуміти сучасну методологічну і наукову літературу, яка в своїх дослідженнях ґрунтується на термінах теорії ймовірностей [4, с. 112].

Традиційно для усіх напрямків економічних спеціальностей основна увага приділяється базовій теоретичній підготовці, яка базується на основних розділах відповідних дисциплін. Але при підготовці фахівців з соціології математичні основи теорії необхідно викладати спрощено, лише в тому обсягу, який є необхідним для засвоєння математичної статистики.

Потрібно виділити наступні компетенції фахівця-соціолога з «Теорії ймовірностей та математичної статистики»:

1. Знати основні означення, поняття і математичні результати на рівні грамотного користувача.

2. Вміти використовувати основні моделі і методи теорій ймовірностей, які використовуються в сучасній соціологічній теорії і практиці.

3. Володіти основними методиками проведення емпіричного математично-статистичного аналізу проблем соціального змісту.

Ці навички неможливо отримати лише в рамках практичних занять. Тут необхідні лабораторні заняття студентів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Підсумовуючи вище викладене, можна сформулювати наступні висновки:

Потрібно запровадити курс «Теорія ймовірностей та математична статистика» для підготовки фахівців з соціології, орієнтуючись на засвоєння студентами розділів, які є базою для спеціальних дисциплін. Наповнити розділи курсу задачами з соціологічною інтерпретацією основних математичних понять, що сприяє формуванню початкових професійних навичок майбутніх соціологів.

Використана література:

1. КНЕУ Факультет управління персоналом, соціології та психології / Соціологія, спеціалізація - Соціальні та медіа-комунікації // [Електронний ресурс] доступу до журн.: https://fupstap.kneu.edu.ua/ua/fupstap_vstup/bakalavr_FUPStaP/social_and_media_comunication/

2. Толстова Ю. К истории контактов между социологией и математикой: на примере России середины XVII – начала XX ВВ / Ю.Н. Толстова, Е.Е. Мазина // Социология. – 2007. – №4. – С. 28–59.

3. Талеб Н.Н. Антикрихкість. Про (не)вразливе у реальному житті / пер. з англ. Микола Климчук. –2-ге вид. –К.: Наш формат, 2019, – 400с.

4. Масюкова О. Особенности методики преподавания курса «Теория вероятностей и математическая статистика» для направления подготовки бакалавриата «Социология» / О.Н. Масюкова, Е.А. Мазепа, С.А. Солодков // Вестник ВолГУ. – 2013. – Серия 6, Вып. 14. – С. 111–116.

Ткаленко С.І.
Sv.tkalenko@gmail.com
доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри європейської економіки і бізнесу
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку ХХІ століття характеризується різноманітними змінами в політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Такі зрушення стосуються не лише сфери відносин між країнами, але й сфери бізнесу. Бізнес на міжнародній арені трансформується, змінює стратегічну поведінку, допомагає державам у соціальній сфері, здійснюючи вплив на економічний розвиток країн.

Провідними акторами на світовому ринку виступають транснаціональні корпорації, які зосереджують свою увагу на інтелектуальному, інноваційному, соціальному капіталі. Інтелектуальний капітал включає інформацію, знання, досвід та технології, що призначені для створення матеріальних цінностей. Інноваційний капітал має прояв через передові, сучасні технології у сукупності з іншими факторами розвитку компаній. Соціальний капітал передбачає не лише рух знань та інформації в компаніях, а й здійснює вплив на їх конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможними компаніями є ті, хто володіє новітньою інформацією, використовує передові інформаційні технології, виробляючи високої якості товар. Соціальний капітал виступає доповненням до інтелектуального та інноваційного, і є основою стратегічного розвитку бізнесу. Отже, сучасному етапу розвитку бізнесу притаманна глобальна соціалізація. Це стосується таких питань, як впровадження демократії, примирення цивілізацій, зростання культурних факторів розвитку духовності та бізнесу, налагодження міжнаціональних відносин, вирішенню питань демографічної ситуації, захист здоров'я людей в країнах світу, націй, зниження рівні безробіття, зменшення корупційної складової.

Отже, крім глобалізаційних тенденцій сьогодення характеризується й зростанням глобальної конкуренції – усе більше на світову арену виходять нові

гравці. Ці компанії обирають конкурентоспроможні міжнародні стратегії при виході на зовнішні ринки. Існує величезна кількість причин, мотивів чому корпорації бажають та мають намір стратегічно розвиватися в міжнародному бізнесі.

В умовах глобалізації успішні та конкурентні стратегії компаній повинні співпрацювати з країнами різних цивілізацій та культур, вміти домовлятися й цивілізовано вести бізнес; мислити глобально та регіонально, враховуючи домовленості у сфері інвестицій та торгівлі між країнами світу та бути соціально відповідальним суб'єктом.

Соціально-відповідальному бізнесу віддають перевагу усі зацікавлені сторони. Для країн, де розміщуються філії провідних ТНК, це означає пряме зростання надходжень іноземного капіталу, зростання обсягів зовнішньої торгівлі, прийняття участі країни у міжнародних відносинах, зростання інвестицій в інноваційні технології, інтелектуальні активи, соціалізація взаємовідносин.

Отже, сьогодні в сучасних умовах розвитку економік країн світу соціальний капітал, який переважно залучається філіями транснаціональних корпорацій виступає не лише найважливішою конкурентною перевагою суб'єктів господарювання, а й важливим, стратегічним ресурсом країни, що зможе забезпечити її майбутнє. Залучаючи іноземні інвестиції транснаціональних компаній Україна та інші приймаючі країни забезпечать економічне зростання та підвищать рівень конкурентоздатності.

Федоренко Н.І.
196819@ukr.net

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
Факультету управління персоналом,
соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

Черьомухіна Ольга
студентка 3 курсу
факультету управління персоналом,
соціології та психології,
спеціальність «Соціологія»
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

КРОС-КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СПРИЙНЯТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Входження України в європейський простір сприяло формуванню у значної частини українського народу проєвропейського мислення, позитивних настанов щодо державного будівництва, ефективної ринкової економіки, системи правового забезпечення життєдіяльності людини, соціального захисту громадян, вітчизняної культури, освіти тощо. Переосмислення українцями реалій сьогодення, бажання мати впевненість у майбутньому та реальний захист своїх прав і свобод, прагнення пришвидшити впровадження європейських цінностей і стандартів у всіх сферах суспільного життя сформували у значної частини українського соціуму почуття відповідальності за свою країну, готовність взяти активну участь у демократичних перетвореннях. Аналізом цінностей сучасного українського суспільства, їх порівнянням із європейськими цінностями та нормами життя, визначенням місця цінностей в соціокультурній реальності займаються такі науковці, як: Т.Аболіна, А.Єрмоленко, О. Кисельова, В. Малахов , Н. Амельченко , А. Бульвінський, Є.Головаха, А. Горбачик, М. Пірен, А. Ручка, О. Сакало, Ю. Терещенко та ін.

Сучасна молодь різних країн є лакмусовим папірцем сприйняття європейських цінностей. З метою дослідження сприйняття європейських цінностей студентською молоддю автором у 2020 році було проведене опитування студентів 1-4 курсів, віком від 17 до 23 років і старше в Україні, Білорусії і Росії. В рамках дослідження було опитано 250 респондентів.

За результатами дослідження, для більшості респондентів найважливішими європейськими цінностями є права людини (62,8%), особиста свобода (57,2%), самореалізація (54,4%), мир (54,0%) та цінність людського життя (53,2%).

Студенти України		
	Київ	Львів
1 місце	Мир (70,5)	Права людини (70,0)
2 місце	Самореалізація (61,4)	Особиста свобода (70,0)
3 місце	Права людини (56,8)	Самореалізація (65,0)
4 місце	Цінність людського життя (56,8)	Рівність (50,0)
5 місце	Особиста свобода (54,5)	Демократія (45,0)

Для студентів України найважливішими європейськими цінностями є мир, права людини, самореалізація, цінність людського життя, особиста свобода, рівність та демократія. Аналізуючи отримані результати, зазначимо що для української молоді європейські цінності є сьогодні основним інтеграційним орієнтиром у майбутнє. Українські студенти позиціонують європейські цінності як фундамент процвітання і благополуччя України.

Студенти Білорусії		
	Мінськ	Гомель
1 місце	Права людини (77,3)	Права людини (66,7)
2 місце	Особиста свобода (72,7)	Особиста свобода (61,9)
3 місце	Самореалізація (59,1)	Мир (61,9)
4 місце	Мир (54,5)	Самореалізація (52,4)
5 місце	Толерантність (54,5)	Цінність люд.життя (47,6)

Для студентів Білорусії найважливішими європейськими цінностями є – права людини, особиста свобода, самореалізація, мир і цінність людського життя.

Студенти Росії		
	Москва	Іркутськ
1 місце	Права людини (53,8)	Права людини (62,9)
2 місце	Самореалізація (50,0)	Цінність людського життя (61,3)
3 місце	Рівність (50,0)	Особиста свобода (54,8)
4 місце	Толерантність (50,0)	Самореалізація (51,6)
5 місце	Цінність людського життя (46,2)	Рівність (41,9)

Студенти Росії обирають такі європейські цінності, як: права людини, цінність людського життя, самореалізація, рівність, особиста свобода та толерантність. Важливість цих цінностей для російської молоді підтверджується різними науковими дослідженнями. Російські науковці сьогодні беруть активну участь в роботі різних європейських проектів. Наприклад, за даними дослідження Хухлаєва

О., Чибісова М., Усубян Ш. «Західна Європа» для російських студентів в першу чергу пов'язана з такими смисловими асоціаціями, як «права людини», «добробут», «комфорт», «цивілізація» і «дисципліна». Ці науковці взяли участь в заходах програми ERASMUS + - масштабного проекту ЄС, спрямованого на підтримку співпраці в галузі освіти, професійного навчання, молоді та спорту на період з 2014 по 2020 рр. і також дослідили питання сприйняття європейських цінностей і ставлення до них російських студентів-бакалаврів. А.Мовсіян в результаті вивчення сприйняття образу Європи у московських студентів приходить до висновку про наступні його складові. По-перше, «Європа» найчастіше сприймалася респондентами як ефективно функціонуючий політичний проект, по-друге, як приклад успішної реалізації соціально-економічних функцій держави перед своїми громадянами і, по-третє, як певний ціннісно-цивілізаційний проект [1].

Не зважаючи на те, що молодь Білорусії і Росії не орієнтована на інтегрування до Європейського Союзу, результати дослідження продемонстрували, що європейські цінності є сьогодні для сучасної студентської молоді цих країн також важливими. Сучасна молодь Білорусії і Росії в більшості розділяє такі європейські цінності, як права людини, цінність людського життя, особиста свобода, мир, рівність, самореалізація, толерантність та інше.

Література:

1. Хухлаев О.Е., Чибисова М.Ю., Усубян Ш.А. Восприятие европейских ценностей и отношение к ним российских студентов-бакалавров московского вуза [Електронний ресурс] /О.Хухлаев, М.Чибисова, Ш.Усубян// Психолого-педагогические исследования. 2019. Том 11. № 2. С. 58–73 – Режим доступа: https://psyjournals.ru/files/107662/Huhlaev_et_al.pdf

Фляшнікова А.Б.

allaafb@i.ua

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології факультету управління
персоналом, соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

Співаченко І.

студентка І курсу
факультету управління
персоналом, соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблема формування системи цінностей сучасної української молоді є дуже актуальною у зв'язку зі зростаючими вимогами до становлення активної творчої особистості, що здатна знайти своє місце в суспільстві.

Процес засвоєння молоддю системи життєвих цінностей можна представити у сукупності трьох взаємопов'язаних етапів, а саме:

1) відбувається переосмислення цінностей, якими керувалася молода людина в довузівському періоді;

2) засвоєння цінностей здійснюється шляхом утворення як емпірично-представлених функціональних одиниць, так і комунікативних через ЗМІ, лекційно-практичні заняття, самоосвіту;

3) відбувається процес формування ціннісних орієнтацій молоді людини.

Взагалі, на формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасних умовах впливає ряд факторів: існування в суспільстві соціально-економічних протиріч, ослаблення державного, політичного і ідеологічного тиску, зростання соціальної самостійності та ініціативи молодого покоління. При цьому відбувається переосмислення цінностей, критичне осмислення досвіду попередніх поколінь, формування нових уявлень про своє професійне майбутнє і майбутнє суспільства.

Так, за результатами соціологічних досліджень «Цінності молоді», що проводилися Центром незалежних соціологічних досліджень «Омега» протягом 2016 та 2017 рр., основними пріоритетами в житті для більшості молодих людей є сімейне щастя (2016 – 71,7%, 2017 – 63,6%), здоров'я (2016 – 55,8%, 2017 – 53,6%) та кар'єра (2016 – 48,1%, 2017 – 39,3%). На третє та четверте місце у своїх вподобаннях молодь ставить можливість бути вільними і незалежними у своїх рішеннях та вчинках (2016 – 38%, 2017 – 29,1%) та мати можливість реалізувати свій талант і здібності (2016 – 32,1%, 2017 – 22,1%), а також здобуття багатства (2016 – 25%, 2017 – 28,1%) [1]. Також у 2016 році значна частина молоді зазначила, що в першу чергу найважливішими є власне здоров'я, матеріальний добробут та досягнення поставленої мети, у другу чергу, – третина молоді визначила пріоритетом мир та спокій на українській землі, досягнення соціального статусу/кар'єри, наявність вірних друзів, а також народження та виховання дітей і пошук коханої людини та створення сім'ї, і, у третю чергу – отримання задоволень від життя, пошук роботи за фахом, власне самовдосконалення та здобуття вищої освіти [1].

Щодо нашого власного нерепрезентативного дослідження, респондентами якого були студенти КНЕУ, можна сказати, що станом на 2020 рік першим і основним пріоритетом для студентів стало сімейне щастя, наступним – успішна кар'єра. На третьому та четвертому місці опинилися свобода у виборі своїх рішень та можливість реалізувати свій талант. П'ятим пріоритетом більшість вибрали пункт під назвою: «стати кваліфікованим спеціалістом». Найбільш помітною зміною стало переміщення важливості сім'ї на перше місце. Ми вважаємо, що важливу роль у цій деформації відіграв 2015 та 2016 роки постреволюційного характеру. Тоді на хвилі патріотизму першими ціннісними пріоритетами були безпека, мир та спокій держави. Щодо сьогодення – можна сказати, що людина звикає і пристосовується, як такої небезпеки не відчувається, тому на перше місце стала важливість сім'ї.

На більш масштабному рівні ціннісні пріоритети молоді мають важливе значення по відношенню до країни. «Які цінності приймає і відкидає молодь сучасної України, як вони поєднуються з цінностями “батьків”, що панували в суспільстві тривалий час – головна проблема сучасної соціалізації молоді. Аналіз і

розгляд цих проблем дозволить оптимізувати засоби і форми соціалізації молоді в умовах демократичного відновлення суспільства для ствердження молоді в якості повноправного і повноцінного суб'єкта суспільства» [2, с.292].

Отже, завданням сучасного суспільства щодо молодіжної політики є визначення пріоритетів молоді, а також створення сприятливих умов для розвитку соціальних ініціатив, потреб і перспектив молоді.

Використана література:

1. Між матеріалізмом і постматеріалізмом: ціннісні орієнтації сучасної української молоді [Електронний ресурс] // Вісник АПСВТ, 2017, №3.–2017.–Режим доступу до ресурсу: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3_2017-57-67.pdf .

2. Єфтені Н. М. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді [Електронний ресурс] / Н. М. Єфтені // ОНМА – Режим доступу до ресурсу: [http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/296/app-37_Efteni_N_M_\(292296\).pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/296/app-37_Efteni_N_M_(292296).pdf?sequence=1&isAllowed=y) .

2.7. Соціальні технології: можливості та перспективи використання

Даниленко О.А.

danylenko.o.a@gmail.com

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
факультету управління персоналом, соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

СУСПІЛЬНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У Вікіпедії соціальна технологія визначена як «сукупність прийомів, методів та впливів, які застосовуються для досягнення поставлених цілей в процесі

соціального планування та розвитку, вирішення різного роду соціальних проблем, для проектування та здійснення комунікативних впливів, які змінюють свідомість людей, культурні, політичні та / або соціальні структури, системи або ситуації» [2].

Вочевидь для того аби Україна стала насправді соціальною державою, як це задекларовано у її Конституції, й забезпечувала достойний рівень життя для своїх громадян, варто звернутись до можливостей такого інструменту соціальних технологій як суспільний аудит. Термін «суспільний аудит» був введений в Англії в 30-х роках, з його допомогою здійснювалась перевірка муніципальних служб й з тих пір його зміст змінювався. У 70-х роках суспільний аудит передбачав певні організаційно-економічні дії / процеси відносно урядових установ, інститутів, організацій, підприємств критично налаштованими неурядовими організаціями або приватними особами, які через ЗМІ, бойкоти, страйки сприяли формуванню негативної громадської думки відносно дій (програм, проектів) уряду, вироблюваних товарів чи послуг підприємцями тощо. Починаючи з 90-х років ХХ ст. ситуація змінилася. Нині потрібен системний підхід для оцінки ефективності органів влади і державних службовців, їх інформаційної відкритості, оцінки ефективності стосунків з суспільством організацій, підприємств. Системний підхід має вирішальне значення і зв'язує воедино процесний і ситуаційний підходи. В останнє десятиліття певна зацікавленість суспільним (соціальним) аудитом спостерігається й в Україні.

За аналогією з фінансовим /державним аудитом, який потребує перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності, суспільний аудит також потребує так званого «суспільного обліку та звітності». На рівні організації суспільний аудит певною мірою можна ототожнити з соціальним аудитом стосовно політики соціальної відповідальності, яку вона провадить [1, 73]. У такому випадку користуються формами статистичної та бухгалтерської звітності, де міститься інформація для аналізу та оцінки соціально-економічної діяльності організації.

Зацікавлених осіб у проведенні соціального аудиту за кордоном називають терміном «стейкхолдери» – це персонал, топ-менеджмент, власники бізнесу,

акціонери, постачальники, споживачі, держава тощо. При суспільному аудиті – це окремі люди або групи людей, здатні впливати на урядові установи, інститути, діяльність організацій або схильні до впливу на них. Взаємодія урядових установ, інститутів, організацій, підприємств із зацікавленими сторонами має соціальний характер і не має носити формальний характер, на відміну від фінансового чи державного аудиту.

Головне завдання суспільного аудиту – з'ясувати, чи досить ефективно працюють урядові установи, інститути, організації, підприємства у сфері, що перевіряється. Кінцевою метою даної процедури має бути поліпшення їхньої взаємодії з зацікавленими сторонами / стейкхолдерами. Аудиторський звіт з кінцевою оцінкою взаємодії і відповідна звітність дозволяють оцінити, чи відбувається це на практиці. При проведенні соціального аудиту організації важливо (подібно до фінансового та державного аудиту) спиратися на документацію, що дозволяє винести думку про ефективність взаємодії організації з суспільством. Кінцевим завданням суспільного аудитора не є виголошення вироку урядовій установі, інституту, організації, так як тут найголовніше – аби його оцінку розділяли зацікавлені особи / стейкхолдери, на яких вона впливає.

Використана література:

1. Даниленко О.А. Використання соціального аудиту як інноваційного інструменту забезпечення гідної праці при адаптації організації до мінливих економічних умов // Імперативи та інноваційні механізми забезпечення гідної праці в умовах становлення нової економіки : зб. тез доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф. ; 25-26 квіт. 2017 р. - КНЕУ, 2017. – 361 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://kneu.edu.ua/userfiles/ Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/kuprpers/2017%2005/17_5318.pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/kuprpers/2017%2005/17_5318.pdf)

2. Социальная технология. Материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://ru.wikipedia.org /wiki/Социальная_технология](https://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_технология)

Довганик Н. М.,
Dovhanuk.lamur4ik@bigmir.net,
канд. іст. наук, доцент кафедри політичних технологій
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м.Київ, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дослідження європейської практики захисту прав інтелектуальної власності принципово важливо для соціально-економічного розвитку України та надання їй міжнародної фінансової допомоги. Указом Президента від 29.09.2017 р. в Україні був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, який повинен розглядати справи у спорах стосовно прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування, у спорах щодо реєстрації та обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними чи продовження дії патентів, свідоцтв, інших актів, а також справи про визнання торговельних марок [1].

Спеціалізовані суди з інтелектуальної власності успішно функціонують, зокрема, у Німеччині, Австрії, Швейцарії, Великобританії, Португалії, Іспанії, Данії, що позитивно впливає на якість та строки розгляду справ. Патентні суди країн Євросоюзу мають статус спеціалізованих і відповідають за винесення рішень про встановлення прав на об'єкти промислової власності, про надання охоронних прав патентам, товарним знакам, корисним моделям, інтегральним мікросхемам, промисловим зразкам або ж про відмову в їх реєстрації чи навіть анулювання. За позовами про визнання недійсними зареєстрованих патентів суди виносять рішення як юридична установа першої інстанції. У другій інстанції в апеляційному порядку, справи про дійсність патентів розглядають Верховні суди європейських країн. До юрисдикції патентних судів як контролюючих інстанцій відноситься розгляд скарг, поданих на рішення адміністративних відомств по патентах і торгових знаках, прийнятих стосовно патентів, товарних знаків, корисних моделей і промислових зразків, а також охоронюваних сортів рослин [2, с. 90–95].

У країнах Європейського Союзу згідно з положеннями їх Основного закону, Закону про статус суддів та Закону про судоустрій, судді незалежні та призначаються довічно, їх принципово не можна усунути з посади і перевести в інший суд без особистої на те згоди. Саме у цьому прослідковується принцип особистої незалежності суддів. У європейських країнах поряд з юристами працюють судді, що мають вищу освіту в галузі природничих наук. Їх нараховується більше половини. Тому вони якісно й ефективно захищають права громадян на інтелектуальну власність. Таким чином весь суддівський корпус Патентних відомств і Патентних судів можна умовно поділити на дві категорії: судді-юристи та судді-патентознавці.

Закономірно, що судді-юристи займають суддівські посади відповідно до положень Закону про статус суддів. Але вони зобов'язані пройти передбачену для цих цілей професійну підготовку. Крім того, їх призначають лише після набуття ними кваліфікації у результаті багаторічної практичної діяльності в органах іншої гілки юрисдикції або у Відомстві по патентах і товарних знаках в якості експерта-техніка.

Суддями-патентознавцями можуть стати особи, що пройшли підготовку в одному з вишів у галузі природничих або технічних наук й успішно склали випускні іспити; мають як мінімум п'ятирічний стаж практичної роботи і необхідні юридичні знання, перш за все у галузі патентного права, здобуті ними під час їх роботи експертами-техніками у Відомстві по патентах і товарних знаках. Як і судді-юристи Патентного суду, судді-техніки мають статус професійних суддів, призначених довічно, й володіють усіма правами та обов'язками професійних суддів. Тим самим вони не просто фахівці-техніки, а повноцінні судові засідателі, які беруть участь у винесенні рішень. Професійні судді з технічною освітою — унікальне явище не лише у європейській судовій системі, але й у міжнародному масштабі [2, с. 115–120]. Європейський досвід надзвичайно важливий для України, адже практика підготовки суддів, які крім правничих компетенцій мають ще й технічні знання та значний досвід у цій сфері сприятиме більш компетентному підходу до розгляду

справ щодо захисту прав інтелектуальної власності у порівнянні зі звичайним суддею місцевого суду, який вкрай рідко впродовж своєї судівської практики стикається зі справами у сфері інтелектуальної власності. Окрім того, робота суддів-патентознавців дає можливість для значної економії коштів та часу сторін у судовому процесі.

Принципово важливо приділити увагу принципам, якими керується Патентний суд у процесі своєї роботи. Вони визначені особливими положеннями європейських законів про патенти на винаходи і корисні моделі, охорону інтегральних мікросхем, промислових зразків, товарних знаків і нових сортів рослин.

Корисним для аналогічних українських судів, є принцип офіційності, об'єктивного з'ясування всіх обставин справи. Це означає, що суд не обмежується урахуванням фактів, викладених сторонами. Навпаки, суд з власної ініціативи розслідує обставини справи у рамках поданих заяв [2, с. 201–207]. Саме цей принцип називають основним на шляху до всебічного та справедливого винесення рішення судом. Але застосувати його в українських реаліях стане можливим лише після запозичення європейського досвіду підготовки юристів-техніків. Адже суддя місцевого суду навряд чи зможе здійснити ґрунтовне дослідження існуючих доказів у сфері патентного права, не говорячи вже про пошук нових фактів, оскільки не володіє необхідними спеціальними знаннями і стикається з такими справами рідко.

У висновках необхідно зазначити наступне. Актуальною залишається проблема ефективної роботи спеціалізованого суду з розгляду справ щодо інтелектуальної власності [1]. Українське законодавство варто було б доповнити деякими запозиченнями з досвіду країн Євросоюзу, де подібні спеціалізовані суди успішно функціонують тривалий час. Можна, зокрема, використати європейську практику підготовки та ефективної роботи суддів-патентознавців, що мають технічну освіту. Доцільно та логічно також запозичити з європейського патентного законодавства принцип об'єктивного з'ясування всіх обставин справи та забезпечити можливість виконання самостійного розслідування.

Використана література:

1. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : Указ Президента України від 29 верес. 2017 р. № 299/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2992017-22722> (дата звернення: 12.03.2019)

2. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. Київ: 2001. — 375 с.

Міняйленко І.В.

inna.minyaylenko@gmail.com

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Іваницька С.Б.

azz123z@meta.ua

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Національний університет «Полтавська політехніка» ім. Ю. Кондратюка
м. Полтава, Україна

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

Умови ринкової економіки в нашій країні вимагають зміни підходу до управління персоналом від його розуміння як функціональної складової управлінської та виробничої ланки підприємства до вивчення та оптимізації його як стратегічного ресурсу зі значним та високоефективним потенціалом, який включає професійні компетенції, здатність до розвитку, творчість та креативні ідеї.

Постійний розвиток персоналу з метою підвищення його компетентності повинен здійснюватися через формування системи безперервного навчання при створенні умов для повного розкриття потенціалу співробітників, їх здібності вносити відчутний внесок у діяльність своєї організації. Найбільш прийнятним є інноваційний тип навчання, мета якого — створення орієнтації на оновлення. Використовуючи різні методи розвитку, можна управляти компетентністю персоналу. У сучасному світі бізнесу, де єдиною незмінною істиною є постійність змін, безперервне навчання стає таким же стратегічно важливим аспектом бізнесу, як і розробка нових продуктів, грамотний маркетинг і добрі взаємовідносини з

клієнтами. Дослідження закордонного досвіду управління кадровим потенціалом з метою визначення можливостей його використання у вітчизняній практиці підприємств дозволяє стверджувати, що найбільш доцільним шляхом трансформації існуючого інструментарію є американо-європейський підхід до управління персоналом [2].

До сучасних методів пошуку та відбору персоналу відносять наступні підприємницькі технології (табл. 1).

Таблиця 1 - Сучасні технології розвитку персоналу

Назва методу	Сутність
«Альтер-его»	Вирішення будь-якого питання з точки зору відомої людини.
«Сесія питань»	Мозковий штурм, мінімум критики, максимум свободи думки.
Символ»	Представлення проблеми чи питання певним символом, який максимально відповідає цій проблемі; кожний елемент символу може бути відповіддю на питання.
«Виклик»	Керівник формує уяву проблему, а персонал повинен вирішити її без будь-якої допомоги.
«Метод SCAMPER»	Пошук вигоди від незвичайних, навіть безглузвих ідей.
«Рефреймінг»	Використовується для вирішення важливих бізнес-проблем (оцінка працівниками проблеми з точки зору людей різних професій).
«Метод інверсії»	Пошук раціональних рішень проблеми при аналізі протилежного завдання.
Тренінг	Мінімум інформації і максимум вправ на відпрацювання навиків. Застосовується для розвитку навиків невеликої групи осіб.
Кейс	Інтерактивна технологія для короткострокового навчання менеджерів на основі бізнес-ситуацій. Мета — навчити аналізувати інформацію, сортувати її для вирішення поставленого завдання, виявляти ключові проблеми, вибирати оптимальне рішення.
Коучинг	Нова форма консультаційної підтримки, засіб допомоги в пошуку вирішень або подолання будь-якої складної ситуації. Задача коуча — не дати знання або навички, а допомогти людині самостійно знайти їх
E-learning	Масовий метод дистанційного навчання. Ефективність виявляється в переданні знань великій кількості людей.
Самонавчання	Проходить в індивідуальному порядку за умови стимулювання навчання з використанням різноманітних матеріалів: книг, документації, аудіо-, відео- і мультимедійних програм.

Особливості застосування американо-європейського підходу до управління персоналом на українських підприємствах наступні:

- найм висококваліфікованої робочої сили на зовнішньому ринку праці з використанням сталої системи її відбору;
- організація безперервного навчання персоналу як у внутрішніх, так і у зовнішніх навчальних центрах;

— орієнтація на створення дієздатної системи розвитку менеджерів всіх ланок управління;

— систематичне виявлення проблем у трудових відносинах і залучення лінійних керівників до їх вирішення [1].

Інноваційні для української економіки методи та моделі управління кадровим потенціалом, відповідно до яких кадри розглядаються як стратегічний ресурс, орієнтуються на максимізацію прибутку та конкурентспроможності підприємства на ринку [3]. Проте реалізація описаних методів на підприємствах потребує розвитку ринку специфічних кадрових послуг, фінансового резерву та умов сприйняття зазначених методів колективом. Нетрадиційні методи управління кадровим забезпеченням підприємства передбачають створення умов для розширення знань, підвищення кваліфікації, безперервного самовдосконалення; активне використання мотивації праці, у тому числі розширення повноважень робітників у прийнятті управлінських рішень; формування нових моральних цінностей для персоналу підприємства; гнучке використання «людських ресурсів», підвищення творчої та організаторської активності персоналу, формування гуманізованої організаційної культури.

Використана література:

1. Андрощук І. Стратегічне управління кадровим потенціалом університетів Республіки Польща [Електронний ресурс] / І. Андрощук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2018. - № 5. - С. 3-12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2018_5_3

2. Занора В.О. Управління кадрами: теоретичні аспекти формування проектною команди [Електронний ресурс] / В.О. Занора // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. - 2018. - Вип. 30 (1). - С. 87-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_30%281%29__22

3. Сунцова О.О. Підприємницькі технології управління кадровим потенціалом [Електронний ресурс] / О.О. Сунцова, О.М. Вовк, Ю.А. Марчишина // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки. - 2018. - № 2. - С. 85-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2018_2_15

СОЦИАЛЬНАЯ ПРОФИЛАКТИКА ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ

Проблемы девиантного поведения несовершеннолетних сегодня рассматривается как свидетельство социально-экономических проблем, как серьезный критерий проблем семейного воспитания, как совокупность фактов антиобщественного поведения и правонарушений подростков на определенной территории, как недостаток профилактической и воспитательной работы.

Проявления девиантного поведения носят как позитивный эффект, так и негативные последствия. К позитивным формам относят: граффити, изобретательство, героизм, альтруизм. Негативные последствия классифицируются в рамках трех форм: антиобщественное (делинквентное), асоциальное, аутодеструктивное (саморазрушительное) поведение. С целью недопущения негативных последствий социальная профилактика девиантного поведения должна проводиться по двум основным направлениям: превенция (включает предупреждение и профилактику); интервенция (предусматривает коррекцию и реабилитацию).

Согласно концепции Всемирной организации здравоохранения профилактика включает три уровня: первичную, вторичную и третичную. Каждый уровень актуален для определенной категории лиц и ему соответствуют конкретные мероприятия.

В учреждениях образования реализуется первичная и вторичная профилактика (третичная проводится с лицами на этапе постреабилитации с целью недопущения осложнений и рецидивов – эти мероприятия, как правило, реализуются в рамках

кризисных центров, пенитенциарных учреждений, в том числе при содействии психотерапевтов).

Мероприятия по *первичной профилактике* (как предупреждение) проводятся со всеми учащимися и предусматривают: психодиагностику и мониторинг личностного развития; реализацию программ по принятию ценностей «здоровье» и «жизнь» как личностно значимых; мероприятия, повышающие устойчивость личности к факторам риска (например, повышение самооценки, сплочение коллектива и т.д.).

Наш практический опыт свидетельствует об эффективности следующего алгоритма работы: групповое изучение коллектива; диагностика нарушений и заполнение диагностической карты; выявление причин отклонений (по линиям нарушений); определение основных направлений работы с детьми, родителями, педагогами (по типу нарушения: проблемы в обучении, поведении, самосознании, общении); планирование индивидуальной и групповой работы с детьми, родителями, педагогами; реализация плана работы; применение в работе с детьми основных приемов психолого-педагогического воздействия; анализ динамики развития; корректировка программы развития [1].

Вторичная профилактика должна проводиться в форме психокоррекции с категорией несовершеннолетних, относящихся к группе риска (воспитывающиеся в семьях СОП; подвергающиеся жестокому обращению; безнадзорными несовершеннолетними; воспитывающимися «вне семьи»; дети с особенностями психофизического нарушения и обучающиеся в учреждениях образования по программе «интеграции»).

При этом психокоррекционная работа включает: стимулирование позитивной мотивации; методы коррекции эмоциональных состояний; методы саморегуляции; когнитивное переструктурирование изменений в содержании когнитивных процессов (умозаключение, восприятие, классификация) и методах формирования позитивного поведения.

В качестве одного из направлений работы эффективна информационно-просветительская работа с педагогами (как экспертами) в форме: лекций, семинаров,

бесед, педсоветов, методических объединений с привлечением узких специалистов. Основная цель этого направления – повышение уровня педагогической компетентности специалистов в работе с «детьми группы риска».

В работе с семьей наиболее эффективно: своевременное выявление дисфункциональных семей; создание инновационных площадок для просвещения родителей; внедрение в образовательный процесс учебных курсов по вопросам формирования правовой грамотности; социальная помощь и социально-психологическое консультирование семей; повышение ответственности родителей по воспитанию (поддержке) несовершеннолетних.

Успешность социальной профилактики девиантного поведения подростков обусловлена не только соблюдением содержания всех этапов технологического процесса, но и уровнем профессиональной квалификации специалистов, реализующих в межведомственном подходе данную технологию. Специалист социально-психолого-педагогической службы учреждения образования (психолог, педагог социальный и др.) осуществляя основные направления деятельности с подростками (диагностическое, психокоррекционное, учебно-воспитательное, социально-правовое, консультационное, социально-аналитическое и просветительское, оздоровительное) должен тесно сотрудничать с инспектором по делам несовершеннолетних, социальными учреждениями и центрами, что в целом позволит создать необходимое для несовершеннолетних ресурсное реабилитационное пространство.

Литература

1. Тратинко, Т. В. Социальная работа с несовершеннолетними группы риска : пособие / Т. В. Тратинко, Н. Н. Красовская. – Минск : Институт бизнеса БГУ, 2018. – 263 с.

ПРОБЛЕМА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ»

Посилення взаємозалежності світового ринку окремих країн, у тому числі глобалізація світових господарських зв'язків, породжує суттєві суперечності та протиріччя, розв'язання яких можливе лише завдяки пошуку компромісу, узгодженню інтересів країн у формі міжнародних домовленостей та угод. Організаційне оформлення системи міждержавного регулювання відносин знаходить своє відображення у міжнародних організаціях, динамічний розвиток яких у ХХІ столітті потребує глибокого вивчення [3].

Навчальна дисципліна «Міжнародні організації» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань соціальних та поведінкові наук, та передбачає інтенсивну роботу студента в умовах стрімкого інформаційного потоку, що збільшується і постійно оновлюється у різних галузях знань; використання різних способів інтеграції інформації; формулювання запитань, самостійне формулювання гіпотез; вирішення проблеми міжнародного характеру; висловлювання власних думок (усно і письмово) ясно, впевнено і коректно по відношенню до оточуючих; аргументування власної точки зору й врахування точки зору інших; самостійне навчання; особисту відповідальність у прийнятті рішень; активну участь у спільному ухваленні рішень; побудову конструктивних взаємовідносин з оточуючими та ін. [1].

У цьому контексті неабиякої актуальності набуває проблема критичного мислення студента як форми перспективної самореалізації особистості в умовах демократичного суспільства. Формування навичок критичного мислення у студентів реалізується через такі види діяльності, як кейс-study, ділова гра, "мозковий штурм", дискусія, науково-практична конференція, науково-дослідницька робота тощо [2].

Крім того, слід виділити ефективні схеми стратегій організації занять з дисципліни з елементами логіки та критичного мислення: 1) «мозкова атака» - ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень, що здійснюється через вільне накопичення ідей з певної теми, вираження поглядів усіх учасників. Цей метод дає змогу групі студентів використовувати свої інтелектуальні можливості для швидкого та ефективного виконання завдання; 2) гронування – стратегія навчання, яка закликає аудиторію вільно і відкрито висловлювати свої думки, здійснювати зв'язок між окремими поняттями, тому, сприяє розвитку соціальних, інформаційних, полікультурних компетенцій, спонукає студентів до саморозвитку, самоосвіти, продуктивної діяльності; 3) «Джигсоу» – методична стратегія, згідно з якою після вивчення інформації, проведення досліджень кожна група складає свою презентацію, представляючи її цілій аудиторії, роз'яснюючи та навчаючи при цьому інших. 4) п'ятихвилинне есе використовується наприкінці заняття, щоб допомогти студентам краще зрозуміти свої думки з вивченої теми і щоб дати викладачу можливість проаналізувати результати [4].

Прийоми та стратегії методики розвитку критичного мислення створюють необхідні умови для різнопланової роботи з інформацією: складання алгоритмів, виділення головного, представлення матеріалу у вигляді схем, малюнків, написання сенканів, есе. Вважається ефективним залучення студентів до складання опорних конспектів, цікавих ситуативних задач, підсумкових запитань, творчих завдань. Під час роботи в групі відбувається спільне розв'язання поставлених задач. У процесі цієї роботи у студентів розвиваються почуття колективізму, взаємопідтримки, взаємодопомоги, зникає відчуття страху, скованості. Працюючи в групі, в нагороду за вміння слухати та співпрацювати учасники навчального процесу отримують колективну мудрість [4].

Важливе значення в рамках викладання дисципліни «Міжнародні організації» має й побудова критично-аналітичної лекції, основними складовими якої є: 1) стадія актуалізації («виклику»), що використовується на початку лекції чи викладання наступного питання, на якій викладач актуалізує наявні в студентів знання, фіксує їх увагу на проблемі, що розглядається, стимулює інтерес до її

вивчення; 2) стадія осмислення, на якій викладається нова навчальна інформація та використовується комплекс інтелектуальних завдань з її критичного опрацювання студентами; 3) стадія рефлексії, яка завершує розгляд певного лекційного питання чи лекції загалом, на якій студенти здійснюють аналіз не стільки змісту, скільки самого процесу засвоєння нового [1]. У підсумку, хотілося б навести цитату дослідника О.В. Лавріненко зі статті «Критичне мислення – сучасна освітня інновація»: «критичне мислення виявляється сьогодні тією життєздатною перспективою розвитку «науки мислити», яка на початку XXI століття відповідає умовам ефективної життєдіяльності людини інформаційного суспільства [4].

Використана література:

1. Багай Б. М. Технологія розвитку критичного мислення. – Броди. – 2017. – 16 с.
2. Бондаренко К.І. Розвиток критичного мислення в процесі навчання [Електронний ресурс] / Бондаренко К.І / Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1215>
3. Стройко Т.В. Міжнародні організації: Навч. посібник/ Т.В. Стройко. - К.: Кондор-Видавництво, 2018. - 250 с.
4. Шевчук О.І. Вплив навичок критичного мислення на формування знань студентів-економістів. [Електронний ресурс] / Шевчук О.І. / Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/17286/1/46-298-301.pdf>

Федоренко Н.І.

196819@ukr.net

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
факультету управління персоналом,
соціології та психології
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

Плачковська Олена

студентка 2 курсу
факультету управління персоналом,
соціології та психології,
спеціальність «Соціологія»
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
м. Київ, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ВИЩА ОСВІТА У СПРИЙНЯТТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Сьогодні з ринку праці поступають досить чіткі сигнали, що визначають поведінку сучасної молоді. Ці сигнали дають імпульси розвитку освіти. Вища освіта в даний час сприймається як імперативна вимога роботодавця, як необхідна, але недостатня умова здобуття робочого місця в ефективному сегменті ринку праці. Водночас властиві трудовій сфері складність і динамічність по різному відчуються та усвідомлюються молодими людьми, породжуючи нові уявлення та очікування стосовно майбутньої кар’єри. Частина сучасної молоді України прагне отримувати вищу освіту за кордоном. З кожним роком українців, охочих навчатися в західних ВНЗ стає все більше. Згідно даних інтернет-платформи KudaPostupat - порталу міжнародного рівня, створеного для пошуку актуальної та достовірної інформації про навчальні заклади України та Європи, сьогодні популярні європейські країни для навчання серед української молоді це: Польща; Чехія; Австрія; Німеччина; Франція.

Основними перевагами європейської освіти є дипломи навчальних закладів Європи, які визнаються в усьому світі, їх нострифікація в більшості країн не вимагається. У процесі навчання відбувається природна і поступова адаптація

студентів до чужого менталітету і напрацьовуються ними потрібні в майбутньому робочі контакти. Освіта, отримана українським студентом в престижному європейському вузі, може забезпечити швидке працевлаштування за кордоном після закінчення навчання і більш високий рівень оплати праці. Більшість відомих університетів працюють за програмами обміну, що дозволяє студентам проходити стажування або продовжувати навчання в навчальному закладі іншої країни, відвідувати лекції відомих учених, брати участь в дослідженнях. За кілька років навчання за кордоном практично будь-який студент здатний довести рівень володіння іноземною мовою з базового до професійного, що значно збільшує шанси знайти роботу і повністю окупає всі витрати на отримання освіти за межами рідної держави. Освіта отримана за кордоном, а не на території власної держави, відкриває можливість розкрити для себе тонкощі багатьох невідомих раніше культур, менталітету практично кожного куточка Європи [1].

У той час, як в Україні кількість бюджетних місць у ВНЗ скорочується, європейські ВНЗ навпаки пропонують все більше можливостей отримати вищу освіту безкоштовно. Варіантів є безліч: від участі в конкурсі під час вступу, до отримання гранту або стипендії. Наприклад, «Програма ЕРАЗМУС+» одна з можливостей поїхати до Європи на навчання. Крім того, студенти мають можливість в цій Програмі отримувати стипендію. Країни, що входять до складу ЕРАЗМУС+: 28 держав-членів ЄС; країни Економічного Союзу: Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн; країни-кандидати: Туреччина, Македонія та Сербія (з 2018 року.). Навчаючись в рамках Програми студенти отримують нові знання; піднімають свій професійний рівень та навички. Студенти мають можливість порівняти європейську систему вищої освіти і українську. В порівнянні системи надання освіти у своїй країні та за кордоном, студенти відмічають для себе корисні моменти навчання в європейському вузі та привозять на батьківщину нові ідеї; знайомляться з культурою нової країни; мають чудову можливість покращити знання іноземної мови. Приємним бонусом є той факт, що учасникам студентського обміну відшкодовують: вартість навчання; проживання; квитки на літак, транспортні витрати; медичне страхування.

Молоді українці все частіше обирають навчання у вузах західних країн. За останні роки, як свідчать дослідження аналітичного центру CEDOS, динаміка зростання склала 176%. Якщо порівнювати два останні роки, то приріст складає майже 20%, або ж 10 934 осіб. Причому 2/3 цього приросту склали українці, які навчаються в польських університетах [2].

Підводячи підсумки, зазначимо, що сьогодні європейська вища освіта дуже приваблива для української молоді. Освіта на Заході розглядається, передусім, як вдалий привід для еміграції та працевлаштування в країнах Євросоюзу. Переважно молодь їде навчатися до західних вузів через економічний занепад в Україні. Але зазначимо також, що це певні можливості для нашої молоді щодо саморозвитку та отримання досвіду освітньої і трудової діяльності у інших країнах. Після навчання в Європі молоді люди не завжди можуть знайти гідне застосування здобутим знанням і не всі можуть адаптуватися до життя у іншій країні. Вони часто не мають можливості реалізуватися на європейському ринку праці. Зокрема, влаштовуються на ту роботу, яка не відповідає їх спеціальності. Тому українська держава повинна працювати над створенням необхідних умов та перспектив на ринку праці для освіченої молоді. Лише продумана і чітко реалізована державна молодіжна політика допоможе освіченій молоді реалізувати свій потенціал і побудувати успішну кар'єру саме в Україні.

Література:

1. Освіта за кордоном [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://kudapostupat.ua/osvita-za-kordonom/>.
2. Є. Стадний Українські студенти за кордоном: факти та стереотипи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-za-kordonom-fakty-ta-stereotypy>

**«МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДИСКУРС
У ДОСЛІДЖЕННІ ФЕНОМЕНУ СОЦІАЛЬНОГО»**

**Збірник матеріалів
*Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
31 березня 2020 року***

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 21.05.2020. Формат 60×84/8
Друк. арк. 6,25.

Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, №235 від 07.11.2000)
Тел./факс (044) 537-61-41; тел.(044) 537-61-44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua